

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI

HANEHALKININ FİNANSAL OKURYAZARLIK
DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

TARIK EKİNCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. HÜSEYİN ÇETİN

KONYA-2022

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tarık EKİNCİ		
	Numarası	18811101006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı / İşletme Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
Tezin Adı	Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Tarık EKİNCİ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tarık EKİNCİ		
	Numarası	18811101006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı / İşletme Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hüseyin ÇETİN		
Tezin Adı	Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Örneği			

Finansal okuryazarlık, son dönemlerde dünya genelinde dikkat çeken ve öncelik verilen bir alan haline gelmiştir. Özellikle finansal piyasalardaki artan ürün çeşidi ve bunun getirdiği bilgi karmaşası, bireylerin kaynaklarını en iyi şekilde kullanabilmeleri için finansal açıdan donanımlı hale getirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu noktada kişiye finansal okuryazarlık bilgi ve becerilerinin kazandırılması oldukça önemlidir. Çalışmada, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen anketin ulusal ortama uygun haldeki formatı kullanılarak, hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmektedir. Örneklem, Konya ilinde yaşayan 384 kişiden oluşmaktadır ve veriler betimsel istatistikler ve çok değişkenli analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Bilgi, Finansal Tutum, Finansal Davranış, Finansal Eğitim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Tarık EKİNCİ		
	Student Number	18811101006		
	Department	Department of Business / Business Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Hüseyin ÇETİN		
Title of the Thesis/Dissertation	A Study to Determine Financial Literacy Levels of Households: The Case of Konya			

Financial literacy has recently become a prominent and priority field around the world. In particular, the increasing product variety in the financial markets and the information complexity it brings have made it necessary for individuals to be equipped financially in order to use their resources in the best way. At this point, it is very important to gain financial literacy knowledge and skills. In the study, financial literacy levels of households are examined by using the nationally appropriate format of the questionnaire developed by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). The sample consists of 384 people living in Konya and the data were analyzed using descriptive statistics and multivariate analysis techniques.

Keywords: Financial Literacy, Financial Knowledge, Financial Attitude, Financial Behavior, Financial Education.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FINANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. Okuma-Yazma ve Okuryazarlık Kavramı	3
1.2. Finansal Okuryazarlık Kavramı	5
1.3. Finansal Okuryazarlığın Temel Bileşenleri	9
1.3.1. Temel Para Bilgisi.....	10
1.3.2. Gelir Konusundaki Kavramlara İlişkin Bilgi	11
1.3.3. Tasarruf ve Yatırıma İlişkin Bilgi	12
1.3.4. Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi	13
1.3.5. Para İdaresine İlişkin Bilgi.....	15
1.4. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Temel Kavramlar	16
1.4.1. Finansal Bilgi	16
1.4.2. Finansal Eğitim	17
1.4.3. Finansal Tutum.....	18
1.4.4. Finansal Davranış.....	20
1.5. Finansal Okuryazarlığın Önemi	21
1.6. Finansal Okuryazarlığın Etkisi.....	22
1.6.1. Finansal Okuryazarlığın Bireylere ve Hanelere Etkisi.....	22
1.6.1.1. Artan Tasarruf ve Emeklilik Planlaması	22
1.6.1.2. Tüketiciler Tarafından Finansal Bilginin Daha Gerçekçi Değerlendirilmesi	23
1.6.1.3. Yaşam Becerileri ve Pazarlık Gücü	23
1.6.1.4. Finansal Verimlilik.....	24

1.6.1.5. Finansal Piyasalarda Aktif Faaliyet	24
1.6.1.6. Güvenle Yatırım Yapmak ve Doğru Finansal Ürünleri Seçmek	25
1.6.1.7. Tüketici Hakları ve Düzenleyici Müdahale	26
1.6.2. Finansal Sisteme ve Ekonomiye Etkisi	27
1.6.2.1. Daha Fazla Rekabet, Yenilik ve Kaliteli Ürünler	27
1.6.2.2. Risk Kapsamı	27
1.6.2.3. Emekliliğin Kendi Kendini Finanse Etmesi.....	28
1.6.2.4. Borç Vermede “Döngüsellik” Üstesinden Gelmek.....	28
1.6.3. Topluma Etkisi	29
1.6.3.1. Finansal Katılım	29
1.6.3.2. Devlet Mali Politikalarının Anlaşılması.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI

2.1. Türkiye’de Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	31
2.2. Dünya’da Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	34
2.2.1. Almanya	34
2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri	35
2.2.3. Çin	37
2.2.4. Fransa	38
2.2.5. İngiltere	40
2.2.6. İtalya.....	42
2.2.7. Kanada.....	43
2.2.8. Diğer Ülkeler.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA İLİ ÖRNEĞİNDE HANEHALKININ FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı	52
3.2. Araştırmanın Modeli	53
3.3. Araştırmanın Problemi	53
3.4. Araştırma Hipotezleri.....	54
3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	54

3.6. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları.....	55
3.7. Veri Toplama Araçları	55
3.8. Verilerin Analizi.....	57
3.9. Bulgular.....	58
3.9.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	58
3.9.2. Araştırma Problem ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular.....	59
3.9.2.1. Katılımcıların Finansal Bilgilerine İlişkin Bulgular	60
3.9.2.2. Katılımcıların Finansal Davranışlarına İlişkin Bulgular.....	64
3.9.2.3. Katılımcıların Finansal Tutumlarına İlişkin Bulgular	68
3.9.2.4. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Bulgular..	72
3.9.2.5. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Sosyo- Demografik Özelliklerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular..	75
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA.....	87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Araştırma verilerinin normallik analizi sonuçları.....	57
Tablo 3.2. Bireylerin sosyo-demografik özellikleri	58
Tablo 3.3. Hanehalkının finansal bilgi düzeyleri	60
Tablo 3.4. Finansal bilgi konusunda minimum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı.....	62
Tablo 3.5. Hanehalkının finansal davranış düzeyleri.....	64
Tablo 3.6. Finansal davranış konusunda minumum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı	66
Tablo 3.7. Hanehalkının finansal tutum düzeyleri	68
Tablo 3.8. Finansal tutum konusunda minimum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı.....	70
Tablo 3.9. Hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin bilgiler.....	72
Tablo 3.10. Konya hanehalkı bireylerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama puanlarının sosyo-demografik özelliklerine dağılımı	74
Tablo 3.11. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşması.....	75
Tablo 3.12. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşması.....	76
Tablo 3.13. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yaşa göre farklılaşması .	76
Tablo 3.14. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşması.....	77
Tablo 3.15. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin meslek grubuna göre farklılaşması.....	78
Tablo 3.16. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin aylık ortalama gelire göre farklılaşması.....	78
Tablo 3.17. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin finansal eğitim düzeyine göre farklılaşması.....	79
Tablo 4.1. Araştırma hipotezlerinin kabul/red durumu.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 3.1.** Katılımcıların finansal bilgi skorlarının dağılım grafiği 61
- Şekil 3.2.** Finansal bilgi konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği..... 61
- Şekil 3.3.** Katılımcıların finansal davranış skorlarının dağılım grafiği 65
- Şekil 3.4.** Finansal davranış konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği..... 66
- Şekil 3.5.** Katılımcıların finansal tutum skorlarının dağılım grafiği 69
- Şekil 3.6.** Finansal tutum konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği..... 70
- Şekil 3.7.** Konya hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama puan grafiği 73
- Şekil 3.8.** Konya hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin normalize edilmiş yüzde grafiği 73

KISALTMALAR

ABD :	Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA :	Tek Yönlü Varyans Analizi
CSA :	Canadian Securities Administrators Kanada Menkul Kıymetler Yöneticileri
FODER :	Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
INFE :	International Network on Financial Education Uluslararası Finansal Eğitim Ağı
KMO :	Kaiser-Meyer-Olkin Faktör Analizi Uygunluk Testi
NFCS :	The National Financial Capability Study Ulusal Finansal Yetenek Çalışması
OECD :	Organisation for Economic Cooperation and Development Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
PACFL :	President's Advisory Council on Financial Literacy Başkanın Finansal Yetkinlik Danışma Konseyi
SCF :	Survey of Consumer Finances Tüketici Finansmanı Araştırması
UNESCO :	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca, ilgi ve hoşgörüsünü esirgemeyen, bilgi ve birikimleriyle her daim destek olan, tez yazım sürecinin başlangıcından son aşamasına kadar ter türlü desteği vererek çalışmama yön veren, danışman hocam Sayın Doç. Dr. Hüseyin Çetin'e tüm katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca bende emeği olan tüm öğretmenlerime ve hocalarıma, maddi ve manevi desteklerini sürekli hissettiğim başta annem, babam ve kardeşlerim olmak üzere tüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tarık EKİNCİ

GİRİŞ

Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişme küreselleşme kavramını ortaya çıkarmış, bununla birlikte ülkeler arası sınırlar kalkmış, uluslararası pazarlar her kesimin faaliyet gösterebileceği tek bir pazar haline gelmiştir. Yaşanan bu değişim finansal ürün ve hizmetlerin çeşitlenmesini sağlamış ancak birçok finansal karmaşıklığı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca son dönemlerde yaşanan, devletler ve işletmelerin riski bireylere kaydırma çabası, emeklilik reformları, küreselleşmenin de etkisiyle piyasalarda yaşanan ani değişimler, artan bireysel ve şirket iflasları gibi nedenler okuryazarlık türlerinden finansal okuryazarlık kavramını ön plana çıkarmış, finansal okuryazarlığa ve gelişimine olan ilgi giderek artmıştır. Mevcut senaryo, tüm fertlerin yaşamları boyunca kişisel mali durumlarından hiç olmadığı kadar sorumlu hale gelmesine sebep olmuştur. Ancak yapılan birçok çalışma, bireylerin büyük bir kısmının halen finansal cehaletten dolayı sıkıntı çektiğini ve sorunu çözmek için acil önlemler alınması gerektiğini göstermektedir. Genel olarak finansal kavramların anlaşılması ve finansal kaynakları yönetme yeteneği olarak tanımlanabilen finansal okuryazarlığın, bireylerin finansal kararlarını ve davranışlarını etkilediğine dair artan kanıtlar bu konuda yapılmış çalışmaların değerini artırmıştır. Finansal okuryazarlık konusuyla ilgili önemli bir husus, finansal okuryazarlığın demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesidir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen anketin ulusal ortama uygun haldeki formatı kullanılarak, Konya'daki hanehalkının finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek ve finansal okuryazarlık için belirleyici demografik özellikleri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Genel olarak bölümlerin kapsayacağı konular aşağıdaki gibidir:

Birinci bölümde, okuma yazma ve okuryazarlık kavramlarından bahsedilecek daha sonra finansal okuryazarlık kavramı, temel bileşenleri, önemi ve etkileri çerçevesinde tanıtılacaktır. Ek olarak finansal okuryazarlıkla ilgili olduğu düşünülen finansal eğitim ve finansal okuryazarlığın üç alt boyutunu oluşturan finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum kavramlarına ilişkin bilgi verilecektir.

İkinci bölümde, finansal cehaletin gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerdeki hanehalkı içinde bir problem olduğu gerçeği ışığında Türkiye ve diğer ülkelerde yapılmış finansal okuryazarlık çalışmaları incelenecektir. Bu yapılırken özellikle finansal okuryazarlık ve demografik değişkenler arasındaki bağlantı noktalarına değinilecektir.

Üçüncü bölümde, Konya ilinde yaşayan hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyi üç alt boyutta ölçülecektir: finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum. İlave olarak hanehalkının finansal okuryazarlık seviyesinin demografik değişkenlerle olan ilişkisi analiz edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak okuma yazma ve okuryazarlık kavramına değinilecek daha sonra çalışmanın ana konusu olan okuryazarlık türlerinden finansal okuryazarlık kavramı tanıtılacaktır. Bu yapılırken finansal okuryazarlığın temel bileşenleri ve finansal okuryazarlıkla ilgili olan finansal eğitim, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış kavramları hakkında bilgi verilecektir. Son bölümde ise finansal okuryazarlığın önemi ve finansal okuryazarlığın bireylerden ekonomilere uzanan etkileri açıklanacaktır.

1.1. Okuma-Yazma ve Okuryazarlık Kavramı

Okuma ve yazma, söz ve düşüncelerin özel işaret veya sembollerle yazılması ve yine aynı sembollerin meydana getirdiği metnin anlamının çözülmesi veya seslendirilmesi şeklinde tanımlanabilir (<http://tdk.gov.tr>). Daha genel ve geleneksel tanımlamayla okuma ve yazma, belirli bir zemin üzerine sembollerin yazılması ve okunmasıdır. Günlük dilde aralarındaki anlamsal farklılık genellikle göz ardı edilen okuma yazma ve okuryazarlık kavramları aslında birbirinden farklıdır.

Okuryazarlık kavramı günümüzde alfabeler aracılığıyla yazılan metinlerin okunmasının ötesine geçerek yazı sembollerini seslendirme ve anlamlandırma ile başlayıp, birçok zihinsel beceriyi ve dili kullanarak nesnelere, olguların ve olayların daha ayrıntılı şekilde anlamlandırılması ve kişinin bu anlama bilgi ve birikimlerini katarak kendini eksiksiz ve uygun bir biçimde ifade etmesi ve bunu sosyal hayatında kullanması olarak ifade edilen bir terimdir (AŞIÇI, 2009).

Genel anlamda toplum tarafından anlamlandırılmış iletişimsel sembollerin kavranması, toplumun diğer fertleriyle paylaşılması ve okunan metnin yorumlanabilmesi yeteneği olarak tanımlanan okuryazarlık kavramı birçok yönüyle geleneksel okuma ve yazma kavramından farklıdır. Bu farklardan belki de en önemlisi okuma ve yazma iz bırakabilecek bir araç ile bir zemin üzerine alfabetik sisteme dayalı kodları oluşturma ve çözme yeteneğinden oluşurken, okuryazarlık

kodların üretilmesi ve çözümlenmesinin ötesinde bilişsel becerilerin kullanılarak anlam kurulmasından oluşur. Yani okuryazarlıkta tek bir anlam yoktur. Her metnin tekrardan anlamlandırma, değerlendirme ve oluşturma gerekliliği vardır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Paulo Freire ve Donaldo Macedo “Okuryazarlık Sözcükleri Ve Dünyayı Okuma” kitabında okuryazarlığın, harf ve sözcüklerin salt ve mekanik bir etkinlik alanına indirgenemeyeceğini söylemiş ve okuryazarlığa insanları güçlendirecek ya da güçsüzleştirecek biçimde işlev gören, genişleyen bir bilgi, beceri ve stratejiler dizisi olarak bakıldığı zaman anlamlı olacağını belirtmişlerdir. Okuryazarlığa bireylerin yalnızca okumak, anlamak ve kendi deneyimleriyle dönüştürmek için değil, toplumsal çevreyle olan ilişkilerini yeniden kurmak için haklarını isteyebilecekleri siyasal bir proje, demokratikleşme ve özgürleşmeyi yükseltici bir araç ve dünyayı dönüştürebilecek bir olgu olarak bakılması gerektiğinin altını çizmişlerdir (Freire ve Macedo, 1998).

UNESCO benzer şekilde okuryazarlık tanımlamasında onun “çarpan” adını verdiği bir etkiyle insanları güçlendiren, topluma katılımlarını sağlayan ve geçim kaynaklarında iyileşmeye olanak veren bir kavram olduğu belirtmiştir. (<https://en.unesco.org>).

Son dönemlerde okuryazarlığa yönelik talebin artması ve bu alanda yapılan çalışma ve uygulamaların sıklaşması ile bireyler için okuryazar olma sürecinde ihtiyaçlar farklılaşmış, okuryazarlığın farklı alanlarda ve farklı amaçlarda olması gerekliliği hissedilmiştir. Bu nedenle artık tek bir okuryazarlığın birey ve toplumlara yetersiz kalacağı anlaşılmış çoklu okuryazarlık görünmeye ve algılanmaya başlamıştır. Özellikle 2000’li yıllarda eğitimde ve teknolojide yaşanan değişim ve dönüşümler yeni okuryazarlık türlerinin gereksinimini artırmıştır. Bu dönemde okuryazarlık kavramı popülerlik kazanmış ve farklı disiplinler arasında farklı türleri ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında psikolojik okuryazarlık, görsel okuryazarlık, finansal okuryazarlık, internet ve bilgisayar okuryazarlığı, sosyal ve politik okuryazarlık, işitsel okuryazarlık gibi okuryazarlık türleri vardır (Altun, 2005).

1.2. Finansal Okuryazarlık Kavramı

Son yıllarda yaşanan finansal deregülasyon ve rekabet artışı, finansal ürünlerin çeşitlenirken karmaşıklaşması, teknolojiyle modernize edilmiş finansal uygulamaların özellikle bazı gruplar tarafından anlaşılabilmesi ve devletlerin bireyleri bireysel emekliliğe yönlendirme çalışmalarından dolayı finansal okuryazarlığın önemi ve gerekliliği giderek artmıştır. Fornero ve Monticeno (2011), özellikle emeklilik reformlarından dolayı hane halklarının finansal konularda daha bilgili olması gerektiğini ortaya koymuştur. Lusardi (2006) ise, finansal okuryazarlığın son dönemlerde giderek önem kazanmasının nedenini, finansal sorumlulukların devletler ve işletmeler tarafından bireylere bırakılması sonucunda karşılaşılan problemlere ve bireylerin tasarruf ve emeklilik planlarını yaparken finansal piyasaların karmaşıklığında yaşadıkları zorlanmalara bağlamıştır. Lusardi daha sonra yapmış olduğu bir çalışmada, finansal okuryazarlığı temel ve ileri olarak iki boyutta incelemiş temel finansal okuryazarlığı, tasarruf ve yatırım kararları, getiri oranları, faiz ve enflasyon gibi finansal kavramların öğrenilmesiyle ilişkilendirirken, ileri düzey okuryazar olabilmek için risk getiri arasındaki ilişkiyi ve çeşitli finansal araçların nasıl işlediğini ve fiyatlandığını anlama becerilerine sahip olunması gerektiğini belirtmiştir (Lusardi, 2008).

Finansal okuryazarlık, en genel tanımlamayla bireyin parayı yönetme yetkinliğidir. Karmaşık finansal yapı içerisinde bağımsız kararlar alabilme, bu kararları alma aşamasında gerekli yorumlama, hesaplama ve iletişim kurma yeteneklerinin birleşimidir (Danes ve Haberman, 2007).

Mason ve Wilson finansal okuryazarlığı, birey ve toplumun her kesimi için önemine vurgu yaparak, finansal kararlar alırken bireylerin gerekli olan bilgileri edinmesi, bunları anlamlandırıp değerlendirmesi ve tüm bu süreçlerden sonra elde edilen sonuçlar doğrultusunda finansal kararların alınıp, mevcut kararın devamına ya da reddine karar verilmesi şeklinde tanımlamışlardır. Ayrıca finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık kavramlarına değinmiş, finansal okuryazarlığı finansal kararların alınmasında karmaşık bir yapı olarak değerlendirirken, finansal farkındalığın bunun bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir. Bireylerin bilanço, bütçe, faiz gibi başlıca

finansal kavramlara ilişkin bilgilerinin olabileceğini yani finansal farkındalığa sahip olabileceklerini ancak bunları kararlarına yansıtmadıkları sürece finansal okuryazar olamayacaklarını belirtmişlerdir (Mason ve Wilson, 2000). Bireylerin finansal farkındalığa sahip olması yeterli değildir, bilginin eyleme dönüştürülmesi gerekir (Johnson ve Sherraden, 2007). Yani finansal okuryazarlık, bireylerin finansal bilgileri ne oranda kavradıkları kadar kazanılan bilgiyi ne derece doğru uygulayabildiğinin bir ölçüsüdür.

Finansal okuryazarlık iki temel unsur üzerinde durmuştur. Bunlardan ilki, bireylerin sahip oldukları bilgi, beceri ve deneyimleri kullanarak sürdürülebilir finansal refaha ulaşmaları, ikincisi ise bireylerin bu faydayı sağlayabilmek için yetenek, motivasyon ve özgüvene sahip olmalarıdır (TCMB, 2017). Finansal okuryazar bir kişi, aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi beceri ve tutuma sahip olmalıdır (Schagen ve Lines, 1996);

- Para yönetiminin odağında yer alan başlıca kavramların kavranması;
- Finansal kurumlar, sistemler ve hizmetlere ilişkin çalışma bilgisi;
- Hem genel hem de özel bir dizi [doğal ve yapay] yetenekler;
- Finansal işlerin verimli ve sorumlu yönetimine olanak veren tutumlar.

“Bütün Amerikalılar arasında finansal okuryazarlığı geliştirmek” misyonuna sahip Başkanın Finansal Yetkinlik Danışma Konseyi (PACFL), özellikle kişinin kazanılan bilgi ve becerileri kullanabilme kabiliyeti sayesinde finansal okuryazar olabileceğini, bunun bireyin refah seviyesini artırmada önemli bir araç olduğunu ve “*bireylerin finansal anlayışlarını geliştirme süreci*” olarak tanımladığı finansal eğitimle kişinin finansal okuryazarlık düzeyinde iyileşme sağlanabileceğini belirtmiştir (PACFL, 2008).

Finansal okuryazarlık alanında birçok çalışma gerçekleştiren ve finansal okuryazarlığı üç önceliğinden biri olarak gören OECD, finansal okuryazarlığa daha geniş bir perspektiften bakmış ve onu “*Sağlam finansal kararlar almak ve nihayetinde bireysel finansal refahı elde etmek için gerekli olan farkındalık, bilgi,*

beceri, tutum ve davranışın bir kombinasyonu” şeklinde tanımlamıştır (Atkinson ve Messy, 2012).

Finansal okuryazarlığın hemen hemen tüm tanımları, “kişinin finansal kararları verebilecek ve uygulayabilecek bilgi ve becerilere sahip olması” ortak paydasında bir araya gelmektedir. Tanımlara bu şekilde bakıldığında finansal okuryazarlığın sadece finansal eğitim veya finansal bilgiye indirgenemeyeceği açıktır. Remund (2010), 2000 yılından bu yana yapılan araştırma çalışmalarının bir incelemesine dayanarak, finansal okuryazarlığın birçok kavramsal tanımının beş kategoriye ayrıldığını belirtmiştir. Bunlar;

Finansal kavramlar bilgisi: Finansal okuryazarlık, finansal ürünlerin amacı ve genel özelliklerinin yanı sıra temel finansal kavramlar da dahil olmak üzere finans dünyasındaki temel unsurlara ilişkin bir miktar bilgi ve anlayışa bağlıdır. Bilgi, finansal okuryazarlık tanımlarındaki en belirgin ve en yaygın bileşendir. Parayı etkili bir şekilde yönetmek için para hakkında bir şeyler bilmek gerekir. Yeniliklerden ve fırsatlardan yararlanmak için bireylerin temel düzeyde finansal bilgiye ihtiyacı vardır, böylece ilgili bilgileri tanımlayıp bunlara erişebilir ve bilgi kaynağının güvenilirliğini değerlendirebilirler (Braunstein ve Welch, 2002). Hilgert vd. (2003), çalışmalarında bilgi ve finansal okuryazarlık bağlantı noktasına dikkat çekmiş, finansal bilgi açısından daha yetkin bireylerin aileleri ve kendileri için daha doğru finansal kararlar aldıklarını ve ekonomik anlamda güvencelerinin arttığını belirtmiştir. Ayrıca birçok araştırmacı ve uzman, bilginin kişinin finansal refahını nasıl iyileştirebileceğine atıfta bulunarak, bilginin finansal okuryazar olmadaki önemini doğrulamışlardır (Duca ve Kumar, 2014).

Finansal kavramlar hakkında iletişim kurabilme: Fox, Bartholomae ve Lee (2005), finansal okuryazarlığın bilgiye dayalı tanımını biraz daha genişletmişlerdir. Bireyin ne kadar bilgiye sahip olduğuna odaklanmak yerine, finansal okuryazarlığı “etkili karar verme süreci için çok önemli” olarak tanımlamışlardır. Benzer şekilde Temizel ve Bayram (2011), özellikle günlük finansal kararlarda ve finansal ürün seçimlerinde finansal okuryazarlığın önemine dikkat çekmiş ve onu “bilgi temelli

karar alabilmeyi sağlayan yeterlilik” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalar finansal okuryazarlığı bilginin daha geniş bir uygulaması olarak sunmaktadır.

Kişisel finansmanı yönetme yeteneği: Kişisel finansal yönetimde bilgelik, kişilerin finansal okuryazarlık kavramlarına ilişkin bilgi ve becerileri ile yakından ilişkilidir. Emmons (2005), finansal okuryazarlığın belirli niteliklerini ve hatta bazı durumlarda finansal okuryazarlığı operasyonel olarak ölçmenin olası yollarını detaylandırmış ve okuryazarlığın basit bir bilgi ölçüsünden daha fazlası olduğunu belirtmiştir. Okuryazarlık, parayla ilgili olduğu düşünölen birçok görevi yerine getirme yeteneğini yansıtırken; kişinin finansal okuryazar olarak değerlendirilebilmesi için bütçeleme, tasarruf, borçlanma, çeşitlendirme, gelecekteki yatırımların vadesinin hedefle eşleştirilmesi gibi yeteneklere sahip olması gerekmektedir (Bodie, 2006).

Uygun finansal kararlar verme becerisi: Karar verme becerileri, finansal okuryazarlığın yapılmış olan birçok tanımlamasına önemli ölçüde etki eder. Uygun kararlar, belirli bir ihtiyacı karşılayan bilinçli ve sorumlu kararları ifade eder. Uygun bir finansal karar süreci, finansal planlamanın, yönetimin ve kontrolün iyi etkinliği ile gösterilir. Uluslararası kuruluşlar, akademisyenler ve diğer uzmanlar karar vermeyi çeşitli şekillerde tanımlamaktadır: “doğru finansal kararların alınmasına yardımcı bir araç” (www.worldbank.org), “bilgiye dayalı efektif kararlar vermek için gerekli bilgi” (Noctor vd., 1992) ve “artan finansal karmaşıklığa karşı gerekli bir panzehir” (Fernandes vd., 2014) birkaç örnektir. Finansal okuryazarlık söz konusu olduğunda karar verme becerileri temel bir yetkinlik olarak görölmektedir.

Finansal ihtiyaçlar için etkin bir şekilde planlamaya duyulan güven: Planlamanın, gelişmiş okuryazarlıktan kaynaklanacağını veya planlamanın başlı başına finansal okuryazarlığın doğasında bulunan bir beceri olduğunu belirten ve bu nedenle finansal planlamaya olan güveni finansal okuryazarlık denklemine dahil etmeyen tanımlamalar olsa da planlama geliştirilmesi ve benimsenmesi gereken bir alışkanlıktır. Finansal planlama şimdiki ve gelecekteki finansal ihtiyaçların karşılanması için yararlı bir araç olarak kullanılabilir. Nasıl ki karar verme becerileri kısa vadeli finansal yönetim için önemliyse, planlamaya olan güvende uzun vadeli

finansal yönetim için oldukça önemlidir. Finansal planlama, finansal okuryazarlığın daha iyi anlaşılmasını, finansal yönetim ve kontrolün daha iyi olmasını sağlar (Muizzuddin vd., 2017). Agarwal vd. (2015), çalışmalarında finansal okuryazarlığın daha iyi finansal planlama ile ilişkili olduğunu gösterirken, Arrondel vd. (2013), finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksek olan kişilerin, açıkça tanımlanmış bir finansal planın hazırlanmasına katılmalarının daha olası olduğunu belirtmiştir.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Temel Bileşenleri

Finansal okuryazarlık, para yönetimini iyileştirebilecek değerli becerileri anlama ve uygulama yeteneğidir. Güçlü bir finansal okuryazarlık sayesinde kişinin finansal olarak kendi kendine yeterliliği, istikrarı ve refahı teşvik eden kararlar alma olasılığı artar. Finansal anlamda doğru kararlar verebilmek için kişinin bazı finansal kabiliyet ve becerilere sahip olması gerekir. Bu beceriler, bilgiye erişme, kıyaslama ve karşılaştırma, tahminde bulunma ve finansal bağlamda uygulanan değerlendirme gibi genel bilişsel süreçleri içerir. Yüzde hesaplama, temel matematiksel işlemleri veya bir para biriminden diğerine dönüştürme yeteneği gibi matematik okuryazarlığına ilişkin temel becerileri, reklamları ve temel sözleşme metinlerini okuma ve yorumlama kapasitesi gibi dil becerilerini içerir. Finansal okuryazarlık, yalnızca finansal sorunlarla başa çıkmak için bilgi, anlayış ve becerileri değil, aynı zamanda bilişsel olmayan nitelikleri de içerir: finansal faaliyetlerde bulunmak için bilgi ve tavsiye arama motivasyonu, çeşitli finansal sağlayıcılara yaklaşma ve finansal kararlar alma, uzun vadeye odaklanma yeteneği ve kendi kendini kontrol etme ve finansal karar vermeyi etkileyen diğer duygusal ve psikolojik faktörleri yönetme becerisi. Bu nitelikler, finansal bilgi ve becerilerin oluşturulmasında araç olmanın yanı sıra finansal eğitimin bir hedefi olarak kabul edilir (PISA, 2021).

Araştırmacılar ve kuruluşlar tarafından farklı şekillerde tanımlanan finansal okuryazarlığın genel kabul görmüş bir tanımının bulunmamasından dolayı, finansal okuryazarlık kavramının anlam ve içeriğini detaylandırmak için temel bileşenlerinden bahsetmek faydalı olacaktır;

1.3.1. Temel Para Bilgisi

Günümüzdeki finansal ürün ve hizmetler, artan sayıda ve türde sağlayıcıdan erişilebilir hale gelmesinden dolayı, giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Finansal piyasada gezinmek, ürünleri karşılaştırmak ve bunların göreceli faydalarını ve risklerini anlamak zordur. Finansal enstrüman ve hizmetlerin sayısı ve karmaşıklığında meydana gelen artışla birlikte para bilgisi sadece bir kolaylık değil, aynı zamanda hayati bir gereklilik haline gelmiştir. Para kavramlarını ve finansal seçenekleri anlamadan, tüketicilerin finansal hizmetler için gerekenden daha fazlasını ödemeleri, borca girmeleri, kredi ödemelerinde problemler yaşamaları ve başarısız finansal çeşitlendirmeye yatırım yapmaları muhtemeldir. Bu nedenle tüketicilerin, para hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve bu bilgileri ürünleri değerlendirmek ve bilinçli kararlar vermek için kullanmalarını sağlamak için güçlendirmek ve aydınlatmak gerekir (Kefela, 2011).

Çoğu finansal karar almanın temelinde, birkaç temel kavram vardır. Bu kavramlar evrenseldir ve her bağlama ve ekonomik ortama uygulanabilir. Bu üç kavram şunlardır: (1) faiz oranı hesaplamaları yapma ve birleşik faizi anlama kapasitesi ile ilgili olduğu için temel matematik becerileri; (2) enflasyon anlayışı; ve (3) risk çeşitlendirmenin anlaşılması. Finansal okuryazarlığı ölçmek için “Üç Büyük” olarak adlandırılan bu temel sorular, Ulusal Finansal Yetenek Çalışması (NFCS) ve Tüketici Finansmanı Araştırması (SCF) dahil olmak üzere birçok çalışmada yer almıştır (Lusardi, 2019).

Finansın temel prensipleri arasında yer alan paranın zaman değeri kavramına göre, para zamana göre belirlenen bir değere sahiptir. Gelirler, tasarruflar, yatırımlar gibi ekonomik veriler ortak bir değer ölçüsü olan belirli bir para birimiyle gösterildikleri için, paranın zaman içinde değerinde meydana gelen değişim bu verilerin de değişmesine neden olmaktadır (Bayrı, 2006). Paranın zaman değerinin hesaplanmasında iki yöntem kullanılır. Bunlar basit ve bileşik faiz hesaplamalarıdır. Basit faiz, belirli bir vade döneminde, belirli bir anapara miktarı üzerine, belirli oranlarda ve sadece ilgili dönem boyunca uygulanan ve bu sürecin sonunda ulaşılan miktarı ifade ederken, bileşik faiz, vade sonunda anaparaya o dönemde hesaplanan

ilk faizin eklenerek bu miktara tekrar belirli bir süre boyunca faiz işletilmesi sonucunda ortaya çıkan, toplam üzerinden ödenen miktardır. Bileşik faizde ilgili dönemdeki anapara, önceki dönemde elde edilen faizle toplanıp bunun üzerinden yeniden faiz işletildiğinden basit faize kıyasla finansal açıdan getiri miktarı daha yüksektir.

Finansal kararlarla istenilen sonuca ulaşabilmesi için temel bir birikime sahip olunması gerekir. Bu kararlar tasarruf, yatırım ve borçlanma gibi çeşitli konularda olabilir. Finansal kararların etkileri geleceğe uzandığında bireylerin ekonomik başarısı, enflasyon kavramını kavrayış yeteneklerine bağlı olabilir. Mal ve hizmetlere dair fiyat seviyesinin artmasından kaynaklı, paranın satın alma gücündeki düşüş olarak tanımlanabilen enflasyon kavramına ilişkin bilgi ve anlayış temel para bilgisi içinde önemli bir rol oynar (Bruine de Bruin vd., 2010).

Sahip olunması gereken temel finansal bilgilerden biri de çeşitlendirme kavrayışıdır. Çeşitlendirme, “Bütün yumurtaları tek sepete koymamak” olarak net bir şekilde özetlenebilir. Markowitz'in portföy teorisine göre, çeşitlendirme yoluyla risk azaltılabilir. Ancak menkul kıymet sayısını artırmak tek başına riski azaltmak için yeterli değildir. Çeşitlendirmede menkul kıymetler arasındaki korelasyonlar da dikkate alınmalıdır. Bu sayede belirli bir getiri düzeyinde en az riskli veya belirli bir risk düzeyinde en yüksek getirili etkin portföyler oluşturulabilir (Köseoğlu, 2010). Sürdürülebilir finansal refaha ulaşmada bu bilgilere sahip olunması ve karar aşamalarında kullanılması oldukça önemlidir.

1.3.2. Gelir Konusundaki Kavramlara İlişkin Bilgi

Gelir, bir kişi, grup veya şirketin ekonomik gücünde, belirli bir zaman diliminde, genellikle bir yılda veya daha sık aralıklarla, üretimden tüketime kadar uzanan ekonomik süreçte, üretim faktörleriyle veya üretim faktörleri kullanılmadan farklı nedenlerle ortaya çıkan iyileşmeler, para ile ölçülen kazanç veya faydalardır (www.mevzuatdergisi.com). Yani gelir, bir kimseye veya topluluğa yönelik mal ve hizmet akışıdır (www.jstor.org).

Bir kazancın gelir olarak değerlendirilebilmesi için, ekonomik güçte bir artış sağlaması, devamlılık arz etmesi ve para veya parayla ifade edilen bir değer olması gerekir (Ünlüönen ve Tayfun, 2015).

Belirli bir dönem içerisinde bir ülkede üretilen mal ve hizmet toplamalarının para ile değerlendirilen kısmı milli gelir olarak tanımlanırken, hanehalkı açısından gelir, hanehalkı üyeleri tarafından belirli zamanlarda sahip olunan parasal veya ayni gelirlerin toplamıdır (<https://www.tuik.gov.tr/>).

Gelirler faaliyet gelirleri ve faaliyet dışı gelirler olarak sınıflandırılabilir. Faaliyet geliri en genel tanımlamayla, ana faaliyetlerden elde edilen olağan kazançlardır. Faaliyet gelirlerini maaş, ücret, yevmiye gelirleri ve müteşebbis gelirleri oluşturur. Belirli bir dönemde, çalışma sonucunda hak edilen parasal veya ayni gelirler maaş, ücret ve yevmiye gelirlerini oluştururken, belirli bir zaman diliminde çalışan kimselerin, faaliyetleri sayesinde elde ettiği hasılatın, bu süre içerisinde yapmış olduğu tüm giderlerin düşülmesiyle müteşebbis geliri oluşur. Faaliyet dışı gelirler, diğer faaliyetlerden veya ana iş faaliyetiyle ilgisi olmayan faktörlerden kaynaklanan para veya eşdeğer kazançlardır. Yani faaliyet dışı gelir, tüm mal ve hizmet toplamının temel faaliyetlere atfedilmeyen kısmıdır. Faaliyet dışı gelirlere, taşınmaz mal ve mülklerin kiraya verilmesi sonucu elde edilen kazançlar, finansal kurumlar aracılığıyla kazanılan faizler ve burs, hibe, destek gibi devlet, kurum veya kişilerden alınan karşılıksız gelirler örnek olarak verilebilir (<https://www.tuik.gov.tr/>).

1.3.3. Tasarruf ve Yatırıma İlişkin Bilgi

Bireyler yaşam döngüsü boyunca finansal planlamalarında iki ana kararla karşı karşıya kalırlar. Tasarruf kararıyla, emeklilik primini ve emeklilik faydalarını belirleyerek zaman içinde tüketimi nasıl yumuşatacaklarına karar verirler. Yatırım kararı ile, gelecekte ortaya çıkabilecek olası durumlar karşısında tüketimi dengelemek için çeşitli finansal varlıklara nasıl yatırım yapacaklarına karar verirler (Bovenberg vd., 2007).

Tasarruf, gelirden tüketim ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcamaların çıkarılması sonucunda elde edilen, gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Yani tasarruf, gelirin mevcut tüketim harcamalarından arındırılmış halidir. Yatırım ise, gelecekte değerlendirilmesi beklenen, belirli getirilerinin olacağı varsayılan veya üretime katkısının olacağı düşünülen mal ve varlıklara belirli bir kaynağın ya da değerinin kalıcı bir şekilde bağlanmasıdır (<https://foy.tbb.org.tr>).

Tasarruf ve yatırım, güçlü finansal temel oluşturmada değerli iki kavramdır. Her iki kavramda, refah seviyesi yüksek bir finansal geleceğe ulaşmak için anahtar görevi görse de, aslında tam anlamıyla birbirleriyle örtüşmezler. Tasarruf ve yatırım arasındaki belirgin fark içerdiği risk düzeyidir. Bireyler, tasarrufla genellikle en az riskle daha düşük bir getiriye razı olurken, yatırımda risk seviyesi tasarrufa kıyasla daha yüksektir. Buna bağlı olarak genellikle yatırımlar tasarruflara göre daha yüksek finansal getiri sağlar. Bu nedenle bireylerin tasarruf ve yatırım kararları alırken dikkatli olmaları ve hangi durumda hangi seçeneğin daha iyi olduğunu anlamaları için farkındalık ve bilgiye sahip olmaları gerekir (www.bankrate.com).

Bireyler, şimdi veya yakın gelecekte ihtiyaç duyabilecekleri veya isteyebilecekleri şeylerin ötesinde, başka nedenlerle de tasarruf eder ve yatırım yapar. Bireylerin tasarruf etmesinin ve yatırım yapmasının en önemli nedenlerinden biri, rahat, finansal olarak güvenli bir emeklilik için fon sağlamaktır. Tasarrufla zamanla para biriktirebilir; ancak yatırım, uzun vadeli finansal hedeflere ulaşmanın en iyi yolunu sunar. Yatırım, risk almak demektir. Yatırım başarısı, kısmen bu riskleri makul getirilerden vazgeçmeden ele alma yeteneğine bağlıdır. Bu nedenle bireylerin kendisine uygun bir finansal yatırım planı oluşturması ve ardından buna bağlı kalması gerekir (www.investorprotection.org)

1.3.4. Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi

Harcamaların geliri aşması olarak ifade edilebilen borçlanma, tasarruf ve yatırımları doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Gelecekteki kazanımların şimdiden kullanılması olarak da tanımlanabilecek borçlanma, herhangi bir yatırım gayesi olmadan sadece tüketim amacıyla kullanılırsa, bireylerin ekonomik ve sosyal

hayatlarında büyük kayıplar ve zararlar ortaya çıkarabilir. Borçlanma yoluyla sağlanan değerleri, aktif bir şekilde yönetmek ve bunları yatırıma veya kazanca dönüştürmek ciddi bilgi ve beceri gerektirir. Aksi takdirde kişilerin finansal sıkıntılarla karşılaşması kaçınılmazdır (Özgüler, 2013). Bu noktada birey için doğru olan, ödeme gücü ölçüsünde borçlanmaktır. Finansal açıdan bilgili ve yetenekli tüketicilerden, rasyonel borçlanma yapabilme becerisine sahip olmaları, borç miktarını mümkün olduğunca azaltmaları, rasyonel sebepler çerçevesinde borçlanmaları, kredi geçmişlerinin sorunsuz ve iyi olması, ödeme yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz yerine getirmeleri ve kredi ve kredi kartı işlemlerinde kullanım maliyetlerini minimum seviyeye indirmek için gerekli bilgi, tutum ve davranışına sahip olmaları beklenir (Barmaki, 2015).

Finansal bilgi bu noktada oldukça önemlidir. Çünkü finansal bilgi noksanlığı maliyet faktörünü de ortaya çıkarmaktadır. Temel finansal kavramlara ilişkin yeterli bilgi ve birikimi olmayan tüketiciler, gerçekleştirdikleri işlemlerde daha yüksek ücretler ödeyebilir, ödenemeyecek miktarda borç alabilir ve kredilerinde daha yüksek faiz oranlarına katlanmak zorunda kalabilirler (Kayacan, 2019). Lusardi ve Tufano (2015), yaptıkları çalışmalarında bunu kanıtlamışlar ve daha düşük borç okuryazarlığına sahip bireylerin daha yüksek ücret ödediklerini ve genellikle daha yüksek borçlanma maliyetlerine sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Ayrıca aşırı borçlanma ve borçların kötü yönetilmesi bireylerin finansal dışlanma yaşamalarına sebep olabilir. Finansal açıdan okuryazar olmayan bireyler borcun yönetilmesinde doğru ve uygun davranış biçimlerine sahip olmadıklarından, borcu borçla finanse etme, ödeme gücünü aşan borç sözleşmelerine girme gibi yanlış yöntemlere başvurabilmekte ve bazı istenmeyen sonuçlarla karşılaşabilmektedirler. Karşılaşılan olumsuz sonuçların tekrarlanması korkusuyla bireyler finansal sistemden uzaklaşabilmektedir. Bu da bireylerin piyasalardaki yenilik ve fırsatları kaçırmalarına sebep olur. Finansal okuryazarlık ile bireyler borç yönetimi konusunda istikrarlı ve sağlam yöntemler geliştirerek borçlanmalarını azaltabilir ve daha çok tasarruf sağlayabilirler (Küçükaslan, 2017).

1.3.5. Para İdaresine İlişkin Bilgi

Para yönetimi becerilerinin geliştirilmesi, sahip olunanların veya elde edileceklerin arzulan gelecek için kullanılmasına yardımcı olabilir. Bu becerileri geliştirmek zaman, pratik ve sabır gerektirir. “Credit Management Kit for Dummie” kitabının yazarı ve “Managing Your Money All-In-One for Dummie” kitabının ortak yazarı Steve Bucci, “İnsanların paraları için bir planı olması gerekiyor” diyor ve ekliyor, “Eğer bir planınız yoksa ve diğerlerinin bir planı varsa, onlar kazanacaklar çünkü onlar disipline, hedefe ve arzuya sahipler, siz sadece kulaktan dolma bilgilerle hareket ediyorsunuz.” (www.bankrate.com).

Paranın yönetimi konusunda başarının anahtarı olan finansal planlama, finansmanın doğru yönetimi yoluyla yaşam hedeflerini belirleme, planlama, gerçekleştirme ve gözden geçirme sürecidir. Bütünsel bir finansal plan sadece para yatırmayı ve servet inşa etmeyi içermez; aynı zamanda kredi ve vergi yükümlülüklerini yerine getirmeyi, günlük harcamaları düzenlemeyi, aile planlamasını, özel ihtiyaçlar ve emeklilik için birikimi de içerir. Finansal plan tüm bu yönleriyle birbiriyle bağlantılıdır. Finansal planlama, gerçekçi planlar belirlemeye, alternatifleri değerlendirmeye ve etkili önlemler alınmasına yardımcı olarak geleceği planlamaya ve finansal hedefleri daha iyi kontrol etmeye yardımcı olacak önemli bir yaşam becerisidir. Finansal plan hazırlamak için temel adımlar şu şekilde sıralanmıştır;

1. Mali durumun değerlendirilmesi
2. Bütçe oluşturulması
3. Finansal hedeflerin belirlenmesi
4. Risk toleransının oluşturulması
5. Temel bir finansal plan üzerinde çalışılması ve uygulanması
6. Finansal planın düzenli olarak gözden geçirilmesi ve ihtiyaç halinde yeni düzenlemelerin yapılması (www.ifec.org.hk).

İyi bir finansal plan bir rehber görevi görür. Birebir bağlı kalınması gerekmez, ancak anlaşılması kolay olmalı ve minimum zaman ve çaba

gerektirmelidir. Aynı zamanda ihtiyaçları, istekleri, değerleri ve hedefleri de yansıtmalıdır. İy bir plan, mevcut gelir ve giderlere dayanır. Gelecekteki olasılıklara izin vermeli ve esnek olmalıdır. Plan, ihtiyaçların yanı sıra kişisel istekleri de sağlamalıdır. Plan, iyi harcama ve tasarruf alışkanlıklarını teşvik edecek ve finansal sağlığı iyileştirecektir. (www.creditcanada.com).

1.4. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Temel Kavramlar

1.4.1. Finansal Bilgi

Finansal okuryazarlık ve finansal bilgi terimleri literatürde ve popüler medyada sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır ancak bu kavramlar birbirleriyle tam olarak örtüşmezler. Finansal bilgi, finansal okuryazarlık ile eşdeğer değildir ancak onun ayrılmaz bir boyutudur (Huston, 2010).

Finansal bilgi, en genel tanımlamayla kişinin farklı finansal kavram ve araçları anlama ve bunlardan yararlanma yeteneğidir. Kişilerin finansal araç ve hizmetleri karşılaştırmalarına ve bu sayede tutarlı ve doğru finansal kararlar almalarına yardım eden bir birikimdir (OECD, 2020).

Bireylerin mikro ve makro ekonomik çevrenin farkında olmasının yanı sıra tasarruf, yatırım, kredi, faiz oranları, enflasyon ve tüketim ürünlerinin fiyatlandırılması gibi günlük finansal temel konuları anlamaları gerekir. Bu noktada finansal bilgi kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, finansal bilgi finansal konular hakkında bir okuryazar olma biçimidir (Khan vd., 2017). Yani finansal bilgi, kişinin finansal konulardaki anlayışıdır.

Hilgert vd. (2003) finansal bilgiyi, borç ve kredi yönetimi, tasarruf, nakit akış yönetimi ve yatırımın dahil olduğu dört finansal yönetim faaliyetinin tamamında etkin bir şekilde faaliyet gösterilmesine olanak sağlayan, temel finansal kavramlar hakkındaki bilgiler şeklinde tanımlamaktadır. Özellikle günlük finansal kararlarda temel finansal terimleri anlamak ve kullanmak finansal refaha ulaşmada önemli bir adımdır (Bowen, 2002).

Finansal bilginin iki farklı boyutu bulunmaktadır. Birinci boyutunu, bir ekonominin geneline ilişkin reel faiz oranı, istihdam rakamları, dış borç stoku, cari işlemler dengesi, enflasyon oranları gibi finansal bilgileri ifade eden makroekonomik finansal bilgiler oluştururken, ikinci boyutunu, bir ekonomi içinde kar amacı güden ve gütmeyen bütün işletmelerin ve hanehalkının ekonomik ve mali yapısını etkileyen yada etkileme ihtimali olan olayların araştırılması, öğrenilmesi ve gözlemlenmesi ile elde edilen mikroekonomik finansal bilgiler oluşturmaktadır (Özdemir, 2011).

Bireyler finansal ürün ve hizmetlerin kullanımı hakkında karar verme ve stratejik finansal seçimler yapma konusunda finansal bilgiye ihtiyaç duyarlar. Finansal bilgi, bireylerin problem çözme, eleştirel düşünme ve temel finansal gerçekleri ve kavramları anlama yoluyla bilinçli finansal kararlar vermelerine ve kişi veya toplulukların ekonomilerini güçlendirmelerine yardımcı olur. Ayrıca finansal bilgi, bireylerin doğru kararlar vererek maksimum faydayı elde etmek için çeşitli ürün ve hizmetleri değerlendirmelerine ve çeşitli finansal enstrümanlar kullanmalarına yardımcı olur.

1.4.2. Finansal Eğitim

Dinamik, hızla gelişen, küresel bağlantılı ve karmaşık finansal piyasalar ve ortak gereksinimler nedeniyle bireylerin finansal eğitimi ve bağlantılı yetkinlikleri giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Modern değişim toplumunda yaşam boyu bir öğrenme sürecini ifade eden finansal eğitim, finansal konular hakkında farkındalığın artırılması, finansal piyasalara erişimin iyileştirilmesi ve finansal konularda bilgi ve birikimin geliştirilmesinden, edinilen bilgi ve birikimin bireylerin tüketim, yatırım, tasarruf gibi finansal eylemlerinde değişiklikler yaratmasına ve bu değişikliklerin makroekonomik yansımalarına kadar uzanan geniş bir alanı kapsamaktadır (TCMB, 2011).

OECD (2005), finansal eğitimi, finansal tüketicilerin/yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlara ilişkin anlayışlarını geliştirmeleri ve bilgi, talimat ve/veya nesnel tavsiye yoluyla finansal risklerin ve bilinçli seçimler yapma fırsatlarının daha fazla farkına varmak için beceri ve güveni geliştirme, kişilere yardım için nereye

başvuracağını bilme ve mali refahlarını iyileştirme için başka etkili eylemlerde bulunmaya yardımcı olan bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Finansal eğitim, anlayış, bilgi, talimatlar ve tavsiyeler şeklinde sınırlandırılabilir. Bilgi, bireylerin finansal fırsatlar, alternatifler ve seçimin sonuçları hakkında bilgi edinmeleri aracılığıyla gerçekleri, verileri ve özel bilgileri kapsar. Talimatlar, bireylerin finansal koşulları ve kavramları anlama becerileri ve yeteneklerini kazandığı eğitim ve liderliği garanti eder. Tavsiyeler, bireylerin genel mali koşulları ve ürünleri anlamalarına yardımcı olur ve kazanılan bilgi ve talimatların en iyi şekilde kullanılmasını sağlar (Starček ve Trunk, 2013).

Finansal eğitim, yatırımcılara, tasarruf motivasyonunun kazandırılması, finansal araçlar ile efektif ilişkiler kurulması, finansal piyasalarda yaşanan yasa dışı işlemlere karşı bilinç kazandırılması gibi konularda büyük öneme sahiptir. Ayrıca finansal eğitim, bireylerin bütçe oluşturmalarına ve oluşturulan bütçedeki sınırlar içerisinde kalmalarına, gelir ve giderlerinin dengesini doğru bir şekilde kurmalarına, yatırım ve tasarruf kararlarını doğru bir biçimde vermelerine ve doğabilecek olası zararlardan korunmalarına yardımcı olan önemli bir kavramdır (Cihangir ve Gemici, 2017).

Finansal eğitimin faydaları hem bireysel hem de kolektif düzeyde belirgindir. Bireysel düzeyde finansal eğitim, tüketicilerin finansal açıdan öz yeterliliklerinin oluşmasına hem kendileri hem de aileleri için sağlam finansal kararlar almalarına yardımcı olur. Kolektif düzeyde finansal eğitim, finansal istikrara ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur ve toplumun tüm üyeleri tarafından yeterli erişimle birlikte sosyo-ekonomik eşitliği teşvik edebilir (Dare vd, 2020).

1.4.3. Finansal Tutum

Tutum, belirli bir varlığı bir dereceye kadar lehte veya aleyhte değerlendirerek ifade edilen psikolojik eğilimdir (Eagly ve Chaiken, 1993). Bu nedenle finansal tutum, finansal konulara yönelik kişisel eğilim olarak tanımlanabilir. Pankow (2003) finansal tutumu, finans alanıyla ilgili ruh halleri, görüşler ve yargılar

olarak tanımlamıştır. Finansal tutum, karar verme ve uygun kaynak yönetimi yoluyla değer yaratılması ve sürdürülmesi için finansal ilkelerin uygulanmasıdır.

Finansal tutumlar altı kavramla ifade edilebilir;

- Takıntı, kişinin parala ilgili düşünce yapısını ve parayı iyi yönetebilmek için geleceğe yönelik algılarını ifade eder.
- Güç, parayı insanları yönetmek için bir araç olarak kullanmayı ve paranın sorunları çözebileceğine yönelik algılardır.
- Çaba, yaptıklarının karşılığını hak ettiğini düşünen kişisel algıyı ifade eder.
- Yetersizlik, her zaman yeterli parası olmadığını hisseden kişisel algıyı ifade eder.
- Tutma, para harcamayı istemeyen kişilerin sahip olduğu algıdır.
- Güvenlik, paranın bir bankada veya yatırım için biriktirilmeden tek başına tutulmasının daha iyi olduğu varsayımı gibi birinin çok eski para görüşünü ifade eder (Furnham, 1984).

Finansal tutum, bir kişinin mali durumunu yönetme davranışını teşvik edebilen bir finansal okuryazarlık bileşenidir. Finansal tutumlar, bir kişinin finansal yönetimindeki başarısını veya başarısızlığını belirlemede önemli bir role sahiptir. Bireylerin yatırım yapma, tasarruf etme gibi finansal yönetimi yürütme biçimlerini şekillendirir. Artan finansal tutum bir kişinin daha fazla düşünmesini, fikir sahibi olmasını ve finans tutumlarına uygulanan mali durumunu değerlendirmesini sağlar. Giderleri kontrol etmek, finansal planlar yapmak, bu planları takip etmek, gelecek için finansmanı yönetmek ve yükümlülüklerini yerine getirmek finansal tutumun özellikleridir (Potrich vd., 2015b).

Shockey (2002), finansal tutumu, “*öğrenme süreciyle ilgili kavramların, bilgilerin ve duyguların bir birleşimi*” olarak tanımlamış ve olumlu finansal davranışa yakınlıkla sonuçlandığını belirtmiştir.

1.4.4. Finansal Davranış

Finansal davranış, bireylerin finansal sonuçlarını etkileyen önemli bir finansal okuryazarlık boyutudur. Finansal davranış, dar tanımlamayla bireylerin mevcut finansal kaynaklarını nasıl yönettiği ve kullandığıdır. Yani finansal davranışlar, bireylerin günlük yaşamlarında verdikleri finansal kararların toplamıdır.

Xiao (2008), finansal davranışı “*para yönetimi ile ilgili konulardaki insan davranışı*” olarak tanımlamıştır.

Finansal davranış, bir kişinin finansal hedefler belirleme, finansal planlarını formüle etme, finansmanını yönetme, finansal araç ve hizmetleri kullanırken doğru finansal kararları belirleyebilme yeteneğini yansıtır. Ayrıca finansal davranış, kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve arzularını yerine getirmek için mevcut finansal kaynaklarla finansmanı yönetmedeki sorumluluğudur. Sorumlu finansal davranışa sahip bireylerin finansal yükümlülüklerini zamanında yerine getirme, harcamaları doğru bir şekilde yönetebilme, tasarruf ve yatırım yapma ve bir bütçeye sahip olma gibi paranın etkili bir şekilde kullanılmasına olanak veren özelliklere sahip olmaları daha olasıdır (Nababan ve Sadalia, 2013).

Gudmunson ve Dones (2011), iki genel finansal davranış türü belirlemişlerdir. Birincisi, kazanma, kaybetme ve harcama gibi zaman içinde gerçekleşen eylemleri temsil eden davranışları içerirken, diğer tür anlık finansal işlemlerden ziyade olay benzeri finansal davranış süreçlerini içerir. Bu tür nakit yönetimi, kredi yönetimi, sermaye birikimi ve emeklilikle ilgili davranışları içerir.

Doğru finansal davranış gösteren bireylerin, borsa ve resmi finansal piyasalara katılma, aktif olarak tasarruf yapma, finansal ürünleri dikkatli şekilde değerlendirme, özellikle kriz anlarında tasarruflarını kredilere tercih etme, ürün satın alınabilirliğini kendi kendine değerlendirme ve emeklilik planlaması yapma olasılıkları daha yüksektir (Sandi vd., 2020). Bu nedenle Prasad ve John (2021), ‘*bilginin eylemlerde kullanılması*’ olarak tanımladığı finansal davranış değişikliğinin bireyin yaşamının erken bir aşamasında başlaması gerektiğini belirtmiş, finansal alışkanlıkların çocukluktan yetişkinliğe taşınacağı ve inşa edileceğinden, finansal

kavramlarla ilgili aktarımın mümkün olduğunca erken yaşlarda başlaması gerektiğinin altını çizmişlerdir.

1.5. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Finansal okuryazarlık, modern çağda üç ana nedenden dolayı özellikle önemlidir. İlki, küresel çapta yaşanan ekonomik krizlerin, birçok gelişmekte olan ülke pazarında krediye erişimi azaltması ve kredi maliyetlerini artırması, ikincisi, tasarruf birikimi, varlıkların çeşitlendirilmesi ve uygun sigorta seçimi gibi riski azaltan stratejilerin tüketiciler tarafından yeteri kadar anlaşılabilmesi, üçüncüsü ise tüketicilerin zorlu kredi piyasalarında kredilere erişimlerini sürdürmelerinde yardıma ihtiyaç duymaları ve faturaların zamanında ödenmesi ve aşırı borçlanmadan kaçınma gibi davranışlarının güçlendirilmesi gerektiğidir (Mireku, 2015).

Ayrıca modern çağda finansal alanda yaşanan gelişim, değişim ve dönüşümlerle birlikte, finansal ürün ve hizmetler çeşitlenmiş ve giderek daha karmaşık bir hâl almıştır. Bu da, tüketicilerin finansal piyasaları anlamasını ve kullanmasını zorlaştırmıştır. Buna ek olarak, yaşam süresindeki artışla birlikte bireylerin geleceklelerini daha fazla düşünmek zorunda kalmaları veya gelecekleleriyle daha fazla ilgilenme isteği, tasarruf ve yatırım gibi amaçlarla finansal ürün ve hizmetlere ilginin giderek artması ve finansal işlemlerde sorumluluğun bireylere kayması gibi nedenler kişinin finansal açıdan donanımlı olması gerektiğini ortaya koymaktadır (Aktaş, 2011).

Bireyler gündelik olarak gelir ve giderlerini nasıl dengeleyecekleri, harcama ve birikimlerini ne şekilde değerlendirecekleri, karşılaşacakları finansal riskleri nasıl yönetecekleri, harcamalarını finanse etmek için ne kadar borçlanacakları ve bu borcun ne şekilde olması gerektiği gibi birçok finansal karar alırlar. Bu kararlar karmaşıklık bakımından çeşitlilik gösterir ancak hepsi en azından temel düzeyde bir finansal okuryazarlık gerektirir. Bu nedenle finansal bilgi ve en azından temel finansal beceriler için artan bir ihtiyaç vardır.

Finansal okuryazarlık, bireyleri bu karmaşıklığın üstesinden gelebilmeleri ve finansal yeniliklerden ve yeni finansal ürünlerden kaynaklanan avantajlardan tam

olarak yararlanabilmeleri için güçlendirmekle oldukça ilgilidir. Finansal okuryazar olan tüketicilerin, giderleri karşılamak için uygun bütçeyi yapma, ihtiyaçlarını karşılayan finansal ürün veya hizmetleri belirleyebilme, bağımsız mali tavsiyeyi nasıl alacaklarından ve değerlendireceklerden haberdar olma ve kötü niyetli uygulamalardan ve dolandırıcılıklardan kendini koruma olasılığı daha yüksektir. Finansal anlamda yoğunlaşma ve karmaşanın yaşandığı bu dönemde, bireylerden devletlere tüm ekonomik birimlerin finansal bilgi, tutum ve davranışa sahip olmaları büyük önem arz etmektedir.

1.6. Finansal Okuryazarlığın Etkisi

Bu bölümde finansal okuryazarlığın etkileri açıklamaktadır. Bu, finansal okuryazarlığın tüketicilere, topluma ve ekonomiye faydaları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilir. Finansal okuryazarlık önemlidir çünkü tüketicilere, finansal sisteme ve ekonomiye olumlu etkileri vardır. Finansal okuryazarlık, tüketicilerin karar aşamasında doğru davranmasına ve para ile ilgili belirli tutumlar geliştirmesine yardımcı olur. Finansal okuryazarlığın etkileri hane halkına yönelik mikroekonomik faydalar sağlamaktan, ekonomi ve finansal sistem için makroekonomik faydalar üretmeye kadar uzanır.

1.6.1. Finansal Okuryazarlığın Bireylere ve Hanelere Etkisi

Finansal okuryazarlık, bireylere ve hanelere finansal ürünlerin ve yatırımların uygunluğunu değerlendirmek için gerekli bilgi ve becerileri verir. Bu, bir dizi faydaya dönüşür.

1.6.1.1. Artan Tasarruf ve Emeklilik Planlaması

Finansal okuryazar bireyler emeklilik için daha fazla tasarruf yapma eğilimine sahiptir (Fornero ve Monticone, 2011). Bu, para tasarrufu, özel durumlar için para ayırma çabası, gerçekçi emeklilik hedefleri belirleme ve bu emeklilik hedeflerini gerçekleştirmek için uygun yatırımları seçme yeteneğinin artmasıyla sonuçlanan finansal verimlilik ile elde edilir (Jappelli, 2010). Finansal olarak daha bilgili veya finansal yeteneklerine daha fazla güvenen tüketiciler, gelecek, emeklilik

ve öngörülemeyen acil durumlar için tasarruf sağlamaya daha meyillidir (Babiarz ve Robb, 2014; Lusardi ve Mitchell, 2007). Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen bir çalışmada, finansal okuryazarlığın önemli kararların alındığı yaşam evrelerinde yararlı olduğu ve bu evrelerdeki finansal eğitimin emeklilik planlaması ve tasarrufla ilgili davranışları başarılı bir şekilde değiştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Mireku, 2015). Finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmek için finansal eğitimden geçen insanlar, uygun şekilde bütçeleme, tasarruf etme, harcamaları kontrol etme, ipotek ve diğer borçları idare etme, emeklilik için plan yapma ve nihayetinde servet biriktirmeyi başarma yetisine sahiptir. Literatür, daha yüksek finansal okuryazarlık düzeylerinin, borsa katılımı ve emeklilik planlaması gibi olumlu sonuçlarda artma ve borç birikimi gibi olumsuz sonuçlarda azalma ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Hastings vd., 2013).

1.6.1.2. Tüketiciler Tarafından Finansal Bilginin Daha Gerçekçi Değerlendirilmesi

Çalışmaların çoğunda bireylerin finansal yeteneklerini olduğundan fazla tahmin ettiği göz önüne alındığında (Agarwalla vd., 2012; Lusardi ve Mitchell, 2011a; Agnew, 2013) finansal eğitim, insanların kendi finansal bilgilerine ilişkin gerçekçi bir görüşe sahip olmalarını ve buna bağlı olarak yatırımlara ve finansal kararlara kendi anlayış düzeylerinin gerektirdiği ihtiyatla yaklaşmalarını sağlar.

Gallery ve Gallery (2010), “bireylerin mali açıdan daha okuryazar hale geldikçe ve emeklilikleriyle daha aktif olarak ilgilendikçe, mali bilgilerinin ve yeteneklerinin sınırlarını tanımama tehlikesi olduğunu” öne sürmüştür. Bu argüman biraz sezgiseldir, çünkü artan bir finans anlayış, kişinin kendi sınırlarını anlaması için gerekli olan anlayışı sağlar.

1.6.1.3. Yaşam Becerileri ve Pazarlık Gücü

Doğru finansal davranışın gerçekleştirilmesi, bilinçli kararlar almak için temel oluşturan bilgi ve becerilerin iyileştirilmesi yoluyla sağlanır (Chen ve Volpe, 1998). İyi tutumlara sahip becerikli ve bilgili bir kişi, yaşamın fırsatlarından en iyi şekilde yararlanmak, harcamaları için resmi veya gayri resmi bütçe yapmak ve

geleceği planlamak için en iyi konumdadır (Bell vd., 2009). Finansal okuryazarlık tüketicilere, finans ve tüketici sözleşmelerindeki şartları anlayarak daha fazla pazarlık gücü sağlamaktadır (Mireku, 2015). Bunun sonucu olarak tüketiciler daha iyi fırsatlar elde edebilir ve hizmet sağlayıcılardan daha fazlasını talep edebilir. Üretken ve verimli bir yaşam için finansal kuruluşlarla iletişimin gerekli olduğu gerçeği ışığında, finansal kurumları ve sundukları ürünleri anlama yeteneği finansal okuryazarlığın önemli bir faydasıdır (Capuano ve Ramsay, 2011).

1.6.1.4. Finansal Verimlilik

Finansal okuryazarlık finansal verimlilikle sonuçlanır. Finansal verimlilik, finansal ürünlerin kullanılması ve israf veya gereksiz maliyet olmadan yatırım yapılması anlamına gelir. Bu nedenle finansal okuryazarlık, tüketicilere gereksiz maliyet ve israf olmadan daha verimli yaşama yeteneği verir. Finansal verimlilik, belirli bir ürün veya hizmet için piyasadaki en değerli ürünü ve piyasadaki mümkün olan en düşük fiyatı seçmeyi içerir. Finansal verimlilik, okuryazar tüketicilerin bir özelliği olan karşılaştırmalı alışveriş yoluyla elde edilir. Karşılaştırmalı alışverişle, en uygun fiyatlı ürünler satın alınarak tasarruf sağlanabilir. Daha yüksek bir finansal okuryazarlık seviyesi, bireyin yatırım davranışını iyileştirebilir, tasarruflarını ve yatırım gelirlerini artırabilir ve buna bağlı olarak daha yüksek bir toplam gelir ve daha yüksek tüketim fırsatı sunabilir (Askar vd., 2020). Bu nedenle finansal okuryazarlığı artırmak, bireylerin finansal ürünler hakkındaki bilgilerini ve anlayışlarını geliştirmenin yanı sıra bilinçli karar verme uygulamaları için gerekli güveni kazanmalarına da yardımcı olur.

1.6.1.5. Finansal Piyasalarda Aktif Faaliyet

Finansal okuryazarlık düzeyinin finansal ürün sahipliği (Coşkun, 2016) ve finansal piyasalara katılım ile doğrusal ilişkili olduğu görülmüştür (Klapper vd., 2012). Sınırlı finansal piyasa katılımı veya atalet, düşük finansal okuryazarlık düzeylerinin bir sonucu olabilir. Van Rooij, Lusardi ve Alessie (2011), düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip kişilerin yatırım araçları tutma olasılığının önemli ölçüde daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Finansal okuryazarlık yalnızca

katılımını artırmakla kalmaz, aynı zamanda çeşitlendirme gibi sağlam yatırım stratejilerini de teşvik eder (Jappelli, 2010).

Finansal bilgi ve yetenek eksikliği finansal ürünlerle uğraşırken endişeye neden olabilir. Finansal okuryazar olmayan kişiler, anlaşılması zor olarak algılanan finansal ürünlerden kaçınmaktadır. Sonuç olarak, finansal okuryazar olmayan bir kişi için en uygun yaklaşım, piyasa katılımından ve maliyetli ürünler satın almaktan veya borçlanmaktan kaçınmaktır. Ancak uzun vadede finansal dışlanma son derece maliyetli olabilir ve kişinin finansal sistemin sunduğu fayda ve fırsatları kaçırmamasına neden olabilir (Capuano ve Ramsay, 2011).

1.6.1.6. Güvenle Yatırım Yapmak ve Doğru Finansal Ürünleri Seçmek

Yatırımlara karar verme süreci, bireyler arasında değişebilen çeşitli faktörlere bağlı olan kritik bir süreçtir. Bireyler hayatta her türlü kararı verirken birbirlerinden farklı davranırlar. Bazıları yargıya dayalı karar verirken, diğerleri onları böyle uygun bir karara göre hareket etmeye yönlendiren diğer birçok faktörü göz önünde bulundurur. Tüm kafa karıştırıcı değişkenler yatırımcılar tarafından iyi bir şekilde kabul edildiğinde karar verme süreci kolaylaşır. Karar verme sürecinde finansal okuryazarlık, gelecekte kayıpların önlenmesi veya azaltılabilmesi ve doğru yatırımlar yapılabilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Bilginin değeri, karar verici tarafından yatırımla ilgili olarak kullanılma şekliyle gelir. Bilgili bir karar verici, gelen bilgiyi görmezden gelerek bilgisiz biri gibi davranabilir. Bu nedenle bilginin elde edilmesi kadar kullanılabilmesi de önemlidir. İyi bir yatırım kararı, deneyimli bir yatırımcı tarafından güven inşa edilerek, deneyim kullanılarak veya riski uygun şekilde yöneterek alınabilir (Awais vd., 2016).

Finansal piyasaların hızlı hareket eden doğasında, ürün özelliklerini ve piyasa ortamlarını anlayan bireyler, finansal ihtiyaçları hakkında bilinçli bir karar vermek için en iyi konumdadır. Finansal okuryazar olan bir kişi, parayı nasıl kazanacağını, yöneteceğini ve yatırım yapacağını bilir. Finansal ürünlere aşinadır ve bilgisini bunlardan en iyi şekilde yararlanmak için kullanır. Bu da tüketicilerin gereksiz maliyetlerden kaçınmasına yardımcı olur. Finansal araç ve hizmetlere ilişkin

anlayışın artmasıyla, en uygun ürünleri seçen ve bu ürünleri (örneğin çeşitlendirme stratejileri gibi) mümkün olan en iyi şekilde organize eden tüketicilerde daha fazla finansal güven geliştirir.

1.6.1.7. Tüketici Hakları ve Düzenleyici Müdahale

Son yıllarda, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde yaşanan finansal krizler, finansal erişimi genişletme çabalarının eksik olduğunu ve finansal tüketicilerin korunmasını ve farkındalığını artıracak ilgili önlemlerin yokluğunda aslında zararlı olabileceğini göstermiştir. Özellikle dolandırıcılık ve suiistimallere karşı daha savunmasız olan düşük gelir ve eğitim seviyelerine sahip tüketiciler açısından, finansal okuryazarlık veya düzenleyici koruma önlemlerinde eşdeğer bir iyileşmenin yaşanmaması tüketicilerin olumsuz sonuçlarla karşılaşmalarına neden olabilmektedir (FIELD, 2011). Bu nedenle tüketici yasaları ve hileli planlar konusunda eğitim, finansal okuryazarlığın önemli bir bileşenidir. Bu bilgi, insanlara dolandırıcılık planlarını belirleyip önlemek ve bu tür planlardan olumsuz olarak etkilenmemek için araçlar ve anlayış sağlar. Böylece tüketiciler kendilerini daha iyi koruyabilecekleri için daha düşük düzeyde düzenleyici müdahaleye gerek duyulur (Capuano ve Ramsay, 2011).

Bir finansal tüketici koruma rejimi üç hedefi karşılamalıdır. Birincisi, tüketiciler bir finansal hizmet veya ürün hakkında, satın almadan önce ve sonra doğru, basit ve karşılaştırılabilir bilgiler alabilmelidir. İkinci olarak, tüketicilerin finansal kurumlarla anlaşmazlıkların çözümü için uygun, ucuz ve verimli mekanizmalara erişimi olmalıdır. Üçüncüsü, tüketiciler finansal eğitimi istedikleri zaman ve istedikleri şekilde alabilmelidir. Bununla birlikte, belirli kurumsal yapılardan bağımsız olarak, finansal tüketicilerin şikayet ve sorgulamalarını sunacakları tek bir kurum olmalıdır. Finansal kurumlardan, tüketicilere finansal ürün ve hizmetlerin satışını veya reklamını yaparken adil, zorlayıcı olmayan ve makul uygulamalar uygulaması istenmelidir. Tüm bu süreç boyunca ilgili bireylerin kişisel verileri de özenle korunmalıdır (Rutledge, 2010).

1.6.2. Finansal Sisteme ve Ekonomiye Etkisi

Finansal okuryazarlık bireyler için önemli faydalar yaratırken ayrıca bir bütün olarak finansal sistem ve ekonomiye de etkileri oldukça belirgindir. Finansal okuryazar tüketiciler, daha rekabetçi, yenilikçi, güvenli, istikrarlı, erişilebilir, disiplinli ve likit bir finansal sistem ve piyasalar yaratabilirler.

1.6.2.1. Daha Fazla Rekabet, Yenilik ve Kaliteli Ürünler

Finansal okuryazar tüketiciler finansal açıdan daha verimlidir (Braunstein ve Welch, 2002). Daha iyi, daha ucuz ve daha uygun ürün ve hizmetleri aramak ve satın almak finans sektöründe verimliliği sağlayabilir (Commission Of The European Communities, 2007). Artan rekabet, daha kaliteli ürünlere ve piyasada daha fazla yenilik ve çeşitliliğe yol açar. Tüketici hakları ve sözleşmeleri bilgisi, tüketicilerin ürünleri daha dikkatli değerlendirmesine ve sonuç olarak tedarikçilerden daha fazlasını talep etmesine olanak tanır. Hall (2008), finansal okuryazarlığın, finansal kurumsal davranış üzerindeki toplu tüketici etkisi olan piyasa disiplinini desteklediğini ve bu kurumların “güvenli, sağlam ve verimli bir şekilde faaliyet gösterme olasılığını artırdığı” görüşünü savunmaktadır. Sonuç olarak, daha bilgili tüketiciler, toplu olarak finansal kurumların yönetim biçimlerini etkileyebilir ve böylece daha kaliteli ürün ve hizmetler sunan kurumların doğuşuna yardımcı olabilir.

1.6.2.2. Risk Kapsamı

Finansal okuryazar tüketiciler, riski daha iyi değerlendirirler ve bu nedenle, riskin eksik kapsanması sorunu (örneğin, eksik sigorta), finansal olarak eğitilmiş bireylerin olmadığı piyasalardaki kadar yaygın değildir (Mireku, 2015). Riskin daha fazla takdir edilmesi, uygun sigortanın satın alınması ve dikkatli yatırım kararlarının alınması anlamına gelir; bu nedenle, riskin eksik kapsanmasından ve yetersiz sigortalı girişimlerden kaynaklanan finansal sistem üzerindeki yükü, maliyetli iflasları ve ticari verimsizliği azaltır.

Artan bir finansal okuryazarlık seviyesinin, daha fazla girişimci faaliyete ve yeni girişim başarısızlıklarında bir azalmaya yol açması mümkündür. Mudzingiri

(2021), finansal okuryazarlığın üniversite öğrencilerinin risk ve zaman tercihleri üzerinde bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmış, finansal okuryazarlığın artmasıyla üniversite öğrencileri arasında risk arayışı ve sabırlı tutumlarla karşılaşılmasının daha olası olduğunu belirtmiştir.

1.6.2.3. Emekliliğin Kendi Kendini Finanse Etmesi

Artan finansal okuryazarlığın sonucu olarak artan tasarruf ve emeklilik planlaması, devletin mali sıkıntı yaşayan kişilere emeklilik ve devlet finansmanı sağlama yükünü azaltarak finansal sistem ve ekonomi üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Bilinçli finansal davranışa sahip insanlar, emekliliklerini finanse etmek için çalışma hayatları boyunca servet inşa etmeye ve bireysel emeklilik planlarına katılma konusunda daha isteklidirler (Capuano ve Ramsay, 2011).

1.6.2.4. Borç Vermede “Döngüsellik” Üstesinden Gelmek

Finansal kurumlar ve bankalar, borç verme kararlarında miyop olma eğilimindedir. İyi ekonomik zamanların aksine ekonomik iklim kötüleştiğinde kredileri daha yaygın hale getirmeye meyillidirler. Bu, “döngüsellik” olarak bilinir ve değişen döngüyü planlayamayan ve dolayısıyla zorlu ekonomik zamanlarda temerrüde düşen yüksek kaldıraçlı borçlu üzerinde önemli olumsuz etkileri olabilir. Finansal okuryazar tüketiciler, finansal piyasalardaki döngüsel değişiklikleri anlayabilir, buna göre borçlanıp yatırım yapabilir ve aynı zamanda zorlu ekonomik zamanlarda da dirençli olabilirler (Capuano ve Ramsay, 2011).

Hall (2008), finansal okuryazarlığın bu etkisini şöyle açıklamaktadır: *Mali açıdan eğitilmiş bir toplumda ... kredi ucuz ve serbestçe kullanılabilir olduğu için borçluların daha fazla borç alma olasılıkları daha düşük olacaktır. Sonuç olarak, borç geri ödemelerinde temerrüde düşmeden ekonomik bir gerilemeden kurtulma şansları çok daha yüksek olacak - bu da finansal kurumların kötü borç deneyimini en aza indirmesine yardımcı olacak ve bunu yaparak bankaların ve finansal sistemin istikrarını güçlendirmeye yardımcı olacak.*

1.6.3. Topluma Etkisi

Finansal okuryazarlığın toplum için de önemli faydaları vardır. Özellikle finansal piyasalara katılımın ve halkın finansal konulardaki farkındalığının artırılması, hükümetin finansal politikalarının uygunluğunu değerlendirebilecek bilgili bireyler yaratılması konusunda özellikle önemlidir.

1.6.3.1. Finansal Katılım

Finansal okuryazarlık, finansal hizmetlere olan talebin en güçlü ve en tutarlı belirleyicilerinden biridir ve sonunda ekonomik büyümeyi destekleyecek finansal katılımı artırabilir (Cole vd, 2011). Daha fazla finansal anlayış ve bilgi, dışlanan toplum üyelerine finansal ürün ve hizmetleri kullanma fırsatı verir. Örneğin, vadeli mevduat bilgisi, bir kişiyi daha fazla gelir kazanmaya yönlendirebilirken, böyle bir ürünün varlığından haberdar olmamak, gelir kaybına ve bir fırsatın kaybolmasına neden olur. Finansal okuryazarlık, insanların kendileri için en uygun olan borçlanma kaynaklarına ulaşmalarını ve finansal olarak aktif olmasına izin veren belirli ürünlere erişmek için gereken anlayışı sağlar (Capuano ve Ramsay, 2011). Avrupa Komisyonu, finansal konularda bir tür eğitim almış bireylerin, finansal piyasalar ile ilişkili olma olasılığının çok daha yüksek olduğunu ve daha yüksek maliyetli ve daha yüksek riskli yasal veya yasal olmayan kredi sağlayıcılara ihtiyaçları olmadıklarını belirtmektedir (Mireku, 2015). Finansal okuryazarlık toplumdaki her bireyi, hatta düşük gelirli bile, gelirlerinin bir kısmını planlamaya ve biriktirmeye teşvik edebilir.

1.6.3.2. Devlet Mali Politikalarının Anlaşılması

Finansal okuryazar bireyler, hükümetlerin finansal politikalarını ve finansal kurumların eylemlerini daha iyi değerlendirebilirler. Bu, finans alanına yönelik politikaları anlamlandırabilen daha bilgili vatandaşlar yaratır. Finansal okuryazarlık, sağlık veya emeklilik reformları gibi önemli siyasi reformların anlaşılmasını ve kabul edilmesini teşvik eder. Pek çok siyasi reform oldukça karmaşık olsa da, bilgili bir halk tarafından anlaşılabilir şeffaf finansal reformlar, halka hükümet politikalarını eleştirme yeteneği verdiği için önemlidir (Capuano ve Ramsay, 2011).

OECD'ye (2005) göre, finansal açıdan eğitimli tüketiciler, finans sektörünün reel ekonomik büyümeye ve yoksulluğun azaltılmasına etkin bir katkı yapmasını sağlamaya yardımcı olabilir. Finansal okuryazarlık, tüketicilerin iflas ve hacizle sonuçlanabilecek yüksek düzeyde borçtan kaçınmalarına ve emeklilikte yeterli bir gelir sağlamaya yetecek kadar tasarruf etmesini sağlamaya yardımcı olmak için de çok önemlidir. Bu nedenle finans bilgisi hem hane halkı ve işletmeler hem de bir bütün olarak ulus için gereklidir. Finansal okuryazarlığın birey, toplum, finansal sistem ve bir bütün olarak ekonomi için birçok etkisinin olduğu yukarıdaki incelemeden açıkça görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VE DÜNYA’DA FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI

Finansal cehaletin genelde gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir problem olduğu düşünülse de yapılan çalışmalar gelişmiş ülkelerdeki hane halkının da yeterince finansal okuryazar olmadığını göstermektedir. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye’nin de içinde bulunduğu dünyanın en büyük ekonomilerine sahip ülkelerindeki finansal okuryazarlık çalışmaları incelenmiştir. Genel çıkarım olarak gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerdeki hane halkının finansal okuryazarlık düzeyi istenilen seviyede değildir ve bazı demografik alt kesimler diğer gruplara göre finansal açıdan daha az okuryazardır. Devletler bu problemleri görerek finansal okuryazar bir toplum oluşturmak için stratejiler belirleyip, farkındalığı artırmak için çalışmalar yapmaktadır.

2.1. Türkiye’de Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Türkiye’deki finansal okuryazarlık düzeyini ve demografik değişkenlerin finansal okuryazarlığa olan etkilerini incelemek amacıyla 25 farklı ilden 2300 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Türkiye’deki finansal okuryazarlık başarı seviyesi %52.49’dur. Katılımcılar en iyi performansı emeklilik ve sigortacılık boyutunda gösterirken, en çok matematik ve faiz hesaplamalarında zorlanmışlardır. Demografik değişkenler ve finansal okuryazarlık ilişkisi incelendiğinde erkek katılımcılar kadın katılımcılardan daha iyi performans sergilemişlerdir. Ayrıca evli katılımcılar bekarlara, yaşlılar gençlere göre finansal açıdan daha okuryazardır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre eğitim ve gelir seviyesi finansal okuryazarlık düzeyiyle pozitif ve anlamlı bir ilişki içindedir. Yani yüksek eğitimlilerin ve yüksek gelir seviyesine sahip katılımcıların finansal okuryazar olma ihtimali daha yüksektir. Finansal ürün alım satımı yapanlar ile aktif piyasalarda faaliyet göstermeyenler arasında finansal okuryazarlık açısından önemli bir fark bulunmaktadır. Aşinalıkla da ilgili olabileceği düşünülmekle beraber finansal piyasalarda gezinen kişilerin finansal okuryazarlık seviyeleri daha yüksektir (Doğan, 2019).

Bozkurt vd. (2019) tarafından yapılan ve 7895 kişinin dahil edildiği çalışma, Türkiye’deki tasarruf eğilimi ve bunun finansal okuryazarlık düzeyi ile ilişkisinin araştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre katılımcıların %59.6’sının finansal okuryazarlık kavramı hakkında bilgisi olmamasına rağmen temel düzeydeki finansal konularda bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Katılımcıların %68.5’i tasarruf yaptığını belirtirken, tasarruf yapma alışkanlığı ile cinsiyet, yaş, meslek ve gelir durumu gibi demografik değişkenlerin arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çalışmada ayrıca, finansal alanda alınmış bir eğitimin tasarruf yapma alışkanlığı ile anlamlı bir ilişkide olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani finansal okuryazarlık ve bu konudaki eğitim tasarruf alışkanlığının gelişmesine ve tasarruf düzeyinin artmasına yardımcı olur.

FODER tarafından, 26 ilde 2000 kişi üzerinde Türkiye’deki genel finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi ve finansal araç ve hizmetler hakkındaki tutum ve davranışların öğrenilmesi amacıyla yapılan çalışma sonuçları, Türkiye’de yaşayan bireylerin %70’inin minimum finansal bilgiye sahip olduğunu göstermiştir. Katılımcıların bilgi düzeyleri kavramsal ve aritmetik olarak iki boyutta incelenmiş, katılımcıların temel matematik becerileri gerektiren konularda finansal bilgilerinin daha yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir seviyesi ve eğitim düzeyi finansal okuryazarlık için belirleyici demografik özelliklerdendir. Daha yüksek gelirli katılımcılar ve daha eğitilmiş kişiler finansal açıdan daha okuryazardır. Araştırma bulgularına göre, finansal bilgi, davranış ve tutumlar açısından Türk toplumu 5 ana gruba ayrılmaktadır: “Finansal Bilgeler (%22)”, “Mütevazı Ebeveynler (%24)”, “İdareli Muhafazakarlar (%20)”, “Plansız Hayalciler (%19)” ve “Kaygısız Gençler” (%15). Finansal konulardaki bilgi anlamında diğer gruplara kıyasla daha yetkin olan “Finansal Bilgeler”, finansal okuryazarlık düzeyinde diğer gruplardan daha iyi durumdadır. %22’lik bir kesimi oluşturan “Finansal Bilgeler” grubunda, orta yaş grubunda olanların, daha yüksek gelirli ve işverenlerin oranı daha yüksektir. Grup üyeleri genellikle parasını daha rasyonel yönetirken, birikim ve harcamalarını bilinçli bir şekilde yapmakta ve riskten kaçınmadıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca grup üyeleri genelde bütçe yapmakta ve finansal yükümlülüklerini zamanında yerine getirmektedir. Toplumun %24’lük bir kesimini oluşturan ve genelini orta-üst yaş

grubunun oluşturduğu “Mütevazı Ebeveynler” daha kontrollü bir yaşam tarzı benimsemektedir. “Mütevazı Ebeveynler” ailelerinin geleceği ve emeklilik dönemi için uzun vadeli plan yapmaya çalışırken, bunun için borca girmekten korkmakta ve finansal yükümlülüklerini geciktirmemektedir. Bu grup üyeleri yüksek gelir arzusuyla, daha büyük risklere girmekten çekinmektedir. Toplumun %20’sini oluşturan ve faiz hassasiyetine sahip “İdareli Muhafazakarlar” grubundakiler parayı daha idareli bir şekilde yönetme eğilimine sahiptir. Uzun vadeli planlamaları ve birikim amaçları olsa da finansal durumlarının bu konuda yetersiz kalması onları zorlamaktadır. Elindekileri temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanma eğilimine sahip olan bu grubun üyeleri, gereksiz harcama yapabilecek esnekliğe sahip değildir. “Plansız Hayalciler” ve “Kaygısız Gençler” ise çoğunluğunu 18-24 yaş aralığındaki bireylerin oluşturduğu gruplar olarak göze çarpmaktadır. Evli ve çocuk sahibi olmayan, sınırlı bir gelire sahip “Plansız Hayalciler” toplumun %19’luk kesimini oluşturmaktadır. Finansal anlamda rahat bir gelecek isteyen ve bunun için risk toleransını yüksek tutan bu grup üyeleri, para konusunda düzenli ve planlı değildir. Finansal konularda bilgi seviyesi en düşük olan ve toplumun %15’ini oluşturan “Kaygısız Gençler” anı yaşamakta ve birikim yapmamaktadır. İşi ve düzenli geliri olmayan bu grup ayrıca geliri olsa dahi para biriktirmeyeceğini de belirtmektedir (www.fo-der.org).

Türkiye’deki farklı illerde ve farklı örneklemeler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarda bazı demografik özelliklerin kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinde bir farklılaştırma oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birçok çalışmanın ortak sonucu olarak;

- Erkekler finansal okuryazarlık performansı bakımından kadınlardan daha iyi durumdadır (Öztürk, 2021; Akın, 2021; Yücel, 2021; Şamiloğlu, 2016; Güneş, 2019).
- Evli katılımcılar bekar katılımcılara göre daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahiptir (Öndes ve Arlı, 2020; Yıldız ve Bozkurt, 2020).

- Eğitim seviyesi finansal okuryazarlık için önemli bir belirleyicidir. Eğitim seviyesi arttıkça kişinin finansal okuryazar olma ihtimali artar (Tuncel, 2021; Güler, 2015; Oktay, 2020; Dağdelen, 2017)
- Bireyin finans alanında eğitim alması finansal okuryazarlık düzeyinde bir artışa yol açar (Özen ve Kaya, 2015; Bayram, 2015; Biçer, 2016; Kocabıyık ve Teker, 2018)
- Mesleki durum ve finansal okuryazarlık seviyesi arasında anlamlı bir fark olup, serbest meslek sahipleri istihdamda olmayan kişilere göre finansal açıdan daha okuryazardır (Şengüloğlu, 2019; Ahmetoğulları ve Öcel, 2021)
- Gelir seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık seviyesi artar (Kayacan, 2019; Aksoylu vd., 2017; Kıran ve Bozkurt, 2019)

2.2. Dünya’da Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Finansal okuryazarlığın önem ve gerekliliğinin anlaşılmasıyla beraber Dünya’da hemen hemen her ülkede bu konuyla alakalı çalışmalar yapılmış, farklı örneklemeler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarla bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri araştırılmış, demografik özelliklerin finansal okuryazarlık seviyesi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bu bölümde özellikle ekonomik anlamda gelişmiş olan ülkelerde yapılmış, yabancı literatürden bazı çalışmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Almanya

Almanya günümüzde çoğu ülkede olduğu gibi, nüfusun yaşlanması ve doğum oranının düşmesi gibi göstergeler sebebiyle emeklilik sisteminde reform ihtiyacı hissetmiş ve 1992’de başlayan ve 2001-2004 yılları arasında zirveye ulaşan bir dönüşüme girmiştir. 2001 yılında Alman Emeklilik Sistemi tek sütunlu yapısından uzaklaşmış, kamu emeklilik sigortasına ilave olarak mesleki emeklilik ve bireysel emeklilik getirilmiştir (Duman, 2014). Almanya’daki son emeklilik reformları ve artan bireysel sorumluluk ışığında finansal okuryazarlık önemli ve dikkat çekici bir olgu haline gelmiştir.

Almanya’daki finansal okuryazarlık düzeyine genel bir bakış açısı sağlamak ve finansal bilgi düzeyiyle emeklilik planlaması arasındaki ilişkiyi incelemek

amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, basit düzey faiz oranı ile ilgili soruya katılımcıların %82'si doğru cevap vermiştir. Enflasyon bilgisini ölçmeye yarayan soruya yanıtlayıcıların %78'i doğru cevap verirken, genel olarak en zorlanılan soru olan risk çeşitlendirme sorusuna katılımcıların %62'si doğru cevap verebilmiştir. Enflasyon ve faiz soruları hanelerin çoğunluğu (%72) tarafından doğru yanıtlanmıştır. Ancak hanelerin sadece yarısından biraz fazlası (%53) tüm sorulara doğru cevap verebilmiştir. Ankete katılanların yaklaşık %10'u soruların hiçbirini doğru yanıtlayamamıştır. Ankete verilen cevaplar demografik gruplar açısından değerlendirildiğinde, genel olarak tüm sorularda erkekler kadınlara göre daha iyi performans göstermişlerdir. Erkek katılımcıların yaklaşık %60'ı tüm soruları doğru yanıtlarken, kadınlarda bu oran %47.5'dir. Yaş açısından değerlendirildiğinde genel olarak büyük bir fark olmasa da 35-50 yaş grubundaki katılımcıların diğer gruptaki yanıtlayıcılara kıyasla finansal açıdan daha okuryazar oldukları görülmektedir. Ayrıca Almanya'da coğrafi bölge finansal okuryazarlık için bir belirleyici konumundadır. Batı Almanya'da yaşayan bireylerin, Doğu Almanya'daki bireylere kıyasla her bir temel finansal okuryazarlık sorusunu doğru yanıtlama olasılığı önemli ölçüde daha yüksektir. Finansal okuryazarlık, eğitimle oldukça ilişkilidir ve değişim oldukça diktir. Finansal okuryazarlığın işgücü piyasası durumu ile ilişkisinde, istihdam edilmeyen bireylerin, (öğrencilerin, ev hanımlarının ve emeklilerin) ücret veya maaş ile istihdam edilenlere ve serbest meslek sahiplerine göre daha az finansal bilgiye sahip oldukları görülmüştür. İlave olarak çalışmada, finansal okuryazarlığın emeklilik planlamasında önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya göre düşük finansal bilgiye sahip bireylerin emeklilik planlaması yapma olasılıkları daha düşüktür ve emeklilik gelirlerindeki son reformlardan kaynaklanacak boşlukları fark etme ve doldurma ihtimalleri daha azdır (Bucher-Koenen ve Lusardi (2011))

2.2.2. Amerika Birleşik Devletleri

2009 yılında FINRA Yatırımcı Eğitimi Vakfı, Amerikalı yetişkinlerin finansal kapasitesini değerlendirmek ve temel bir ölçüt oluşturmak için, Amerika Birleşik Devletleri'nde türünün ilk örneği olan Ulusal Finansal Yeterlilik Çalışmasını gerçekleştirmiştir. Lusardi ve Mitchell (2011a), 2009 yılındaki Ulusal Finansal

Yeterlilik Çalışmasının veri setini kullanarak, Amerikalıların yeni dönemdeki emeklilik ve finansal ortamda karar vermek için ne ölçüde donanımlı olduklarını ve özellikle de emekliliği planlamak için ekonomi ve finans hakkında yeterince bilgi sahibi olup olmadıklarını araştırma amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde finansal okuryazarlık düzeyini detaylı olarak incelemiştir. 1488 kişinin dahil edildiği çalışmada, Amerikalı yetişkinlerin büyük bir kısmının faiz, enflasyon ve risk çeşitlendirme gibi kritik finansal kavramları anlamada başarısız olduğu ve özellikle gençler, kadınlar, çalışmayanlar ve daha az eğitilmişler arasında düşük finansal okuryazarlık seviyesine rastlanılmasının daha olası görülmüştür. Irk ve etnik farklılıklar finansal okuryazarlık için belirleyicilerden biridir. Bunlar ABD'de ırksal ve etnik farklılıkların finansal okuryazarlık için önemli bir değişken olduğunu doğrular (Lusardi ve Tufano, 2015). Çalışmada ayrıca katılımcılara 1'in "çok düşük" ve 7'nin "çok yüksek" anlamına geldiği bir ölçekte "Genel finansal bilginizi nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusu sorulmuştur. Pek çok katılımcı aslında üç finansal kavram sorusunda yetersiz kalmasına rağmen, kendilerinin iyi bir finansal performans gösterdiklerini düşünmektedir. Yanıtlayıcılardan yaklaşık olarak %38'i kendilerine en yüksek puanları verirken, sadece 13'ü kendini başarısız olarak değerlendirmiştir. Son olarak, finansal açıdan daha okuryazar olan bireylerin emeklilik için plan yapmaya daha meyilli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2012, 2015 ve 2018 NFCS verileri, toplumun büyük bir kesiminin, özellikle azınlık nüfusları ve üniversite eğitimi olmayanların mali zorlukla karşılaşmaya devam ettiğini göstermektedir. 2009 yılındaki sonuçlarla tutarlı olarak, gençler, düşük gelirliler, düşük eğitim düzeyindekiler ve kadınlar en düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip olan gruplardır. 2018 yılında yapılan çalışmada ayrıca, emeklilik planına sadece işveren öncülüğünde katılım sağlayan bireylerin, işveren dışında yatırım kararları almış olan aktif yatırımcılara kıyasla çok daha az donanımlı oldukları görülmüş ve çarpıcı şekilde daha düşük finansal okuryazarlık seviyelerine sahip oldukları fark edilmiştir. (Lusardi, 2010; FINRA, 2016; Fisch vd., 2019).

Amerikalılar arasında finansal okuryazarlık oranı 2009'dan bu yana 2018'e kadar gelen sürede %42'lerden %34'lere düşmüştür. 2012'de oran %39 iken, 2015'te

%37'dir. Amerika'da 1980'lerdeki yüksek enflasyon, yüksek faiz ortamının halk bilincinden uzaklaşmasıyla, Amerikalıların bu temel konulara daha az dikkat etmesi sonucunda finansal okuryazarlık seviyesinin düşme eğiliminde olabileceği düşünülmektedir (FINRA, 2019).

Amerika'nın giderek düşen finansal okuryazarlık düzeyi ve özellikle bazı grupların yapılan çalışmalarda beklenen finansal performansa ulaşamaması bu konuda çalışmalar yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuş ve Amerikan Hükümetinin bir ulusal strateji benimsemesiyle devam etmiştir. Ulusal strateji, federal hükümetin, finansal okuryazarlık önceliklerini detaylandırmakta ve tüm Amerikalılar için mali kapasiteyi güçlendirmek için eyalet, yerel ve kabile hükümetleri ve özel sektör ile işbirliği yapma planının altını çizmektedir. Bu stratejiyle özellikle dezavantajlı grupların ve tarihsel olarak yetersiz hizmet alan grupların finansal açıdan geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Literacy ve Commission, 2020).

2.2.3. Çin

Niu vd. (2020) Çin'in finansal okuryazarlık düzeyini ve bunun emekliliğe hazırlık üzerindeki etkisini araştırmak için yaptıkları çalışmada, Çin halkının finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Temel ve ileri olmak üzere iki türlü finansal okuryazarlık seviyesinin ölçüldüğü çalışmada, temel finansal okuryazarlık sonuçlarına göre her 10 kişiden yedisine yakını paranın zaman değeri sorusunu doğru yanıtlamıştır. Faiz oranı seviyesi, birleşik faiz ve enflasyon ile ilgili sorulara verilen cevaplarda %50-%60 arasında doğru cevap alınmıştır. Çalışmada çarpıcı bir detay olarak, katılımcıların yalnızca %15.5'i beş sorunun tamamına doğru cevap verirken genel olarak, katılımcıların temel finansal kavramları çok sınırlı bir şekilde anladıkları görülmüştür. Finansal okuryazarlığı daha kapsamlı bir şekilde ölçmeye yarayan ileri finansal okuryazarlık sorularına verilen cevapların görüntüsü ileri finansal okuryazarlık seviyesinin, temel finansal okuryazarlık seviyesinden daha kötü olduğunu göstermiştir. Genel olarak doğru cevapların oranı çok daha düşüktür. İleri finansal okuryazarlık sorularının tamamına doğru cevap verenlerin oranı %1'den biraz fazla iken, birkaç soruyu yanlış yanıtlayanların ve sorulara "bilmiyorum"

yanıtı verenlerin oranı oldukça yüksektir. Çalışmada, temel finansal okuryazarlığın eğitim, yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenler arasında önemli ölçüde farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Temel finansal okuryazarlık seviyesi eğitimle birlikte keskin bir şekilde yükselmektedir. Temel finansal okuryazarlık, gelişmiş ülkelerde bulunan yaş boyunca hörgüç şeklindeki profiliyle tam bir tezat oluşturan yaşla negatif kolerasyon içindedir. Gelişmiş finansal okuryazarlık endeksinin dağılımı da temel okuryazarlıkta olduğu gibi eğitimle güçlü bir ilişki içindedir. Yaşlı yanıtlayıcılar düşük derecede ileri finansal okuryazarlık sergilemektedir. Yaş düştükçe ileri finansal okuryazarlık düzeyi artar. Cinsiyetle ilgili farklılıklarla ilgili olarak, erkekler kadınlardan daha yüksek temel finansal okuryazarlık sergilemektedir. Çalışmada ayrıca kendi finansal okuryazarlık durumlarını değerlendirmeleri istenen katılımcıların cevaplarına göre öznel ve nesnel okuryazarlık arasında güçlü bir pozitif ilişki görülür. Finansal bilgilerini ortalama seviyeden çok daha düşük olarak değerlendiren katılımcıların %45'inden fazlası, temel okuryazarlık dağılımının en alt çeyreğinde yer alırken, finansal bilgilerinin yüksek olduğu şeklinde değerlendirenlerin çoğu en üst iki çeyrekte yer alır. Çalışmada genel olarak katılımcıların kendi finansal okuryazarlıkları hakkında makul bir değerlendirmeye sahip oldukları görülmektedir.

2.2.4. Fransa

Arrondel vd. (2013), 2011 dalgası PATER hane halkı anketinden elde edilen verilerine dayandırılan çalışmalarında, Fransa'da finansal okuryazarlığı incelemişlerdir. 5000 kişiden oluşan ulusal temsili bir örneğe uygulanan ankete katılanların yaklaşık %48'i faiz ile ilgili soruyu doğru yanıtlamıştır. Enflasyon kavramı ile ilgili olarak tüm örneklemin %61'i enflasyon ve satın alma ile olan ilişkiyi kavrayabiliyorken, yaklaşık %66'sı risk çeşitlendirme sorusunu doğru yanıtlamıştır. Katılımcıların %40'ından azının hem bileşik faiz hem de enflasyon sorularını doğru yanıtlayabildiği ve üçte birinden azının üç soruyu da doğru yanıtlayabildiği görülmüştür. Örneklemin diğer üçte biri en az bir soruyu yanıtlayamamış ve %15'i üç soruyu da yanlış cevaplamıştır. Çalışmada bazı alt popülasyonların finansal olarak diğer gruplara göre daha az okuryazar oldukları

görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre, kadınlar, gençler, yaşlılar ve daha az eğitilmiş bireyler risk çeşitlendirme, faiz işlemleri ve enflasyon gibi temel finansal kavramlarla uğraşırken daha fazla zorlanmaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyi ayrıca istihdam durumuna göre farklılık göstermektedir. Anketin uygulandığı dönemde bir işte istihdam edilmeyen katılımcıların, çalışan veya serbest meslek sahibi olanlardan çok daha kötü performans gösterdikleri görülmüştür. Bu Fransa'da mesleki durum ve finansal okuryazarlık ilişkisinde istihdamda olmayanlar ve profesyonel mesleklerde çalışmayan bireylerin diğer meslek grubundakilere göre daha az okuryazar olduğu sonucunu doğrular (www.ifop.com).

Arrondel (2020), daha sonra gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında finansal okuryazarlık seviyesinin halen bazı gruplar arasında düşük olduğunu göstermiştir. Çalışmaya katılan 2300 katılımcının yaklaşık %84'ü faiz sorusunu doğru yanıtlarken bu oran enflasyon sorusunda %64, risk çeşitlendirmede ise %40'tır. Genel olarak katılımcıların üçte birinden azı her 3 soruyu da doğru yanıtlayabilmiştir. En genç bireyler, daha yüksek yaş grubundaki bireylere göre daha az doğru yanıt verir ve bu yaşam döngüsü boyunca büyüyen bir finansal okuryazarlık eğrisi oluşturur. Erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar vardır; erkekler bu üç soruyu da kadınlardan daha sık doğru yanıtlamıştır. Erkeklerin üç soruyu da doğru yanıtlama oranı %41 iken, kadınlar için bu oran %23'tür. Finansal okuryazarlık için eğitim seviyesi önemli bir belirleyici değişkendir. Yani yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler daha düşük eğitim seviyesindeki katılımcılardan daha iyi performans sergilemişlerdir.

Eğitim ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiye ışık tutmak amacıyla Le Fur ve Outreville (2020), tarafından lisansa kayıtlı belirli bir finansal bilgiye sahip olmayan 260 öğrenci ve finans alanında bir programa kayıtlı 41 yüksek lisans öğrencisinin dahil edildiği çalışma, finans alanında bir dersi takip etmeyen öğrencilerin finansal okuryazarlığının daha düşük olduğunu göstermektedir. Finans alanında uzmanlaşmamış katılımcıların tüm sorular için ortalama doğru cevap oranı %44'ken, uzmanlaşmış grup için tüm soruları doğru yanıtlama oranı %66.3'tür. Çalışmada ayrıca riske iştahlı öğrencilerin en yüksek düzeyde finansal bilgiye sahip olanlar olduğu da açıklanmaktadır.

Fransa'da hane halkının piyasalara katılımını artırmak, hane halkının finansal konularda daha bilinçli hareket etmesine yardımcı olmak, okullarda tüm öğrenciler için bütçe ve mali eğitim öğretimini geliştirmek, Fransızların bütçe ve mali becerilerini yaşam boyu desteklemek ve mali açıdan kırılgan durumlardaki bireyleri finansal anlamda desteklemek amacıyla bir ulusal strateji benimsemiştir. Bu stratejinin oluşturulmasında, Fransızların %78'inin finansal okuryazarlığın okulda öğretilmesi gerektiğine ve %65'inin, bütçe ve finansal eğitime erişimin aşırı borçlanmayı ve mali kırılganlığı azaltacağına inanması önemli bir etkidir. Ayrıca Fransızların %43'ü hayatlarının bir noktasında mali ve bütçesel eğitime ihtiyaç duyduğunu hissetmesi bu konuda finansal eğitim için yüksek beklentisinin olması çalışmaların derinleştirilmesini sağlamıştır. Bu stratejinin, finansal konularda daha fazla kolaylık sağlayarak herkesin tasarruf, kredi ve kişisel finans alanlarındaki tercihlerini bilgilendirmeye, finansal istikrar sağlamaya ve ekonomik büyümeyi güçlendirmeye yardımcı olması beklenmektedir (de Galhau, 2017; www.economie.gouv.fr).

2.2.5. İngiltere

Nicolini vd. (2013) çalışmalarında, Kanada, İtalya, Birleşik Krallık ve ABD'deki finansal okuryazarlık farklılıklarını analiz etmişlerdir. Bir ülkedeki finansal okuryazarlıkla ilişkili faktörlerin diğer ülkeler içinde geçerli olup olmadığını ve ülkelerdeki finansal okuryazarlıkları incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuçlar, hane halkları arasında kişisel finansal durumları hakkında bildikleri ve bilmeleri gerekenler konusunda ulusal ve kültürel olarak önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Çalışmaya İngiltere özelinde bakılacak olursa, erkekler finansal okuryazar olma açısından kadınlardan daha iyi performans sergilemişlerdir. Ayrıca eğitim, finansal okuryazarlık için önemli bir belirleyici durumundadır. İngilizlerin finansla ilgili gazete ve dergileri ve gazetelerin finans bölümlerini okumaları oldukça nadirdir.

Birleşik Krallıkta yapılan bir çalışma, çocukların yalnızca %27'sinin okulda mali şeyler öğrenmekten keyif aldığını göstermektedir. 1600 çocuk üzerinde yapılan

çalışmada, kızların sadece %19'u, erkeklerin ise %34'ü para hakkında bilgi edinmekten keyif aldıklarını söylemişlerdir (www.bankofengland.co.uk).

Yetişkinler içinde durum çok farklı değildir. Bir başka çalışmadaki bulgular, İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki yetişkinlerin, diğer birçok gelişmiş ülkedeki yetişkinlere göre günlük finansal aritmetik işlerinde hesap makinesi kullanırken bile kötü performans sergilediğini göstermektedir. Çalışma ayrıca, İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki her on yetişkinden dördünün, alışveriş yaparken satın alabilecekleri günlük bir ev ürününe basit bir indirim uygulayamadığını da ortaya koymuştur. İlave olarak, temel finansal bilgileri içeren bir grafiği yorumlama konusunda, İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki yetişkinlerin yarısından fazlasının başarısız olduğu görülmektedir (www.ucl.ac.uk).

Birleşik Krallıkta milyonlarca insanın paralarından en iyi şekilde yararlanmak yani etkili bir şekilde bütçe yapmak, geleceği planlamak ve bilinçli kararlar almak için mücadele ettiği görülmektedir. Nüfusun yalnızca yaklaşık üçte biri (17M) şu anda bütçe yapmaktadır. Ayrıca Birleşik Krallıkta yetişkinlerin %84'ü finansal ürünleri kullanırken şartlar ve koşulların tamamını okumadığını ve altı kişiden biri banka ekstrelerindeki dengeyi sağlamaya çalıştığını belirtmektedir. Birleşik Krallıkta yetişkinlerin neredeyse yarısı (%48), sosyal yaşamlarının doğrudan bir sonucu olarak borca düştüğünü ifade etmektedir. Bu tür kötü finansal davranışlar, strese ve yaşam kalitesinin düşmesine neden olmakta ve bireylerin hedeflerini gerçekleştirmelerini engellemektedir (Bagwell vd., 2014).

Birleşik Krallıkta gözlemlenen problemler ışığında, mali yeterlilik oluşturmak amacıyla bir strateji benimsenmiştir İngiltere'de geliştirilen strateji, 2015 yılında işverenleri, hayır kurumlarını, hükümeti ve işletmeleri bir araya getirmek ve birlikte sorunları kalıcı olarak ortadan kaldırmak için harekete geçmek amacıyla başlatılmıştır. İnsanlara cep harçlığından emeklilik maaşlarına kadar paralarından en iyi şekilde yararlanmak için kontrol ve güven vermeyi hedefleyen bu strateji, insanların hem günlük hem de önemli yaşam olayları aracılığıyla parayı iyi yönetme becerilerini ve mali zorluk dönemlerini idare etme becerilerini geliştirme amacıyla

tasarlanmıştır. Strateji ayrıca bireylerin mali becerilerini, bilgilerini, tutumlarını ve motivasyonlarını geliştirmeye odaklanacaktır.

2.2.6. İtalya

2017 yılının başında Banco D'Italia, İtalyan yetişkinler arasında finansal okuryazarlık ve katılımı araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma, uluslararası olarak karşılaştırılabilir bir veri kümesi oluşturma amacıyla OECD-INFE uyumlaştırılmış anketine dayandırılmıştır. Finansal okuryazarlık puanının finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum olarak üç boyutta incelendiği çalışma, yaklaşık 2500 kişilik bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Çalışmada finansal okuryazarlığın demografik olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Finansal bilgi düzeyinin nüfus genelinde aynı olmadığı görülmüş ve eğitim, finansal kavramların yeterli düzeyde anlaşılmasını sağlamada en önemli belirleyicilerden biri olarak göze çarpmıştır. Eğitim seviyesi düştükçe finansal bilgi puanı da düşmektedir. Cinsiyet ile olan farklılıklara bakıldığında, bir uçurum olmasa da İtalya'daki erkekler, kadınlardan daha yüksek finansal bilgi puanına sahiptir. Buna ek olarak, finansal beceriler genç bireyler için yaşla artarken, 44 yaşında zirve yapıp daha yaşlı olanlar için azaldığı görülmüştür. Meslekler ile ilişkisi incelendiğinde, ev hanımları, emekliler, işsizler veya çalışmayanlar için bilgi puanı düşüktür. Çalışmada İtalyanların, özellikle temel ekonomik kavramlar hakkındaki bilgisi düşük bulunmuş ve hane bütçesi hazırlamak gibi olumlu finansal davranışları sergilemedikleri görülmüştür. Her ne kadar finansal tutumda ortalama bir puan alınmış olsa da uzun vadeye yönelik tutum açısından da geliştirilmesi gereken noktaların olduğu belirtilmiştir. Finansal okuryazarlık, az eğitilmiş olanlar, yaşlılar ve kadınlar arasında düşüktür. Özellikle yaşlıların temel finansal bilgi bakımından düşük performans göstermesi, finansal okuryazarlık puanlarının düşük olmasına neden olmuştur. Kendine finansal anlamda aşırı güvenenlerin oranı %20'dir. Kendi finansal bilgisini doğru bir şekilde değerlendirenler erkekler, yüksek eğitilmiş bireyler ve serbest meslek sahipleridir (Di Salvatore vd., 2018).

Fornero ve Monticone (2011), İtalya'da finansal okuryazarlık performansının cinsiyete göre farklılaştığını ve erkek yanıtlayıcıların kadınlara göre daha yüksek bir

puana sahip olduğu sonucuna, İtalyan nüfusu arasındaki mevcut finansal okuryazarlık seviyesini ve dağılımını ölçmek ve bunun emeklilik planlaması üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmalarında ulaşmışlardır. İtalyan Merkez Bankasının Hane Halkı Geliri ve Zenginliği Araştırmasının 2006 ve 2008 yıllarına dayandırılarak analizinin yapıldığı çalışma sonuçlarına göre, çoğu bireyin temel finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olmadığı ve bileşik faizlerden çok enflasyon ve hisse senetlerine aşına göründükleri görülmektedir. Çalışmada ayrıca, finansal okuryazarlığın yaşla olan ilişkisi hörgüç şeklinde olup, 36-50 yaş sınıfında performans zirvesi vardır. Finansal okuryazarlık, eğitim düzeyiyle birlikte monoton bir şekilde artmaktadır. Düşük eğitilmiş bireyler düşük performans sergilemişlerdir. İstihdamda olmayanlar (işsizler, ev hanımları, öğrenciler vd.) tüm ölçütlerde en düşük performansı göstermişlerdir. Emeklilik planlamasına gelince, finansal okuryazarlığın özel emeklilik planı yoluyla emeklilik için tasarruf etme eğilimi üzerinde olumlu ve önemli bir etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Stella vd. (2020), yaşları 30 ile 91 arasında değişen 918 İtalyan yetişkin üzerinde finansal eğitim programlarının katılımcıların finansal okuryazarlıkları üzerinde olumlu bir etkisinin olup olmadığını değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada, katılımcılara üniversite öncesi veya dışı yada üniversite yıllarında finansal eğitim programlarına katılıp katılmadığını sormuştur. Çalışmada, finansal okuryazarlık sorularına doğru yanıt verme oranı, yukarıda belirtilen programlardan birini tamamlayanlar için tamamlamayanlara göre daha yüksek olduğundan, sonuçlar finansal eğitim programlarına katılmanın etkinliğini göstermektedir. Ayrıca üniversite yıllarında bir finansal eğitim programına katılanlar, bu programdan birine üniversite dışı yıllarda katılanlara göre daha doğru cevaplar vermişlerdir. Finansal eğitimin bilgiyi, beceriyi ve tutumu olumlu etkilediği görülmektedir ancak İtalya’da yetişkinler arasında finansal eğitim programlarına katılımın çok düşük olduğu belirtilmiştir.

2.2.7. Kanada

2012 yılında Kanada Menkul Kıymetler Yöneticileri (CSA), 2006 ve 2009 yıllarında gerçekleştirilen ve esas olarak Kanadalılar arasında yatırım bilgisi ve

davranışının çeşitli yönlerini araştırmayı ve ölçmeyi amaçlayan bir anketin destekçisi olmuş ve anket internet üzerinden Kanada nüfusunu temsil edecek şekilde 6911 Kanadalı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Kanadalıların finansal açıdan ne kadar okuryazar olduklarını ve emekliliği ne kadar planladıklarını araştırmak için, finansal okuryazarlık ve emeklilik planlaması üzerine uluslararası olarak karşılaştırılabilir araştırma kanıtlarından yararlanılmıştır. Ankete katılanların %78'e yakını faiz sorusunu doğru yanıtlamıştır. Yaklaşık üçte ikisi enflasyonla ilgili soruyu doğru cevaplarırken, katılımcıların en zorlandığı soru risk çeşitlendirme sorusu olmuştur. Bu soruyu katılımcıların yarısından biraz fazlası %53'ü doğru cevaplayabilmiştir. Ayrıca diğer iki soruya oranla risk çeşitlendirme sorusu katılımcıların en fazla "bilmiyorum" cevabını verdikleri soru olmuştur. Tüm sorular birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların yaklaşık %42'si üç soruyu da doğru yanıtlamış ve yanıt verenlerin %37'sinden fazlası en az bir "bilmiyorum" yanıtını vermişlerdir. Finansal okuryazarlığın demografik değişkenlerle olan ilişkisine bakıldığında, gençler genel olarak en düşük doğru yanıt verme yüzdesine sahiptir. Kadınlar her üç soruda da erkeklerden daha kötü performans sergilemişlerdir. Eğitim, finansal okuryazarlık için en önemli belirleyicilerden biridir. Eğitim düzeyi arttıkça bireyin finansal açıdan daha iyi performans gösterme oranı artmaktadır. İşgücüne katılımın finansal okuryazarlıkla olan ilişkisi incelendiğinde, istihdama katılımı olmayan katılımcıların tüm sorularda istihdamda olanlara göre daha kötü performans gösterdiği dikkat çekmektedir. Çalışmada, emekliler enflasyon sorusuna en yüksek oranda doğru cevabı veren grup olsa da, diğer sorularda en iyi performansı serbest meslek sahipleri göstermiştir. Çalışma sonuçları, daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip katılımcıların emeklilik planlamaları yapmalarının daha olası olduğunu göstermiştir. Ayrıca eğitimle finansal okuryazarlık artsa dahi, üniversite eğitimi almış katılımcıların bile 60'ı üç soruyu da doğru cevaplayabilmiştir (Boisclair vd., 2017).

Kanada nüfusunu temsil edecek 8319 kişiden oluşan örneklem üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada, Kanadalılar 14 sorudan oluşan ve enflasyon, faiz oranları, kredi raporları ve notları, hisse senetleri, risk, sigorta, vergilendirme ve bankacılık faaliyetleri gibi kişinin finansal bilgilerini ölçmeye yarayan anket

sorularında %67'lik bir başarı elde etmişlerdir. Yani 18-64 yaş arasında geliri olduğunu belirten bir Kanadalı 14 sorudan yaklaşık 9'unu doğru cevaplamıştır. Genel olarak geliri daha yüksek bireylerin finansal olarak daha okuryazar oldukları görülmüştür. Eğitim ile finansal okuryazarlık arasında güçlü bir ilişki görülmüş, yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılar, daha düşük eğitim düzeyine sahip katılımcılardan daha iyi performans göstermiştir. Erkekler, kadınlardan daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahiptir. Serbest meslek sahibi bireyler, ücretli çalışanlar ve çalışmayanlara göre daha iyi performans göstermiştir (Keown, 2011).

İstihdam durumu ile finansal okuryazarlık ilişkisinin incelendiği çalışma sonuçlarına göre serbest meslek sahipleri, ücretli çalışanlar ve istihdama dahil olmayan gruplardan daha okuryazardır. Ayrıca çalışmada, daha yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcıların ve daha yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların finansal okuryazarlık performanslarının da daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlave olarak, emekliliğe hazırlanan bireylerin hiçbir hazırlığı olmayan bireylere göre finansal okuryazarlık puanları daha yüksektir (Uppal, 2016).

2.2.8. Diğer Ülkeler

Arjantin'de 2017 yapılan ve gruplar arasındaki finansal bilgi, davranış ve tutumlardaki farklılıklar hakkında bilgi sağlayan bir temel olmayı amaçlayan çalışmada, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından geliştirilen anketin ulusal ortama uygun halde ki versiyonu kullanılmış ve anket Arjantin'in 25 bölgesinin kentsel ve kırsal kesiminde yaşayan 18 yaşın üzerindeki tüm sosyoekonomik düzeylerden 1224 kişiye uygulanmıştır. Finansal okuryazarlık endeksinin 1 ile 21 arasında değiştiği çalışmada, ankete katılan nüfusun 11.49 puan aldıkları görülmektedir. En düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin en düşük puanı aldıkları, bunu en düşük gelirli kesimler, işsizler, kırsal kesimlerde yaşayanlar ve 18-29 yaş aralığının izlediği görülmektedir. En yüksek puanı alan grubu ise en yüksek eğitim seviyesine sahip kişiler ve en yüksek sosyoekonomik tabakaya ait olanlar oluşturmuştur (Iglesias ve Mejía, 2018).

Avusturalya’da finansal okuryazarlığın analizinin yapılması ve finansal okuryazarlıkla ilgili mevcut eğitim politikasına önemli bir girdi sağlamak amacıyla ANZ Bank tarafından, 2003, 2008, 2011 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilen çalışmalarda, bazı grupların finansal açıdan daha okuryazar olduğu görülmüştür. Bu gruplar; erkekler, yaşlılar, profesyonel mesleğe sahip bireyler, kendi işletmesi olan katılımcılar ve yöneticiler, daha yüksek eğitim düzeyine sahip olanlar ve daha yüksek gelire sahip olanlardır (Worthington, 2006; ANZ, 2008; ANZ, 2011; ANZ, 2015). ANZ Bank tarafından yapılan çalışmalarda Avusturalyalıların çoğunluğunun temel finansal okuryazarlığa sahip olmasına rağmen, özellikle finansal açıdan dezavantajlı grupların düşük performans sergilemeye devam etmesi bir problem olarak görülmektedir. Bu nedenle, şu anda Avusturalya’da özellikle yaşlılar, gençler ve sosyal açıdan dezavantajlı gruplar olmak üzere finansal okuryazarlık düzeylerini iyileştirmek için paydaşların ulusal ortaklığı için bir çağrı yapılmaktadır.

Brezilya, Rio Grande da Sul’da yaşayan 18 yaş ve üzeri 1400 kişiden oluşan örneklemin kullanıldığı çalışmada, cinsiyet, eğitim seviyesi, kişisel gelir, hane geliri finansal okuryazarlık için önemli değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkekler kadınlara göre finansal açıdan daha iyi durumdadır. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olanların oranı erkeklerde %40.6 iken, kadınlar için bu oran %26.6’dır. Düşük kişisel ve hane geliri ve düşük düzeyde eğitim finansal okuryazarlığı düşüren değişkenlerdir. Beklenildiği gibi, finansal okuryazarlık seviyesi gelir ve eğitim düzeyi yükseldikçe artmaktadır. İşgücü katılımı da Brezilya için finansal okuryazarlık belirleyicilerinden biridir. Çalışanların finansal okuryazar olma ihtimali %34.7 iken, işgücünde olmayanlar için oran %29’dur (Potrich vd., 2015a).

Endonezya’da finansal okuryazarlık ve yoksulluk bağlantı noktasına ışık tutmayı amaçlayan Askar vd. (2020), Finansal Erişim Öngörüsü (FII)’den elde edilmiş verileri kullanarak, bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yetişkin nüfusa odaklanan ulusal temsili anket Endonezya dahil Afrika ve Asya’dan sekiz ülkede gerçekleştirilmiştir. Endonezya bağlamında, yapılan değerlendirmelerin sonucunda, Endonezya’da düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip bireyler arasında, yoksul bireylerin, yoksul olmayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca

Endonezya’da cinsiyet finansal okuryazarlık için önemli bir değişken değilken, medeni durum finansal okuryazar olmada önemli bir değişkendir ve evli katılımcıların, bekar kişilere oranla finansal açıdan daha donanımlı oldukları görülmektedir. Genç katılımcılar arasında finansal okuryazarlık endeksi ortalama puanın diğer yaş düzeylerine göre daha yüksek olduğu, 55-64 yaş grubunun ise önemli ölçüde daha düşük bir finansal okuryazarlık düzeyi gösterdiği görülmektedir. Çalışmada ayrıca, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin ve farklı mesleklere sahip bireylerin, öğrenci ve işsiz gibi profesyonel olmayan meslekteki bireylere göre finansal açıdan daha okuryazar oldukları görülmüştür. İlave olarak, Endonezya’daki kentsel nüfus, kırsal nüfusa göre finansal açıdan daha okuryazardır.

Nanziri ve Olckers (2019) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre, Güney Afrikalıların %40.57’sinin finansal açıdan okuryazar oldukları tahmin edilmektedir. Çalışmada finansal okuryazarlığın, eğitim, gelir seviyesi ve servet sahipliği ile keskin bir şekilde arttığı görülmektedir. Finans sektöründe çalışanlar, diğer sektörlerde çalışanlara göre daha iyi performans göstermişlerdir. Çalışmada, Güney Afrika’da kadın ve erkek katılımcılar arasında finansal okuryazarlık performansı olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Finansal okuryazarlık yaşla doğrusal olarak azalır. Çalışmayı ayrıcalıklı kılan noktalarda biri ise Apartheid hükümeti tarafından “beyaz” olarak sınıflandırılan katılımcılar eğitim, istihdam ve yatırım fırsatlarına daha fazla erişim ayrıcalığına sahip olduklarından, Apartheid dönemi ırksal sınıflandırmalara göre finansal okuryazarlıkta büyük farklılıklar gözlemlenmiştir. Güney Afrika’da etnik farklılıkların finansal okuryazarlık için belirleyici bir değişken olduğu sonucu, Güney Afrika’da gerçekleştirilen türünün ikinci çalışmasında ortaya çıkmıştır (Roberts vd., 2013).

Güney Kore’de 2018 yılında yapılan çalışma sonuçlarına göre, Güney Koreli yetişkinlerin finansal okuryazarlık puanı 62.2 ile OECD ortalaması olan 64.9’un (2015) altında kaldığı görülmüştür. Üç alt boyutla ölçülen finansal okuryazarlık puanında, finansal bilgi veya makul finansal kararlar almakla ilgili sorular için Güney Koreliler 65.7 puan alırken, finansal planlama da dahil olmak üzere finansal davranış konusunda 59.9 ve tüketim, tasarruf ve paraya yönelik mali tutumlar ile

ilgili bölümde 61.3 puan almışlardır. Demografik ve ekonomik değişkenler ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, gelir düzeyinin finansal okuryazarlıkta önemli farklılıklar oluşturduğu görülmüştür. Yaş grubuna göre, 60'lı ve 70'li yaşlardaki katılımcıların mali anlamda en savunmasız grup olduğu Güney Kore'de, bu grupların puanları sırasıyla 59.6 ve 54.2'dir ve genel ortalamanın altındadır. 30'lu yaşlardaki Güney Koreliler 64.9 puanla en yüksek puanı almışlardır. 40'lı yaşlarda puan 64,1 ve 50'li yaşlarda 63.1, 20'li yaşlarda ise 61.8 puandır (<https://en.yna.co.kr>).

Hindistan tarihsel olarak, finansal okuryazarlığın gelişimi ve ölçülmesini zor kılan kültürel ve sosyoekonomik bağlamlar açısından geniş bir çeşitliliğe sahip olsa da Choudhary ve Kumbaj (2017), Hindistan'ın Haryana kentinde 500 katılımcıdan oluşan bir örneklemin finansal okuryazarlıklarını inceledikleri bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Katılımcıların finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış puanlarının toplamı şeklinde oluşturulmuş finansal okuryazarlık puanlarına göre ankete katılanların %37'sinin yüksek finansal okuryazarlık kategorisinde olduğu görülmektedir. Kalan %63'lik kısım finansal okuryazarlığın bir veya diğer yönlerinden yoksundur. Genel olarak bireylerin, yüksek finansal bilgi ve finansal davranış düzeylerine rağmen, finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir. Katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenlerle olan ilişkisine bakıldığında, kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığı, evli ve bekar katılımcıların aynı derecede finansal okuryazarlık performansı sergiledikleri, kırsal ve kentsel katılımcılar arasında kayda değer bir fark olmadığı görülmektedir. Eğitim finansal okuryazarlık için belirleyici değildir. Katılımcıların finansal bilgilerinde önemli bir fark meydana getirirse de, tutum ve davranışlarını değiştirme açısından önemsiz kalmıştır. Sonuçlara göre gelir seviyesi finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörlerden biridir. Yaş, gelir istikrarı ve çalışma durumu finansal okuryazarlık düzeyini anlamlı olarak etkileyen diğer değişkenler olarak çalışmada karşımıza çıkmıştır.

Japonya'daki finansal okuryazarlığın belirleyicilerini ve finansal okuryazarlığın diğer davranışlar üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla çalışmalarını

gerçekleştiren Yoshino vd. (2017), finansal okuryazarlığın temel belirleyicilerinin eğitim seviyesi, gelir düzeyi, yaş ve mesleki durum olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca hem finansal okuryazarlık hem de genel eğitim seviyelerinin tasarruf davranışı ve finansal içerme ile pozitif ve anlamlı olarak ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır. Katılımcıların maksimum 25 puana ulaşabileceği ankette Japonya'daki finansal okuryazarlık puanı ortalama 13.9 olarak bulunmuştur. Özellikle finansal bilgi anlamında, erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre daha yüksek başarı gösterse de, finansal davranış ve finansal tutumda daha başarılı olan kadın katılımcılar bu üç boyutun toplamıyla ortaya çıkan finansal okuryazarlık puanında geri kalmamış ve cinsiyetin finansal okuryazarlık üzerinde etkiye sahip olmadığı sonucunu doğurmuştur. Çalışmada, daha yüksek gelir ve eğitime sahip olanların daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Yaşlılar gençlerden daha yüksek finansal okuryazarlık puanına sahipken, finansal eğitimin hem finansal okuryazarlık hem de finansal bilgi ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. İlave olarak finansal okuryazarlık puanı ile çeşitli finansal ürünlere sahip olma olasılığı arasındaki ilişki göze çarpmaktadır. Hem finansal okuryazarlığın hem de finansal eğitimin, çalışmada dikkate alınan üç finansal ürüne (hisse senedi, yatırım ortaklıkları, döviz) yapılan yatırımla anlamlı ve pozitif bir şekilde ilişkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Meksika'da bireylerin finansal bilgilerini, davranışlarını ve tutumlarını ölçmeye yarayan soruların dahil edildiği bu sayede finansal okuryazarlık endeksinin oluşturulabildiği 2018 Ulusal Finansal İçerme Anketi (ENIF), 18 ile 70 yaş arasındaki yetişkin bireylere uygulanmıştır. Finansal okuryazarlık puanınının 100'e normalize edildiği çalışma sonuçlarına göre, Meksika'da yaşayan hanehalkının 58.2 puan aldıkları görülmüştür. Meksika için, finansal bilgi puanı 65.8, finansal davranış puanı 48.2 ve finansal tutum puanı 65.0'dir. Finansal okuryazarlığın demografik özelliklere göre değişimine bakıldığında, erkeklerin kadınlara göre daha finansal okuryazar oldukları görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazar olma eğilimi artmaktadır. Ayrıca Meksika'da gelir seviyesi yükseldikçe finansal bilgi, finansal davranışlar ve finansal tutumlar dolayısıyla finansal okuryazarlık puanları daha yüksek olma eğilimindedir. Çalışmada ilaveten, finansal okuryazarlık endeksi

bölge büyüklüğüne göre ayrıştırılırken, en yüksek puana sahip katılımcıların büyük yerleşim yerlerinde yaşadıkları görülmüş ve en düşüklerinin küçük yerleşim yerlerinde ikamet edenler olduğu görülmektedir (Comisión Nacional Bancaria y de Valores CNBV, 2019).

Rusya Federasyonu'ndaki 85 bölgenin her birinde finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi, Rus vatandaşların finansal okuryazarlığının geliştirilmesi ve nüfus arasında yeterli mali davranış ve tutum becerilerinin oluşturulması amacıyla her bölgeden 1000 toplamda 85.000 kişi üzerinde bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Finansal okuryazarlık için maksimum 21 puanın alınabildiği çalışmada Rus vatandaşların ortalaması 12.1 puandır. Çalışma sonuçlarına göre, finansal okuryazarlık, kişinin yaşıyla ilgili değildir. Endeksin cinsiyet faktörüyle farklılaşmaya uğradığı görülmüştür. Erkekler için finansal okuryazarlık puanı 12.06 iken kadınlar için 12.8'dir. Medeni durumun, finansal okuryazarlık düzeyini önemli ölçüde farklılaştırdığı çalışmada, evli katılımcılar genellikle bekar yanıtlayıcılardan çok daha fazla okuryazardır. Çalışma sonuçlarına göre, istihdamda olan katılımcılar arasında finansal okuryazarlık seviyesi daha yüksektir. Emekliler endeksi, ortalama rakamlardan önemli ölçüde düşüktür. Endeksin ileri yaş gruplarındaki düşüşü, düşük ekonomik ve finansal aktiviteyle açıklanabileceği belirtilmiştir (NAFİ, 2018).

Arap Bölgesi, özel ve merkez bankalarının, hükümetlerin ve çeşitli kar amacı gütmeyen kuruluşların ortak çabaları sayesinde, finansal okuryazarlık seviyeleri, finansal eğitim girişimleri ve finansal katılım açısından son yıllarda ilerleme kaydetmiş olsa da bölge halen diğer bölgelerin gerisinde kalmaktadır. 2015 S&P Global FinLit Anketi bulgularına göre, Suudi Arabistan'da finansal okuryazar olma oranı %31'dir. Suudi Arabistan'da erkeklerin finansal okuryazarlık oranları kadınlara göre daha yüksektir. Erkekler için finansal okuryazarlık oranı %34'ken bu oran kadınlarda %28'dir. Suudi Arabistan'da finansal okuryazarlık ile yaş arasında ciddi bir ilişki olmamakla birlikte, en yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip grup 15-34 yaş arasındakilerdir. Bu grup için oran %32'yken, 35-54 yaş arası ile 55 yaş ve üzeri yanıtlayıcılarda %30'dur. Suudi Arabistan'da ayrıca gelir ile finansal okuryazarlık arasında ciddi bir ilişki vardır. Hanelerin en zengin %60'ının %35'i

finansal okuryazar iken, hanelerin en fakir %40'ının finansal okuryazarlık oranı %27'dir (<https://uabonline.org>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA İLİ ÖRNEĞİNDE HANEHALKININ FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Bu bölümde, araştırmanın modeli, problem ve alt problemleri, hipotezleri, evren ve örnekleme ve veri toplama araçları ile verilerin analizine yönelik açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Günümüzde meydana gelen değişimlerle, finansal alanda ortaya çıkan çeşitlenme ve bunun getirdiği bilgi karmaşası gençlerin finansal karar almalarında zorluk çıkardığı gibi hane halkı üzerinde de sorunları beraberinde getirmiştir. Finansal karmaşaya ek olarak devletlerin son dönemlerde emeklilik üzerinde yaptığı reformlar, her sektörde olduğu gibi finansal alanda da dijitalleşmeye geçiş hane halkının omuzlarındaki yükü artırmış, kendi finansal kararlarını almalarını gerektirmiştir. Hane halkı üzerinde yapılan birçok çalışmada, hane halkının finansal anlamda okuryazarlığının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın amacı, Konya ilinde yaşayan hane halkının finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesidir.

Yaşadığımız dönemde hane halkını oluşturan bireylerden, hem kendi finansal kararlarını doğru olarak finansal anlamda refaha ulaşmaları hem de piyasaya katılımlarıyla makro anlamda fayda sağlamaları beklenmektedir. Bu nedenle hane halkının finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçümü ve elde edilen sonuçlar ışığında finansal okuryazarlık düzeyini artırmaya yönelik çalışmalar yapılması son derece önemlilik arz etmektedir.

Bu çalışmada, hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, hane halkını oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri Konya ili örnekleminde araştırılmıştır. Araştırmada ayrıca, finansal okuryazarlığın alt boyutlarını oluşturan finansal tutum, finansal davranış ve finansal

bilgi düzeylerinin bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama araştırma deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın yöntemi daha fazla kişiye ulaşılabilmesi için nicel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Tarama modeli ile yapılan araştırmalarda var olan bir durum var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2001). Bu kapsamda çalışmada öncelikle literatür taraması yapılarak konuya ilişkin temel kavramlar betimsel olarak açıklanmıştır. Bu sayede, tezin kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Sonrasında ise, alan araştırması gerçekleştirmek üzere anket uygulaması yapılmış ve araştırma verileri toplanmıştır. Son olarak, araştırmada kullanılan anketlerde yer alan ölçek sorularına katılımcılar tarafından verilen yanıtlara odaklanılmış ve toplanan veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda ana problem cümlesi; “Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın ana problemi çerçevesinde aşağıda belirtilen alt problemlere cevaplar aranmıştır;

- 1) Konya ilindeki hanehalkının finansal bilgileri ne düzeydedir ve finansal bilgi skorları nasıl dağılım göstermektedir?
- 2) Konya ilindeki hanehalkının finansal davranışları ne düzeydedir ve finansal davranış skorları nasıl dağılım göstermektedir?
- 3) Konya ilindeki hanehalkının finansal tutumları ne düzeydedir ve finansal tutum skorları nasıl dağılım göstermektedir?
- 4) Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
 - Finansal okuryazarlık düzeyi, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

- Finansal okuryazarlık düzeyi, yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- Finansal okuryazarlık düzeyi, medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- Finansal okuryazarlık düzeyi, eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- Finansal okuryazarlık düzeyi, meslek grubuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Finansal okuryazarlık düzeyi, aylık gelir miktarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Finansal okuryazarlık düzeyi, finans alanındaki eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3.4. Araştırma Hipotezleri

Çalışmada, araştırma problemi ve alt problemleri doğrultusunda, aşağıda belirtilen hipotezlerin geçerlilikleri sınanmıştır:

- H_1 = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,1}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,2}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, yaşlarına göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,3}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,4}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim seviyelerine göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,5}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, meslek gruplarına göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,6}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, aylık gelir miktarlarına göre farklılaşmaktadır.
 - $H_{1,7}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, finans alanındaki eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

3.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini hanehalkı bireyleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın örneklemini Konya ili hanehalkı olarak belirlenmiştir. Örneklem

grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ‘benzeşik homojen’ örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, örneklem grubunu oluşturan bireyler gönüllülük esasına göre rastgele olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, yapılan çalışmaya 384 birey katılım sağlamıştır.

3.6. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları

Yapılan araştırmada;

- Araştırmanın örneklem grubunun evreni yeterli ölçüde temsil ettiği,
- Araştırmada kullanılan ölçek sorularının, araştırma problemlerinin cevaplarının bulunmasında yeterli ölçüde kullanılabilceği,
- Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin kendilerine uygulanan anket ölçeklerindeki sorulara doğru ve içten cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Ayrıca araştırma, anket formunda yer alan ölçek soruları ve katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla çalışmada, anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu temel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümde, katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, meslekleri, eğitim düzeyleri, aylık ortalama gelirleri vb. bilgileri içeren kişisel bilgiler yer almaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünde, Hanehalkı Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği (HFODÖ)’ni oluşturan sorular yer almaktadır. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan HFODÖ ölçeği, ilk olarak pilot uygulama şeklinde Atkinson ve Messy (2013) geliştirilmiş ve OECD (2016) tarafından da bu alanda kullanılmıştır. Finansal okuryazarlık ölçümü, finansal okuryazarlığı ölçmek ve ilerlemeyi izlemek için ortak bir yöntem geliştirmeyi kabul eden OECD/INFE’nin ilk üç önceliğinden birisidir. Bu proje üzerindeki çalışmalar, INFE uzman alt grubunun finansal okuryazarlık ölçümüne yönelik rehberliğinde

2009 yılında başlamıştır. Bir çekirdek anket ve destekleyici araç seti daha sonra geliştirilmiş, test edilmiş ve OECD web sitesi aracılığıyla kullanıma sunulmuştur. OECD/INFE finansal okuryazarlık ve finansal içerme ölçüm araç seti, G20 Liderlerinin Eylül 2013'te St Petersburg'da yaptıkları zirvede, finansal eğitim politikasını memnuniyetle karşıladıkları ve destekledikleri, finansal eğitim politikasını bilgilendirmek için önemli bir araç olarak geniş çapta kabul görmüştür.

Araç setinin ilk versiyonu, 2010 yılında, Arnavutluk, Ermenistan, Britanya Virjin Adaları, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Almanya, Macaristan, İrlanda, Malezya, Norveç, Peru, Polonya, Güney Afrika ve Birleşik Krallık 'tan oluşan 14 ülkede uluslararası bir pilot çalışma olarak test edilmiştir (Atkinson ve Messy, 2013). 2010'daki pilot çalışma sırasında toplanan veriler, o zamandan beri, finansal katılım için finansal eğitim (Atkinson ve Messy, 2013) ve kadınların güçlendirilmesi (Hung vd, 2012) dahil birçok konuda OECD/INFE politikasını şekillendirmek için kullanılmıştır.

Anket, bilgi, davranış ve tutumların bir alt kümesine odaklanır ve minimum düzeyde bir finansal okuryazarlık düzeyine ulaşmanın bir göstergesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini kabul eder.

Hanehalkı Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği, üç alt boyuttan oluşmaktadır ve ölçekten, 1 puan ile 21 puan arasında bir değer alınabilmektedir. Alt boyutlardan alınabilecek minimum ve maksimum puanlar aşağıdaki gibidir:

- Finansal bilgi boyutu (0 puan - 7 Puan),
- Finansal davranış boyutu (0 puan – 9 puan),
- Finansal tutum boyutu (1 puan – 5 puan).

Ölçeğin güvenilirliğini (iç tutarlık) belirlemek için test sonucunda cronbach's alpha değeri 0,885 olarak bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin yeterli güvenilirlikte olduğunu göstermektedir (Yaşar, 2014).

3.8. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS sürüm 25 paket programı kullanılmıştır. Analizlerde, verilerin 0,005 (%5) güven aralığındaki anlamlılık durumları göz önünde bulundurulmuştur.

Tanımlayıcı istatistik analizlerde, verilerin frekans ve yüzde dağılımları ile ölçek sorularına katılımcılar tarafından verilen cevapların aritmetik ortalama ve standart sapma puanları incelenmiştir.

Bireylerin, finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinde kullanılan yorumlayıcı istatistik analizler için öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla, verilere Kolmogorov-Smirnov (örneklem sayısı>29) normallik testi ve çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) analizleri yapılmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3. 1. Araştırma verilerinin normallik analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
	İstatistik	Sd	P		
Finansal bilgi boyutu	,123	384	,000	0,001±0,125	-0,597±0,248
Finansal davranış boyutu	,125	384	,000	-0,402±0,125	-0,026±0,248
Finansal tutum boyutu	,090	384	,000	-0,127±0,125	-0,584±0,248
Ölçek geneli	,043	384	,091	-0,173±0,125	-0,002±0,248

Tablo 3.1.'de yer alan normallik analizi sonuçlarına göre, ölçek alt boyutlarının %5 anlamlılık düzeyinde normal dağılım göstermediği ($p<0,05$) söylenebilir. Ancak, çarpıklık ve basıklık değerlerinin Tabachnick ve Fidell (2014) tarafından -1.5 / +1.5 ve George ve Mallery (2010) tarafından -2 / +2 arasında değerlerde bulunmasının normal dağılım için yeterli olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği varsayımı kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda çalışmada, değişkenler arasındaki istatistiksel ilişkilerin incelenmesi amacıyla, ikili gruplar için Bağımsız Örneklem t testi (Independent Samples t test), üçlü gruplar için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)

testlerinin kullanılmasına karar verilmiştir. Gruplar arasındaki farklılığın yönünü belirlemek için ise Post-Hoc (LSD) testi uygulanmıştır.

3.9. Bulgular

Bu bölümde, araştırma verilerinin istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ulaşılan bulgular ve yapılan yorumlar yer almaktadır.

3.9.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 2. Bireylerin sosyo-demografik özellikleri

Tanımlayıcı Özellik	Grup	N (384)	%
Cinsiyet	Erkek	173	45,1
	Kadın	211	54,9
Yaş	18-25 yaş	137	35,7
	26-33 yaş	101	26,3
	34-41 yaş	65	16,9
	42-49 yaş	33	8,6
	50-57 yaş	28	7,3
	58-65 yaş	15	3,9
	66 yaş ve üzeri	5	1,3
Medeni durum	Evli	192	50,0
	Bekar	192	50,0
Eğitim düzeyi	İlkokul ve daha az	36	9,4
	Ortaokul	40	10,4
	Lise	56	14,6
	Ön Lisans	32	8,3
	Lisans	184	47,9
	Lisansüstü	36	9,4
Meslek grubu	Çalışmıyor	23	6,0
	Emekli	17	4,4
	Ev Hanımı	52	13,5
	Kamu Çalışanı	26	6,8
	Öğrenci	110	28,6
	Özel Sektör Çalışanı	120	31,3
	Serbest Meslek Sahibi	36	9,4
Aylık ortalama gelir	2000 TL ve altı	137	35,7
	2001 TL - 4000 TL	65	16,9
	4001 TL - 6000 TL	85	22,1
	6001 TL - 8000 TL	40	10,4
	8001 TL – 10000 TL	23	6,0

	10001 TL ve üstü	34	8,9
Finansal eğitim düzeyi	Eğitim almamış	216	56,3
	Ortaöğretim düzeyinde	34	8,9
	Ön Lisans düzeyinde	24	6,3
	Lisans düzeyinde	82	21,4
	Lisansüstü düzeyinde	18	4,7
	Sertifikalı bir program	10	2,6

Tablo 3.2’de yer alan sosyo-demografik özelliklere göre; araştırmaya katılan bireylerin %54,9’u kadın (211 kişi) ve %45,1’i erkektir (173 kişi). Katılımcıların yaş grupları; %35,7 18-25 yaş, %26,3 26-33 yaş, %16,9 34-41 yaş, %8,6 42-49 yaş, %7,3 50-57 yaş, %3,9 58-65 yaş ve %1,3 66 yaş ve üzeri şeklindedir. Bireylerin, yaş ortalaması ise 32,85’dir.

Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumları incelendiğinde, katılımcıların %50’sinin evli ve %50’sinin bekar bireylerden oluştuğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim düzeylerinde, %47,9 ile en büyük grubu lisans ve en küçük grubu ise %8,3 ile önlisans oluşturmaktadır. Lisansüstü %9,4; lise %14,6; ortaokul %10,4 ve ilkokul %9,4’lük kesimi oluşturmaktadır. Bu sonuçlar, araştırmaya katılan bireylerin eğitim düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların meslek gruplarının dağılımı; %4,4 emekli, %13,5 ev hanımı, %6,8 kamu çalışanı, %28,6 öğrenci, %31,3 özel sektör çalışanı ve %9,4 serbest meslek sahibi şeklindedir. Aylık ortalama gelir dağılımlarında en büyük grubu %35,7 ile 2.000TL altı ve en küçük grubu %6 ile 8.001-10.000TL oluşturmaktadır.

Bireylerin aldıkları finansal eğitim düzeyleri incelendiğinde; %56,3’lük kesimin herhangi bir finansal eğitim almadıkları, %21,4’ünün lisans, %8,9 ortaöğretim, %6,3 önlisans, %4,7 lisansüstü ve %2,6 sertifikalı bir program kapsamında eğitim aldıkları tespit edilmiştir.

3.9.2. Araştırma Problem ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın problem ve alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda başlıklar halinde incelenmiştir.

3.9.2.1. Katılımcıların Finansal Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın; “Konya ilindeki hanehalkının finansal bilgileri ne düzeydedir ve finansal bilgi skorları nasıl dağılım göstermektedir?” şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak, bireylerin ölçek sorularına verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeler dağılımları incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları aşağıda tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

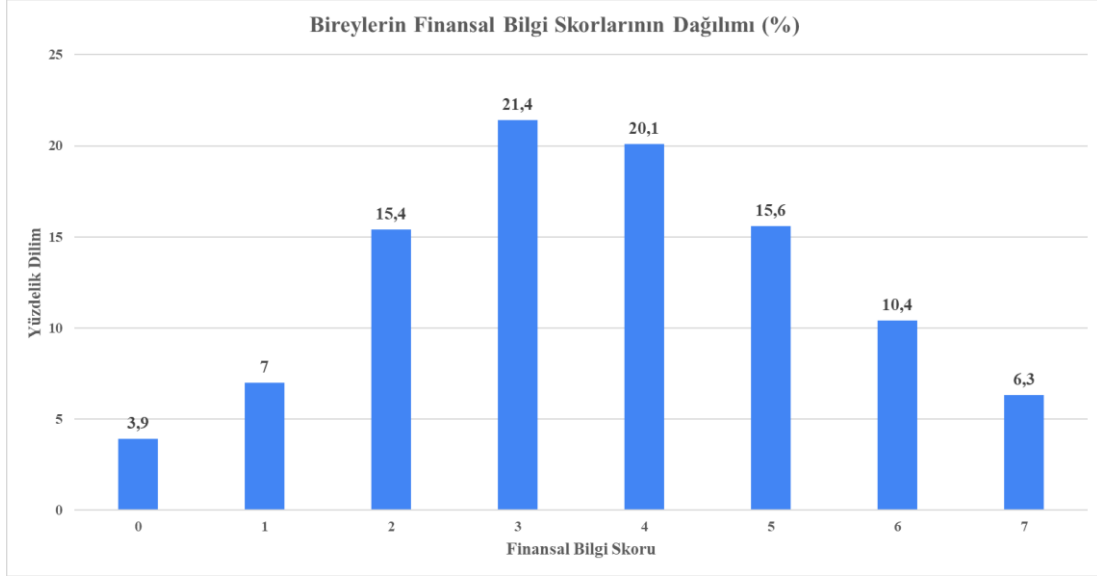
Tablo 3. 3. Hanehalkının finansal bilgi düzeyleri

		Paranın zaman değeri	Krediye ödenen faiz	Basit faiz hesaplama	Bileşik faiz hesaplama	Risk ve getiri ilişkisi	Enf.*	Çeşit**
Doğru	N	258	216	153	108	288	306	125
	%	67,2	56,3	39,8	28,1	75,0	79,7	32,5
Bilmiyorum	N	79	115	174	136	41	31	170
	%	20,6	29,9	45,3	35,4	10,7	8,1	44,3
Yanlış	N	47	53	54	140	55	47	89
	%	12,2	13,8	14,1	36,5	14,3	12,2	23,2

* Enflasyon; **Çeşitlendirme

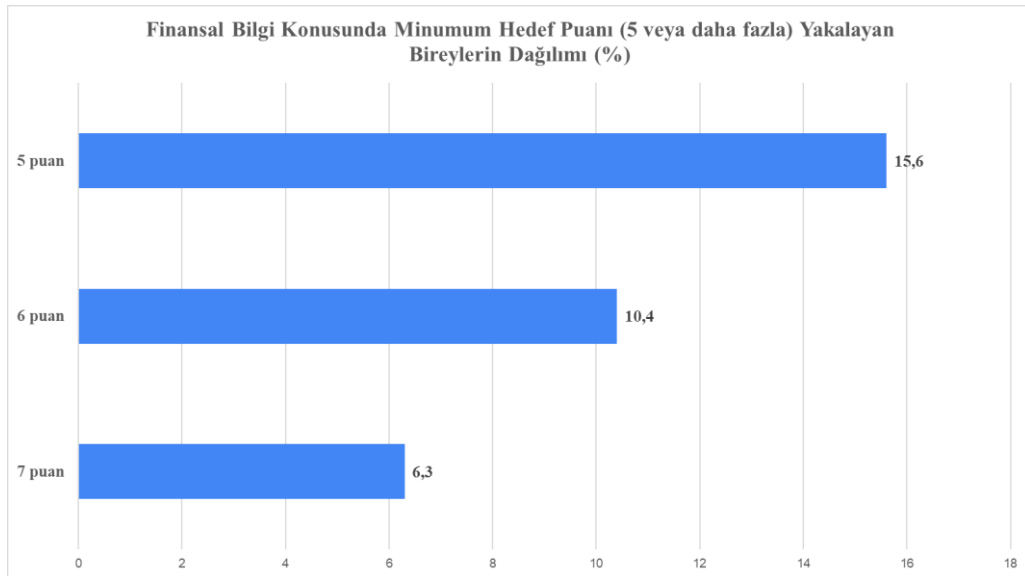
Tablo 3.3.’te yer alan hanehalkının finansal bilgi düzeyleri incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin finansal bilgi düzeyleri sırasıyla; “enflasyon”, “risk ve getiri ilişkisi”, “paranın zaman değeri”, “krediye ödenen faiz”, “basit faiz hesaplama”, “çeşitlendirme” ve “bileşik faiz hesaplama” konularıyla ilgili sorularla ölçülmüştür. Sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda, bireylerin en fazla enflasyon ve risk ve getiri ilişkisi, en az ise bileşik faiz hesaplama ve (finansal) çeşitlendirme konularında bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Konya hanehalkının en başarılı olduğu soru enflasyonla ilgili olan sorudur. Bu soruya katılımcıların %79,7’si doğru cevap vermiştir. Katılımcıların en zorlandığı soru temel matematik becerileri de gerektiren bileşik faiz hesaplama sorusudur. Katılımcıların enflasyonla ilgili olan soru haricinde diğer sorularda yüksek oranda “Bilmiyorum” cevabı verdikleri görülmektedir. Özellikle çeşitlendirme ile ilgili olan soruya katılımcıların % 44,3’ünün “Bilmiyorum” cevabını vermesi dikkat çekicidir. Çünkü Lusardi ve Mitchell (2011b) “Bilmiyorum” şeklinde yanıt verme eğiliminde olan bireylerin çoğu zaman en az bilgiye sahip olanlar olduğunu tespit etmiştir.

Katılımcıların finansal bilgi skorlarının dağılımları Şekil 3.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 3. 1. Katılımcıların finansal bilgi skorlarının dağılım grafiği

Şekil 3.1'de gösterilen hanehalkının finansal bilgi skorları dağılım grafiğine göre; araştırmaya katılan bireylerin %3,9'u 0 puan; %7'si 1 puan; %15,4'ü 2 puan; %21,4'ü 3 puan; %20,1'i 4 puan; %15,6'sı 5 puan; %10,4'ü 6 puan ve %6,3'ü 7 puanlık bir finansal bilgi skoru elde etmişlerdir.

Şekil 3. 2. Finansal bilgi konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği

Şekil 3.2.'deki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin yaklaşık üçte birlik bölümünün (%32,3) finansal bilgi konusunda minimum 5 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin çoğunluğunun finansal bilgi konusundaki hedef puandan uzak kaldığı söylenebilir.

Finansal bilgi konusunda minimum 5 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenen katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.4.'te sunulmuştur.

Tablo 3. 4. Finansal bilgi konusunda minimum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik Özellik		Erkek	Kadın						Toplam
Cinsiyet	n	68	56						124
	%	54,8%	45,2%						100,0%
Medeni Durum		Evli	Bekar						
	n	63	61						124
	%	50,8%	49,2%						100,0%
Yaş		18-25	26-33	34-41	42-49	50-57	58-65	66+	
	n	46	37	18	6	14	2	1	124
	%	37,1%	29,8%	14,5%	4,8%	11,3%	1,6%	0,8%	100,0%
Eğitim Düzeyi		İlkokul ve daha az	Orta O.	Lise	Ön Lisans	Lisans	L. Üstü		
	n	10	8	10	9	65	22		124
	%	8,1%	6,5%	8,1%	7,3%	52,4%	17,7%		100,0%
Meslek		Çalışmıyor	Emekli	Ev Hanımı	Kamu Çalışanı	Öğrenci	Özel Sektör Çalışanı	Serbest Meslek Sahibi	
	n	6	4	14	12	34	44	10	124
	%	4,8%	3,2%	11,3%	9,7%	27,4%	35,5%	8,1%	100,0%
Aylık Gelir		2000 TL ve altı	2001 TL - 4000 TL	4001 TL - 6000 TL	6001 TL - 8000 TL	8001 TL - 10000 TL	10001 TL ve üstü		
	n	36	20	25	15	9	19		124
	%	29,0%	16,1%	20,2%	12,1%	7,3%	15,3%		100,0%
Finansal Eğitim Düzeyi		Eğitim almamış	O. öğretim düzeyi	Ön Lisans düzeyi	Lisans düzeyi	L. Üstü düzeyi	Ser. bir prog.		
	n	58	9	8	36	13	0		124
	%	46,8%	7,3%	6,5%	29,0%	10,5%	0,0%		100,0%

Tablo 3.4.'teki veriler incelendiğinde; finansal bilgi konusunda minimum 5 veya daha fazla hedef puanı yakalayanların oranı, tüm örneklemin %32.3'ü kadardır

yani toplamda 124 kişi hedef puanı yakalamıştır. Finansal bilgi konusunda hedef puanı yakalayan katılımcıların 68'i erkek (%54,8), 56'sı kadındır (%45,2). Buradan çıkarılacak sonuçla, erkek katılımcıların %39,3'ü hedef puanı yakalarken, kadınların %26,5'i finansal bilgi alanında 5 veya daha üzeri bir puan alabilmiştir. Finansal bilgi alanındaki hedef puana evli katılımcıların 63'ü (%50.8), bekar katılımcıların ise 61'i (%49.2) ulaşmıştır. Yani evli katılımcıların %32,8'i hedef puana ulaşırken, bekar katılımcılar için bu oran %31.7'dir. Finansal bilgi hedef puanına ulaşılmasının yaş ile olan ilişkisine bakıldığında, 18-25 yaş arasında 46 katılımcı, 26-33 yaş aralığında 37 katılımcı, 34-41 yaş aralığında 18 katılımcı, 42-49 yaş aralığında 6 katılımcı, 50-57 yaş aralığında 14 katılımcı, 58-65 yaş aralığında 15 katılımcı ve 66 yaş ve üzerinde 1 katılımcı finansal bilgi hedef puanına ulaşmıştır. Finansal bilgi hedef puanına 50-57 yaş grubunun %50'si ulaşmıştır ve bu alanda en başarılı grup olmuştur. Eğitim düzeyinin finansal bilgi hedef puanına ulaşılmasında önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Lisans eğitim düzeyine sahip katılımcıların %35'i ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların %61.1'i hedef puanı yakalamıştır. Bu oran ilkokul ve daha az seviyede eğitim düzeyindeki katılımcılar için %27.7'dir. Mesleğin, finansal bilgi hedef puanı yakalama ile olan ilişkisi incelendiğinde, kamu çalışanlarının %46,1'inin, özel sektör çalışanlarının %36,6'sının ve serbest meslek sahiplerinin %27,7'sinin finansal bilgi alanında hedef puan olan 5 veya daha yüksek bir puan aldıkları görülmüştür. İşgücünde olmayan gruplar olan çalışmıyor, ev hanımı ve öğrenciler için bu oran sırasıyla %26, %26,9 ve %30,9'dur. Gelir düzeyi finansal bilgi hedef puanının yakalanmasında önemli bir değişkendir. En yüksek aylık gelire sahip katılımcıların (10001 TL ve üstü) %55,8'i hedef puana ulaşırken en düşük gelir seviyesine sahip katılımcıların (2000 TL ve altı) %26,2'si bu başarıyı gösterebilmişlerdir. Özellikle finansal bilgi düzeyinde bir iyileşme sağlayabileceği düşünülen finansal alandaki eğitim, finansal bilgi hedef puanına ulaşılmasındaki en önemli değişkendir. Lisansüstü seviyede finansal eğitim alan katılımcıların %72,2'si, lisans seviyesinde eğitim alanların %43,9'u finansal bilgi hedef puanına ulaşırken, finans alanında eğitim almamış katılımcılar için bu oran %26,8 ile daha belirgin şekilde düşük seviyede kalmıştır.

3.9.2.2. Katılımcıların Finansal Davranışlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın; “Konya ilindeki hanehalkının finansal davranışları ne düzeydedir ve finansal davranış skorları nasıl dağılım göstermektedir?” şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak, bireylerin ölçek sorularına verdikleri cevapların frekansları ve yüzdelik dağılımları incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları aşağıda tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

Tablo 3. 5. Hanehalkının finansal davranış düzeyleri

		Finansal Ürün Seçimi**			Davranış İfadeleri					
		Finansal karardan sorumlu ve bütçeye sahip	Son 12 ayda tasarruf etmiş	Borç almamış	Bilgi Toplamış	Bağımsız bilgi ve tavsiye kullanmış	Uzun vadeli finansal hedef belirler	Satın almırlara dikkat eder	Fatura ları zaman. Öder	Mali işleri takip eder
B*	N	-	-	13	91	49	-	-	-	-
	%	-	-	3,3	23,6	12,7	-	-	-	-
E*	N	203	222	279	111	27	221	359	353	316
	%	52,9	57,8	72,6	28,9	7,0	57,5	93,5	91,9	82,3
H*	n	181	162	92	90	216	163	25	31	68
	%	47,1	42,2	24,0	23,4	56,2	42,5	6,5	8,1	17,7

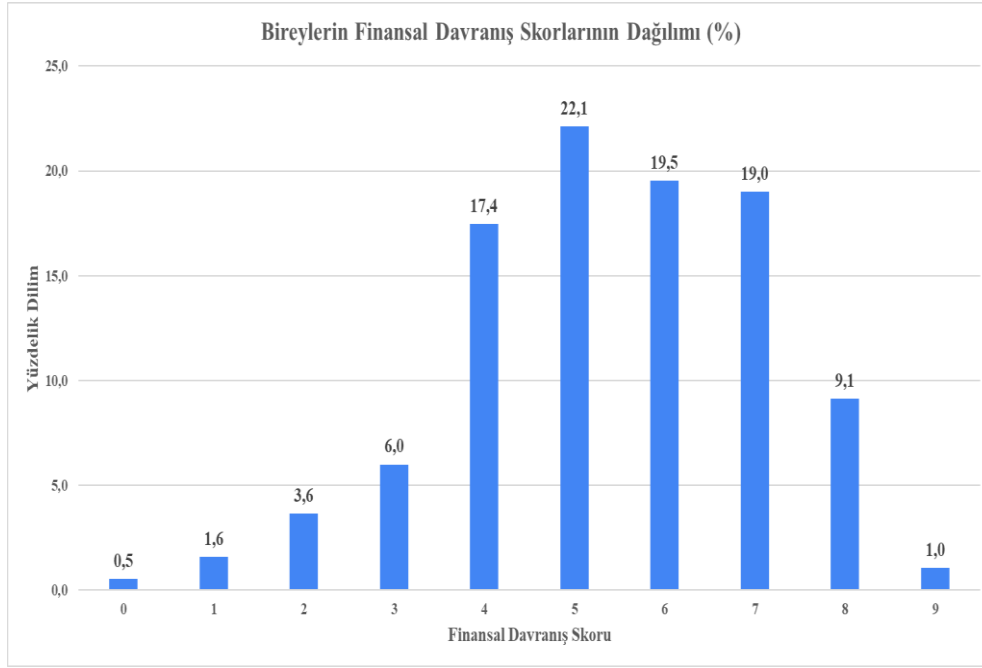
(B*= Bilmiyorum; E*=Evet; H*= Hayır)

** Finansal ürün seçimi olmayanlar tabloya dahil edilmemiştir

Tablo 3.5.’te yer alan hanehalkının finansal davranış düzeyleri verilerine göre; hanehalkının %52,9’u finansal kararlardan şahsen veya müşterekten sorumlu ve bir hane bütçesine sahip; %57,8’i son 12 ayda herhangi bir yolla tasarruf etmiş; %72,6’sı son 12 ayda maddi sıkıntı yaşasa dahi giderlerini borçlanmadan karşılamıştır. Hanehalkının %23,9’u (92 kişi) herhangi bir finansal ürüne şahsen veya ortaklık yoluyla sahip değildir veya son iki yılda hiç sahip olmamıştır. Finansal ürün seçimi yapan katılımcılardan %28,9’u bu seçimi bilgi toplayarak gerçekleştirirken, %23,4’ü seçimlerini bilgi toplamadan yaptıklarını ifade etmişlerdir. Finansal seçim yaparken bağımsız bilgi ve tavsiye kullanan katılımcıların oranı yalnızca %7,0’dır. Konya hanehalkının finansal davranış ifadelerine verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların genel olarak oldukça doğru finansal davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Katılımcıların %57,5’i uzun vadeli finansal hedefler belirlerken; %93,5’i satın almırları dikkatle değerlendirmekte;

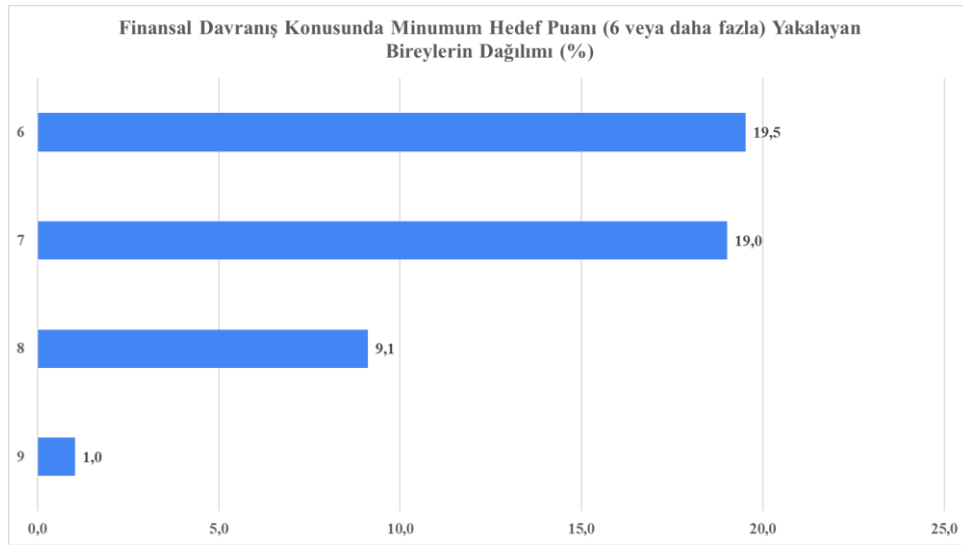
%91,9'u faturalarını zamanında ödemekte ve %82,3'ü ise mali işlerini yakından takip etmektedir.

Katılımcıların finansal davranış skorlarının dağılımları Şekil 3.3.'te gösterilmiştir.

Şekil 3. 3. Katılımcıların finansal davranış skorlarının dağılım grafiği

Şekil 3.3.'te gösterilen hanehalkının finansal davranış skorları dağılım grafiğine göre; araştırmaya katılan bireylerin %0,5'i ise 0 puan; %1,6'sı 1 puan; %3,6'sı 2 puan; %6'sı 3 puan; %17,4'ü 4 puan; %22,1'i 5 puan; %19,5'i 6 puan; %19'u 7 puan; %9,3'ü 8 puan ve %1'i 9 puanlık bir finansal davranış skoru elde etmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bireylerin finansal davranış skorlarının genel anlamda olumlu ve sağa çarpık bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

Şekil 3. 4. Finansal davranış konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği

Şekil 3.4.'teki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin %48,8'inin finansal davranış konusunda minimum 6 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin yaklaşık yarısının finansal davranış konusunda hedef puana yaklaştıkları ifade edilebilir.

Finansal davranış konusunda minimum 6 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenen katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.6'da sunulmuştur.

Tablo 3. 6. Finansal davranış konusunda minimum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik Özellik		Erkek	Kadın						Toplam
Cinsiyet	N	86	101						187
	%	46,0%	54,0%						100,0%
Medeni Durum		Evli	Bekar						
	N	101	86						187
	%	54,0%	46,0%						100,0%
Yaş		18-25	26-33	34-41	42-49	50-57	58-65	66+	
	N	57	58	38	12	15	6	1	187
	%	30,5%	31,0%	20,3%	6,4%	8,0%	3,2%	0,5%	100,0%
Eğitim Düzeyi		İlkokul ve daha az	Orta O.	Lise	Ön Lisans	Lisans	L. Üstü		
	N	12	12	24	15	98	26		187
	%	6,4%	6,4%	12,8%	8,0%	52,4%	13,9%		100,0%

		Çalışmı- yor	Emekli	Ev Hanımı	Kamu Çalışanı	Öğrenci	Özel Sektör Çalışanı	Serbest Meslek Sahibi	
Meslek	N	11	6	28	19	43	67	13	187
	%	5,9%	3,2%	15,0%	10,2%	23,0%	35,8%	7,0%	100,0%
		2000 TL ve altı	2001 TL - 4000 TL	4001 TL - 6000 TL	6001 TL - 8000 TL	8001 TL - 10000 TL	10001 TL ve üstü		
Aylık Gelir	N	48	30	49	26	11	23		187
	%	25,7%	16,0%	26,2%	13,9%	5,9%	12,3%		100,0%
		Eğitim almamış	O. öğretim düzeyi	Ön Lisans düzeyi	Lisans düzeyi	L. Üstü düzeyi	Ser. bir prog.		
Finansal Eğitim Düzeyi	N	80	17	12	58	13	7		187
	%	42,8%	9,1%	6,4%	31,0%	7,0%	3,7%		100,0%

Tablo 3.6.'daki veriler incelendiğinde; finansal davranış konusunda minimum 6 veya daha fazla hedef puanı yakalayanların oranı, tüm örneklemin %48,8'i kadardır yani toplamda 187 kişi hedef puanı yakalamıştır. Finansal davranış konusunda hedef puanı yakalayan katılımcıların 86'sı erkek (%46,0), 101'i kadındır (%54,0). Buradan çıkarılacak sonuçla, erkek katılımcıların %49,7'si hedef puanı yakalarken, kadınların %47,8'i finansal davranış alanında 6 veya daha üzeri bir puan alabilmiştir. Finansal davranış alanındaki hedef puana, evli katılımcıların 101'i (%54,0), bekar katılımcıların ise 86'sı (%46) ulaşmıştır. Yani evli katılımcıların %52,6'sı hedef puana ulaşırken, bekar katılımcılar için bu oran %44,7'dir. Finansal davranış konusunda evli katılımcıların bekar katılımcılara göre daha doğru finansal davranış sergiledikleri söylenebilir. Finansal davranış hedef puanına ulaşılmasının yaş ile olan ilişkisine bakıldığında, 18-25 yaş arasında 57 katılımcı, 26-33 yaş aralığında 58 katılımcı, 34-41 yaş aralığında 38 katılımcı, 42-49 yaş aralığında 12 katılımcı, 50-57 yaş aralığında 15 katılımcı, 58-65 yaş aralığında 6 katılımcı ve 66 yaş ve üzerinde 1 katılımcı finansal davranış hedef puanına ulaşmıştır. Finansal davranış hedef puanına, 34-41 yaş grubunun %58,4'ü ulaşmıştır ve bu alanda en başarılı grup olmuştur. Eğitim düzeyinin finansal davranış hedef puanına ulaşılmasında önemli bir değişken olduğu görülmüştür. Lisans eğitim düzeyine sahip katılımcıların %53,2'si ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların %72,2'si hedef puanı yakalamıştır. Bu oran ilkökul ve daha az seviyede eğitim düzeyindeki katılımcılar için %33,3'tür. Mesleğin, finansal davranış hedef puanı yakalama ile olan ilişkisi incelendiğinde, kamu çalışanlarının %73'ünün, özel sektör çalışanlarının %55,8'inin ve ev

hanımlarının %53,8'inin finansal davranış alanında hedef puan olan 6 veya daha yüksek bir puan aldıkları görülmüştür. Finansal bilgi düzeyinde bir iyileşme sağlayan finansal alandaki eğitim, kişilerin finansal davranışlarının değişimi içinde oldukça önemlidir. Finans alanında alınan eğitimin derecesi arttıkça kişilerin daha doğru finansal davranış sergiledikleri görülmektedir. Lisansüstü seviyede finansal eğitim alan katılımcıların %72,2'si, lisans seviyesinde eğitim alanların %70'i finansal davranış hedef puanına ulaşırken, finans alanında eğitim almamış katılımcılar için bu oran %37 ile daha belirgin şekilde düşük seviyede kalmıştır.

3.9.2.3. Katılımcıların Finansal Tutumlarına İlişkin Bulgular

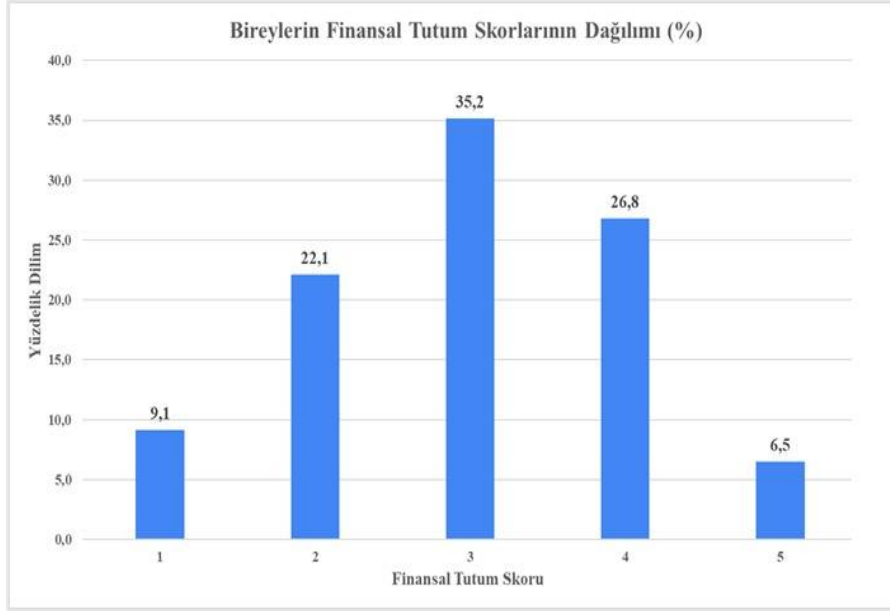
Araştırmanın; “Konya ilindeki hanehalkının finansal tutumları ne düzeydedir ve finansal tutum skorları nasıl dağılım göstermektedir?” şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak, bireylerin ölçek sorularına verdikleri cevapların frekansları ve yüzdelik dağılımları incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları aşağıda tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

Tablo 3. 7. Hanehalkının finansal tutum düzeyleri

		Bugün için yaşama eğilimindeyim yarını önemsemem	Para harcamayı, uzun dönem için tasarruf etmeye göre daha tatmin edici buluyorum	Para harcamak içindir
Evet	N	143	152	88
	%	37,2	39,6	22,9
Hayır	N	241	232	296
	%	62,8	60,4	77,1

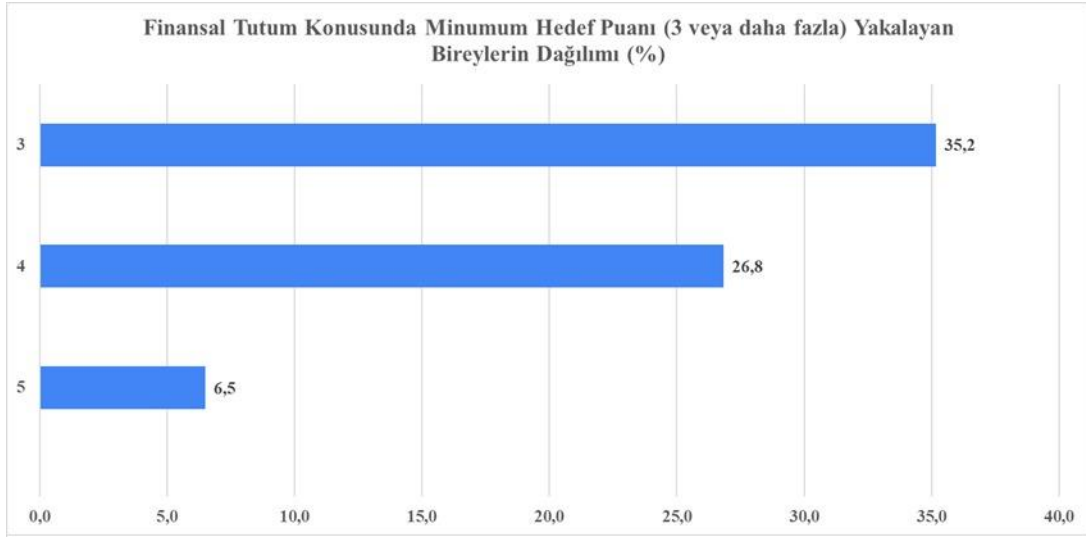
Tablo 3.7.'de yer alan hanehalkının finansal tutum düzeyleri incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin finansal tutum düzeylerinin, “bugün için yaşama eğilimindeyim yarını önemsemem” seçeneğinde %37,2 evet; “para harcamayı, uzun dönem için tasarruf etmeye göre daha tatmin edici buluyorum” seçeneğinde %39,6 evet ve “para harcamak içindir” seçeneğinde %22,9 evet şeklinde olduğu belirlenmiştir. Finansal tutum ifadeleri olumsuz olduğundan bu ifadelere “Hayır” diyen katılımcıların finansal tutumları daha iyi durumdadır. Bu sonuçlara göre, katılımcıların geleceğe yönelik finansal tutumlarının genel olarak iyi olduğu ve harcamaya karşın tasarrufu benimsedikleri görülmektedir.

Katılımcıların finansal tutum skorlarının dağılımları Şekil 3.5.'te gösterilmiştir.

Şekil 3. 5. Katılımcıların finansal tutum skorlarının dağılım grafiği

Şekil 3.5.'te gösterilen hanehalkının finansal tutum skorları dağılım grafiğine göre; araştırmaya katılan bireylerin %9,1'i 1 puan; %22,1'i 2 puan; %35,2'si 3 puan; %26,8'i 4 puan ve %6,5'i 5 puanlık bir finansal tutum skoru elde etmişlerdir.

Şekil 3. 6. Finansal tutum konusunda minimum hedef puanı yakalayan bireylerin dağılım grafiği

Şekil 3.6.'daki veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin %68,5'inin finansal tutum konusunda minimum 3 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin büyük çoğunluğunun finansal tutum konusundaki hedef puanı yakaladıkları söylenebilir.

Finansal tutum konusunda minimum 3 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenen katılımcı bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.8.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 8. Finansal tutum konusunda minimum hedef puanını yakalayan bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Demografik Özellik	Erkek	Kadın							Toplam
Cinsiyet	n	112	151						263
	%	42,6%	57,4%						100,0%
Medeni Durum		Evli	Bekar						
	n	125	138						263
	%	47,5%	52,5%						100,0%
Yaş		18-25	26-33	34-41	42-49	50-57	58-65	66+	
	n	99	69	44	23	19	6	3	263
	%	37,6%	26,2%	16,7%	8,7%	7,2%	2,3%	1,1%	100,0%
Eğitim Düzeyi		İlkokul ve daha az	Orta O.	Lise	Ön Lisans	Lisans	L. Üstü		
	n	22	28	35	21	132	25		263
	%	8,4%	10,6%	13,3%	7,9%	50,1%	9,5%		100,0%

		Çalışmı- yor	Emekli	Ev Hanımı	Kamu Çalışanı	Öğrenci	Özel Sektör Çalışanı	Serbest Meslek Sahibi	
Meslek	n	15	8	35	17	78	84	26	263
	%	5,7%	3,0%	13,3%	6,5%	29,6%	31,9%	9,8%	100,0%
		2000 TL ve altı	2001 TL - 4000 TL	4001 TL - 6000 TL	6001 TL - 8000 TL	8001 TL - 10000 TL	10001 TL ve üstü		
Aylık Gelir	n	89	38	66	32	16	22		263
	%	33,8%	14,4%	25,0%	12,2%	6,1%	8,4%		100,0%
		Eğitim almamış	O. öğretim düzeyi	Ön Lisans düzeyi	Lisans düzeyi	L. Üstü düzeyi	Ser. bir prog.		
Finansal Eğitim Düzeyi	n	144	22	17	61	10	9		263
	%	54,7%	8,4%	6,5%	23,2%	3,8%	3,4%		100,0%

Tablo 3.8.'deki veriler incelendiğinde; finansal tutum konusunda minimum 3 veya daha fazla hedef puanı yakalayanların oranı, tüm örneklemin %68,5'i kadardır yani toplamda 263 kişi hedef puanını yakalamıştır. Finansal tutum konusunda hedef puanı yakalayan katılımcıların 112'si erkek (%42,6), 151'i kadındır (%57,4). Buradan çıkarılacak sonuçla, kadınların %71,5'i hedef puanı yakalarken, erkek katılımcıların %64,7'si finansal tutum alanında 3 veya daha üzeri bir puan alabilmiştir. Finansal bilgi ve finansal davranış boyutlarının aksine, finansal tutum boyutunda kadınlar erkeklerden daha iyi performans göstermişlerdir. Finansal tutum alanındaki hedef puana evli katılımcıların 125'i (%47,5), bekar katılımcıların ise 138'i (%52,5) ulaşmıştır. Yani evli katılımcıların %65'i hedef puana ulaşırken, bekar katılımcılar için bu oran %71,8'dir. Finansal tutum konusunda bekar katılımcıların evli katılımcılara göre daha doğru finansal tutuma sahip oldukları söylenebilir. Finansal tutum hedef puanına ulaşılmasının yaş ile olan ilişkisine bakıldığında, 18-25 yaş arasındaki bireylerin %72,2'sinin doğru finansal tutuma sahip oldukları görülmektedir ve bu oranla finansal tutum alanındaki en başarılı grup olmuşlardır. Mesleğin, finansal tutum hedef puanı yakalama ile olan ilişkisi incelendiğinde, istihdamda olan bireylerin, diğer gruptaki bireylere göre finansal tutum boyutunda daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Finansal tutum boyutunda serbest meslek sahiplerinin %72,2'si hedef puana ulaşmıştır. Kamu çalışanları için bu oran %65,3, özel sektör çalışanları içinse %70'tir.

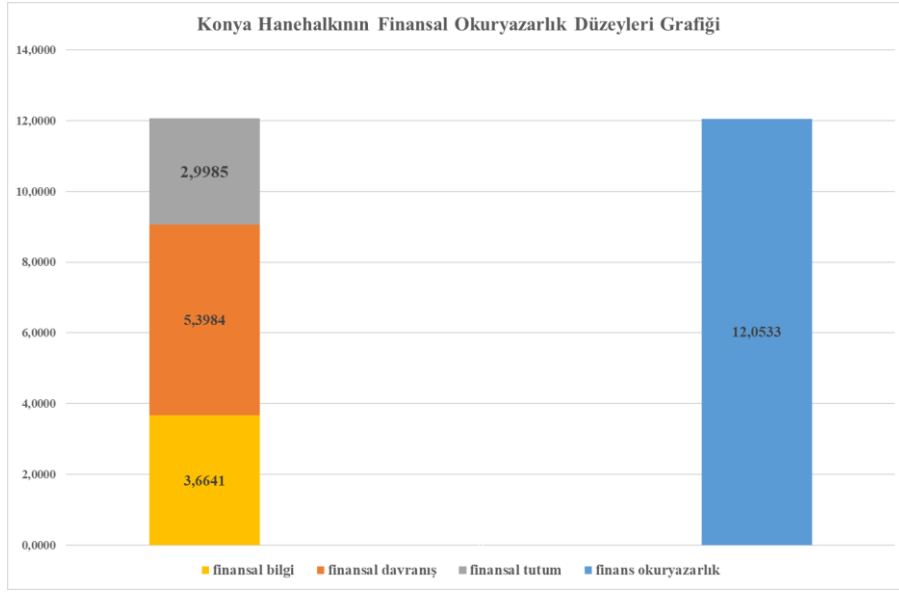
3.9.2.4. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada; Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlıklarının detaylı olarak incelenmesi amacıyla, bireylerin ölçek sorularına verdikleri cevapların aritmetik ortalama ve standart sapma puanları kullanılmıştır. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları aşağıda tablo ve grafikler halinde sunulmuştur.

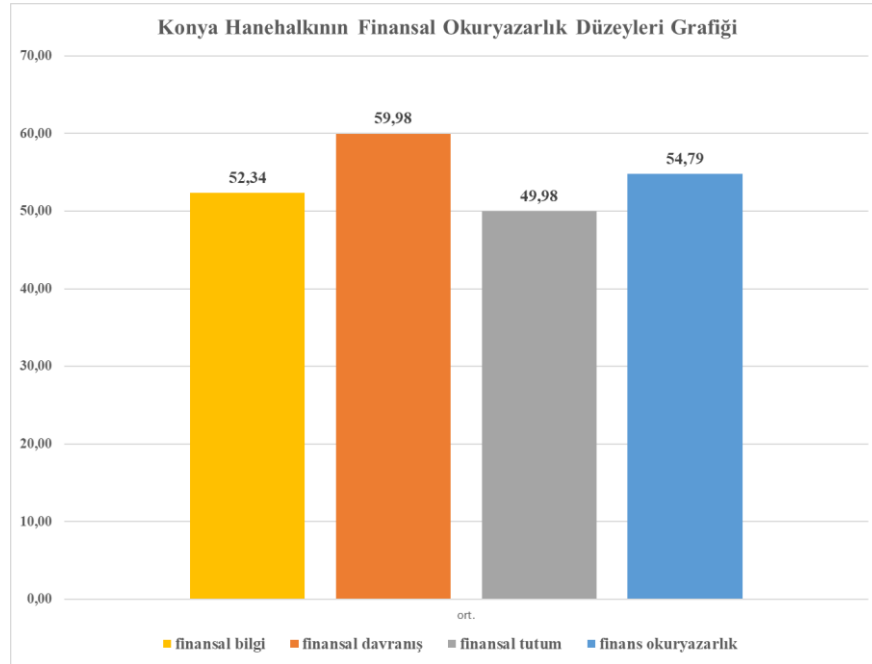
Tablo 3. 9. Hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin bilgiler

	Finansal Bilgi Puanı	Finansal Davranış Puanı	Finansal Tutum Puanı	Toplam Finans Okuryazarlık Puanı
Ort.	3,6641	5,3984	2,9985	12,0533
Std. s.	1,76539	1,70703	1,02694	3,17046
Min.	,00	,00	1,00	2,00
Max.	7,00	9,00	6,00	19,66
%	52,34	59,98	49,98	54,79

Tablo 3.9.'da yer alan Konya ili hanehalkının finansal okuryazarlık puanları incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin toplam finansal okuryazarlık puanlarının 12,05 olduğu ve bu haliyle OECD referans puanının (2015) altında kaldığı görülmektedir. Katılımcıların finansal davranış ve finansal tutum boyutunda iyi denebilecek puanlara sahip olmalarına rağmen özellikle finansal bilgi boyutunda düşük puan almaları finansal okuryazarlık puanlarının da düşük kalmasına sebep olmuştur. Elde edilen verilerin grafiksel gösterimi Şekil 3.7.'ve Şekil 3.8.'de sunulmuştur.

Şekil 3. 7. Konya hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama puan grafiği

Şekil 3. 8. Konya hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin normalize edilmiş yüzde grafiği

Konya hanehalkı bireylerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine dağılımları Tablo 3.10. ve Tablo 3.11.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 10. Konya hanehalkı bireylerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama puanlarının sosyo-demografik özelliklerine dağılımı

Tanımlayıcı Özellik	Grup	Finansal Bilgi Puanı	Finansal Davranış Puanı	Finansal Tutum Puanı	Toplam Finans Okuryazarlık Puanı
Cinsiyet	Erkek	3,8671	5,4393	2,9238	12,2186
	Kadın	3,4976	5,3649	3,0598	11,9178
Yaş	18-25 yaş	3,7080	5,1022	3,0331	11,8436
	26-33 yaş	3,9406	5,6832	3,0564	12,6802
	34-41 yaş	3,3692	5,6923	2,9452	12,0068
	42-49 yaş	3,1515	5,2121	3,0776	11,3806
	50-57 yaş	4,2857	5,5714	2,8657	12,7229
	58-65 yaş	3,0667	5,3333	2,6647	10,9980
	66 yaş ve üzeri	2,4000	4,4000	2,7980	9,5980
Medeni durum	Evli	3,7083	5,5729	2,9728	12,2384
	Bekar	3,6198	5,2240	3,0243	11,8682
Eğitim düzeyi	İlkokul ve daha az	3,0278	4,9444	2,9322	10,8767
	Ortaokul	2,7500	4,7000	2,8385	10,2885
	Lise	3,1607	5,1429	2,7471	11,0507
	Ön Lisans	3,6563	5,2500	3,0072	11,9134
	Lisans	3,9511	5,5978	3,1272	12,6654
	Lisansüstü	4,6389	6,1389	2,9686	13,7464
Meslek grubu	Çalışmıyor	3,0000	4,6957	3,0117	10,7074
	Emekli	3,2353	5,2941	2,5865	11,1159
	Ev Hanımı	3,3846	5,3462	2,9710	11,6825
	Kamu Çalışanı	4,4615	6,3077	3,0858	13,8550
	Öğrenci	3,6727	5,0818	2,9937	11,7483
	Özel Sektör Çalışanı	3,8333	5,7417	3,0384	12,5970
	Serbest Meslek Sahibi	3,5278	5,1389	3,0433	11,7100
	Aylık ortalama gelir	2000 TL ve altı	3,4015	4,8029	2,9382
2001 TL - 4000 TL		3,5231	5,4308	2,7718	11,7257
4001 TL - 6000 TL		3,6235	5,6353	3,2362	12,4715
6001 TL - 8000 TL		4,0250	6,0500	3,0960	13,1718
8001 TL – 10000 TL		3,8261	5,4348	2,8078	12,0687
10001 TL ve üstü		4,5588	6,3529	3,0950	14,0068
Finansal eğitim düzeyi	Eğitim almamış	3,3472	4,9722	2,8967	11,2115
	Ortaöğretim düzeyinde	3,2353	5,2941	3,0265	11,5559
	Ön Lisans düzeyinde	3,8750	5,7500	3,1079	12,7329
	Lisans düzeyinde	4,3537	6,2561	3,1428	13,7282
	Lisansüstü düzeyinde	5,0556	6,2778	2,9578	14,2928
	Sertifikalı bir program	3,3000	5,5000	3,7310	12,5310

Konya hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre gösterildiği Tablo 3.10.'da yer alan veriler incelendiğinde; erkeklerin kadınlardan daha yüksek finansal bilgi, finansal davranış ve bu sayede finansal okuryazarlık puanı elde ettikleri, kadınların ise daha yüksek finansal tutum sahibi oldukları; 26-41 ve 50-57 yaş aralığındaki bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlıklarının olduğu; evli bireylerin bekarlardan daha yüksek finansal bilgi, finansal davranış ve finansal okuryazarlık puanı elde ettikleri, bekarların ise daha yüksek finansal tutum sahibi oldukları; kamu çalışanı olanların daha yüksek finansal okuryazarlıklarının olduğu; aylık ortalama gelirleri 6001 TL - 8000 TL arasında olan bireylerin finansal okuryazarlıklarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu ve lisans ve lisansüstü eğitimi olanların diğer gruplara göre belirgin şekilde daha yüksek finansal okuryazarlık puanına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca finans alanında alınan eğitimin derecesi arttıkça kişilerin finansal okuryazar olma ihtimalleri de artmaktadır.

3.9.2.5. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan Bağımsız Örneklem t Testi ve ANOVA testi sonuçları aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 3. 11. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşması

	Grup	N	\bar{x}	Std.s.	t	Sd.	P
Finansal Okuryazarlık	Erkek	173	12,22	3,51	0,907	329,943	0,365
	Kadın	211	11,92	2,86			

Tablo 3.11.'de yer alan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre; bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($t_{(329,943)}=0,907$; $p>0,05$). Buna göre, erkek ve kadınların benzer düzeyde finansal okuryazarlığa sahip oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda araştırmanın, " $H_{1.1}$ = Konya

ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 3. 12. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşması

	Grup	n	\bar{x}	Std.s.	T	Sd.	P
Finansal Okuryazarlık	Evli	192	12,24	3,12	1,444	382	0,253
	Bekar	192	11,87	3,21			

Tablo 3.12.’de yer alan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre; bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri, medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($t_{(382)}=1,144$; $p>0,05$). Buna göre, evli ve bekar bireylerin benzer finansal okuryazarlık düzeylerine sahip oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda araştırmanın, “ $H_{1.3}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmanın, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ANOVA testi yapılması planlanmıştır. Ancak, araştırma verilerindeki ikiden fazla gruptan en az birinde 30’ dan az katılımcı olduğu için ANOVA testi yerine nonparametrik Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 13. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yaşa göre farklılaşması

	Yaş	N	Ortalama Sıra	K-W H	Sd	p	Fark
Finansal Okuryazarlık	18-25 (1)	137	183,47	13,739	6	0,033*	$2>1, 3, 7;$ $5>7$
	26-33 (2)	101	214,49				
	34-41 (3)	65	195,18				
	42-49 (4)	33	164,05				
	50-57 (5)	28	220,52				
	58-65 (6)	15	154,87				
	66+ (7)	5	104,60				

%5 istatistiksel anlamlılık düzeyini temsil etmektedir

Tablo 3.13.’de yer alan Kruskal-Wallis H testi sonuçları incelendiğinde; finansal okuryazarlığın yaşa göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir ($KW_{(6)}=13,739$; $p<0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit

etmek için çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda, 26-33 yaş arasındaki katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri 18-25, 34-41 ile 66 ve üzeri yaş gruplarından; 50-57 yaş arasındaki katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ise 66 ve üzeri yaş arasındaki katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre, bireylerin yaşlarının finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu ve daha küçük yaşta bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip oldukları söylenebilir. Bu kapsamda göre araştırmanın, “ $H_{1.2}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, yaşlarına göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3. 14. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin eğitim düzeyine göre farklılaşması

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	K-W H	Sd	p	Fark
Finansal Okuryazarlık	İlkokul ve daha az (1)	36	157,03	33,780	5	0,000*	4>2; 5>1, 2, 3; 6>1, 2, 3, 4
	Ortaokul (2)	40	140,34				
	Lise (3)	56	155,05				
	Ön Lisans (4)	32	188,86				
	Lisans (5)	184	211,80				
	Lisansüstü (6)	36	248,78				

%5 istatistiksel anlamlılık düzeyini temsil etmektedir

Tablo 3.14.’te yer alan Kruskal-Wallis H testi sonuçları incelendiğinde; finansal okuryazarlığın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir ($KW_{(5)}=33,780$; $p<0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda, ön lisans mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az mezuniyete sahip katılımcılardan; lisans mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az, ortaokul ve lise mezuniyetine sahip katılımcılardan; lisansüstü mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az, ortaokul, lise ve ön lisans mezuniyetine sahip katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, eğitim düzeyinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu ve daha yüksek düzeyde eğitimi olan

bireylerin daha fazla finansal okuryazarlığa sahip oldukları söylenebilir. Buna göre araştırmanın, “ $H_{1.4}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim seviyelerine göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3. 15. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin meslek grubuna göre farklılaşması

	Meslek	n	Ortalama Sıra	K-W H	Sd	p	Fark
Finansal Okuryazarlık	Çalışmıyor (1)	23	159,96	17,990	6	0,006*	4>1, 2, 3, 5, 7; 6>1, 5
	Emekli (2)	17	161,88				
	Ev Hanımı (3)	52	183,16				
	Kamu Çalışanı (4)	26	252,69				
	Öğrenci (5)	110	177,13				
	Özel Sektör Çalışanı (6)	120	212,60				
	Serbest Meslek Sahibi (7)	36	177,74				

%5 istatistiksel anlamlılık düzeyini temsil etmektedir

Tablo 3.15.’te yer alan Kruskal-Wallis H testi sonuçları incelendiğinde; finansal okuryazarlığın meslek grubuna göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir ($KW_{(6)}=17,990$; $p<0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda, kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, özel sektör çalışanları haricindeki katılımcıların tamamından; özel sektör çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, çalışmayan ve öğrenci olan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, mesleğin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu ve kamu çalışanlarının özel sektör çalışanlarına, özel sektör çalışanlarının ise çalışmayanlarla öğrencilere göre daha fazla okuryazar oldukları ifade edilebilir. Bu doğrultuda araştırmanın, “ $H_{1.5}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, meslek gruplarına göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3. 16. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin aylık ortalama gelire göre farklılaşması

	Aylık Gelir	n	Ortalama Sıra	K-W H	Sd	p	Fark
Finansal	2000 TL ve altı (1)	137	159,00	32,967	5	0,000*	3>1;

Okuryazarlık	2001 TL - 4000 TL (2)	65	180,87				4>1, 2; 6>1, 2, 3, 5
	4001 TL - 6000 TL (3)	85	207,65				
	6001 TL - 8000 TL (4)	40	232,48				
	8001 TL - 10000 TL (5)	23	198,30				
	10001 TL ve üstü (6)	34	260,87				

%5 istatistiksel anlamlılık düzeyini temsil etmektedir

Tablo 3.16.'da yer alan Kruskal-Wallis H testi sonuçları incelendiğinde; finansal okuryazarlığın aylık ortalama gelire göre anlamlı şekilde farklılaştığı ($KW_{(5)}=32,967$; $p<0,05$) belirlenmiştir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için yapılan karşılaştırmalar sonucunda; 4001 TL - 6000 TL gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri, 2000 TL ve altı geliri olanlardan; 6001 TL - 8000 TL gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri, 4000 TL ve altı geliri olanlardan; 10001 TL ve üstü gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri 6001 TL - 8000 TL gelire sahip olanlar haricindeki katılımcıların tamamından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu kapsamda, bireylerin aylık ortalama gelirlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu ve daha yüksek gelire sahip bireylerin daha fazla finansal okuryazar oldukları ifade edilebilir. Bu doğrultuda araştırmanın, “ $H_{1.6}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, aylık gelir miktarlarına göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3. 17. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin finansal eğitim düzeyine göre farklılaşması

	Finansal Eğitim Düzeyi	N	Ortalama Sıra	K-W H	Sd	P	Fark
Finansal Okuryazarlık	Eğitim almamış (1)	216	163,48	46,347	5	0,000*	3>1; 4, 5>1, 2
	Ortaöğretim düzeyinde (2)	34	179,28				
	Ön Lisans düzeyinde (3)	24	212,92				
	Lisans düzeyinde (4)	82	251,18				
	Lisansüstü düzeyinde (5)	18	262,25				
	Sertifikalı bir program (6)	10	208,50				

%5 istatistiksel anlamlılık düzeyini temsil etmektedir

Tablo 3.17.'de yer alan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre; finansal okuryazarlık, finans alanındaki eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermiştir ($KW_{(5)}=46,347$; $p<0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda; ön lisans düzeyinde eğitimi olan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim almamış olanlardan; lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimi olan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim almamış olanlar ile ortaöğretim düzeyinde eğitim almış olanlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu kapsamda, bireylerin finansal eğitim alma düzeylerinin finansal okuryazarlıkları üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu ve daha yüksek düzeyde finansal eğitim alan bireylerin daha fazla finansal okuryazar oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda araştırmanın, “ $H_{1.7}$ = Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, finans alanındaki eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır” şeklindeki alt hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, hanehalkını oluşturan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri Konya ili örnekleminde araştırılmıştır. Araştırmada ayrıca, finansal okuryazarlığın alt boyutlarını oluşturan finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum düzeylerinin bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik istatistiksel analizler de yapılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar özetle şu şekildedir:

Araştırmaya 211 kadın ve 173 erkek toplam 384 birey katılım sağlamıştır. Katılımcı bireylerin, yaş ortalaması 32,85'dir. Bireylerin medeni durumları %50 evli ve %50 bekar şeklindedir. Katılımcıların eğitim düzeylerinde, %47,9 ile en büyük grubu lisans ve en küçük grubu ise %8,3 ile önlisans oluşturmaktadır. Lisansüstü %9,4; lise %14,6; ortaokul %10,4 ve ilkokul %9,4'lük kesimi oluşturmaktadır. Katılımcıların meslek gruplarının dağılımı; %4,4 emekli, %13,5 ev hanımı, %6,8 kamu çalışanı, %28,6 öğrenci, %31,3 özel sektör çalışanı ve %9,4 serbest meslek sahibi şeklindedir. Aylık ortalama gelir dağılımlarında en büyük grubu %35,7 ile 2.000TL altı ve en küçük grubu %6 ile 8.001-10.000TL oluşturmaktadır. Bireylerin aylık ortalama gelirleri 4.482 TL olarak bulunmuştur. Bireylerin aldıkları finansal eğitim düzeyleri incelendiğinde; %56,3'lük kesimin herhangi bir finansal eğitim almadıkları, %21,4'ünün lisans, %8,9 ortaöğretim, %6,3 önlisans, %4,7 lisansüstü ve %2,6 sertifikalı bir program kapsamında eğitim aldıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın; "Konya ilindeki hanehalkının finansal bilgileri ne düzeydedir ve finansal bilgi skorları nasıl dağılım göstermektedir?" şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak yapılan analizler sonucunda;

Araştırmaya katılan bireylerin finansal bilgi düzeyleri sırasıyla; "enflasyon", "risk ve getiri ilişkisi", "paranın zaman değeri", "krediye ödenen faiz", "basit faiz hesaplama", "çeşitlendirme" ve "bileşik faiz hesaplama" ile ilgili sorularla ölçülmüştür. Katılımcıların cevaplarının değerlendirilmesi sonucunda, bireylerin en

fazla enflasyon ve risk ve getiri ilişkisi, en az ise bileşik faiz hesaplama ve (finansal) çeşitlendirme konularında bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Katılımcıların %3,9'u 0 puan; %7'si 1 puan; %15,4'ü 2 puan; %21,4'ü 3 puan; %20,1'i 4 puan; %15,6'sı 5 puan; %10,4'ü 6 puan ve %6,3'ü 7 puanlık finansal bilgi skoru elde etmişlerdir. Bireylerin yaklaşık üçte birlik bölümünün (%32,3) finansal bilgi konusunda minimum 5 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin çoğunluğunun finansal bilgi konusundaki hedef puandan uzak kaldığı söylenebilir. Finansal bilgi konusunda minimum 5 veya daha fazla hedef puanı yakalayan erkek bireylerin (%54,8), evli bireylerin (%50,8), 18-25 yaş (%37,1) ve 26-33 yaş (%29,8) grubundaki bireylerin, lisans düzeyinde eğitimi olan bireylerin (%52,4), özel sektör çalışanı (%35,5), öğrenci (%27,4) ve ev hanımı (%11,3) olan bireylerin, aylık geliri 2000 TL ve altı (%29) ve 2001-4000TL (%16,1) olan bireylerin ve finansal eğitim almamış (%46,8) ve lisans düzeyinde (%29) finansal eğitim almış bireylerin finansal bilgi düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın; “Konya ilindeki hanehalkının finansal davranışları ne düzeydedir ve finansal davranış skorları nasıl dağılım göstermektedir?” şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak yapılan analizler sonucunda;

Araştırmaya katılan hanehalkının finansal davranış düzeyleri verilerine göre; hanehalkının %52,9'u finansal kararlardan şahsen veya müşterekten sorumlu ve bir hane bütçesine sahip; %57,8'i son 12 ayda herhangi bir yolla tasarruf etmiş; %72,6'sı son 12 ayda maddi sıkıntı yaşasa dahi giderlerini borçlanmadan karşılamıştır. Hanehalkının %23,9'u (92 kişi) herhangi bir finansal ürüne şahsen veya ortaklık yoluyla sahip değildir veya son iki yılda hiç sahip olmamıştır. Finansal ürün seçimi yapan katılımcılardan %28,9'u bu seçimi bilgi toplayarak gerçekleştirirken, %23,4'ü seçimlerini bilgi toplamadan yaptıklarını ifade etmişlerdir. Finansal seçim yaparken bağımsız bilgi ve tavsiye kullanan katılımcıların oranı yalnızca %7,0'dir. Konya hanehalkının finansal davranış ifadelerine verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların genel olarak oldukça doğru finansal davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Katılımcıların %57,5'i uzun vadeli finansal hedefler belirlerken;

%93,5'i satın alımları dikkatle değerlendirmekte; %91,9'u faturalarını zamanında ödemekte ve %82,3'ü ise mali işlerini yakından takip etmektedir.

Katılımcıların %0,5'i 0 puan; %1,6'sı 1 puan; %3,6'sı 2 puan; %6'sı 3 puan; %17,4'ü 4 puan; %22,1'i 5 puan; %19,5'i 6 puan; %19'u 7 puan; %9,3'ü 8 puan ve %1'i 9 puanlık finansal davranış skoru elde etmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bireylerin finansal davranış skorlarının genel anlamda olumlu ve sağa çarpık bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Bireylerin %48,7'sinin finansal davranış konusunda minimum 6 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin yaklaşık yarısının finansal davranış konusunda hedef puana yaklaştıkları ifade edilebilir. Finansal davranış konusunda minimum 6 veya daha fazla hedef puanı yakalayan kadın bireylerin (%54), evli bireylerin (%54), 26-33 yaş (%31) ve 18-25 yaş (%30,5) grubundaki bireylerin, lisans (%52,4) ve lisans üstü (%13,9) düzeyinde eğitimi olan bireylerin, özel sektör çalışanı (%35,8), öğrenci (%23) ve ev hanımı (%15) olan bireylerin, aylık geliri 2000 TL ve altı (%25,7) ve 2001-4000TL (%16) olan bireylerin ve finansal eğitim almamış (%42,8) ve lisans düzeyinde eğitim almış (%31) bireylerin finansal davranış düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın; “Konya ilindeki hanehalkının finansal tutumları ne düzeydedir ve finansal tutum skorları nasıl dağılım göstermektedir?” şeklinde alt probleminin cevaplarının aranmasına yönelik olarak yapılan analizler sonucunda;

Araştırmaya katılan hanehalkının finansal tutum düzeyleri incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin finansal tutum düzeylerinin, “bugün için yaşama eğilimindeyim yarını önemsemem” seçeneğinde %37,2 evet; “para harcamayı, uzun dönem için tasarruf etmeye göre daha tatmin edici buluyorum” seçeneğinde %39,6 evet ve “para harcamak içindir” seçeneğinde %22,9 evet şeklinde olduğu belirlenmiştir. Finansal tutum ifadeleri olumsuz olduğundan bu ifadelere “Hayır” diyen katılımcıların finansal tutumları daha iyi durumdadır. Bu sonuçlara göre, katılımcıların geleceğe yönelik finansal tutumlarının genel olarak iyi olduğu ve harcamaya karşı tasarrufu benimsedikleri görülmektedir.

Katılımcıların %9,1'i 1 puan; %22,1'i 2 puan; %35,2'si 3 puan; %26,8'i 4 puan ve %6,5'i 5 puanlık finansal tutum skoru elde etmişlerdir. Bu sonuçlara göre, bireylerin finansal tutum skorlarının normal dağılıma yakın bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Bireylerin %68,5'inin finansal tutum konusunda minimum 3 veya daha fazla hedef puanı yakaladıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, bireylerin büyük çoğunluğunun finansal tutum konusundaki hedef puanı yakaladıkları söylenebilir. Finansal tutum konusunda minimum 3 veya daha fazla hedef puanı yakalayan kadın bireylerin (%57,6), bekar bireylerin (%52,3), 18-25 yaş (%37,9) ve 26-33 yaş (%26,1) grubundaki bireylerin, lisans (%52,4) ve lisans üstü (%17,7) düzeyinde eğitimi olan bireylerin, özel sektör çalışanı (%32,2), öğrenci (%29,5) ve ev hanımı (%13,3) olan bireylerin, aylık geliri 2000 TL ve altı (%34,1) ve 4001-6000TL (%14,4) olan bireylerin ve finansal eğitim almamış (%54,9) ve lisans düzeyinde eğitim almış (%23,1) bireylerin finansal tutum düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın; Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeylerinin detaylı olarak incelenmesi amacıyla yapılan analizler sonucunda;

Konya ili hanehalkının finansal okuryazarlık puanları incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin toplam finansal okuryazarlık düzeylerinin 12,05 olduğu ve bu haliyle bireylerin finansal okuryazarlıklarının genel anlamda düşük bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Bireylerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine dağılımı incelendiğinde; erkeklerin kadınlardan daha yüksek finansal bilgi, davranış ve okuryazarlık puanı elde ettikleri kadınların ise daha yüksek finansal tutum sahibi oldukları; 26-41 ve 50-57 yaş aralığındaki bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlıklarının olduğu; evli bireylerin bekarlardan daha yüksek finansal bilgi, davranış ve okuryazarlık puanı elde ettikleri bekarların ise daha yüksek finansal tutum sahibi oldukları; kamu çalışanı olanların daha yüksek finansal okuryazarlıklarının olduğu; aylık ortalama gelirleri 6001 TL - 8000 TL arasında olan bireylerin finansal okuryazarlıklarının diğer gruplara göre daha fazla olduğu ve lisans ve lisans üstü eğitimi olanların diğer gruplara göre daha yüksek finansal okuryazarlık puanına sahip oldukları belirlenmiştir.

Katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklerine farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan Bağımsız Örneklem t Testi ve ANOVA testi sonucunda;

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete ve medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Buna göre, erkek ve kadınların ve evli ve bekar bireylerin benzer finansal okuryazarlık düzeylerine sahip oldukları söylenebilir.

Finansal okuryazarlığın, yaşa, eğitim düzeyine, meslek grubuna, aylık ortalama gelire ve finans alanındaki eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda, 26-33 yaş arasındaki katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri 18-25, 34-41 ile 66 ve üzeri yaş gruplarından; 50-57 yaş arasındaki katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ise 66 ve üzeri yaş arasındaki katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ön lisans mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az mezuniyete sahip katılımcılardan; lisans mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az, ortaokul ve lise mezuniyetine sahip katılımcılardan; lisansüstü mezunlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, ilkokul ve daha az, ortaokul, lise ve ön lisans mezuniyetine sahip katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, özel sektör çalışanları haricindeki katılımcıların tamamından; özel sektör çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri, çalışmayan ve öğrenci olan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. 4001 TL - 6000 TL gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri, 2000 TL ve altı geliri olanlardan; 6001 TL - 8000 TL gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri, 4000 TL ve altı geliri olanlardan; 10001 TL ve üstü gelire sahip olanların finansal okuryazarlık düzeyleri 6001 TL - 8000 TL gelire sahip olanlar haricindeki katılımcıların tamamından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ön lisans düzeyinde eğitimi olan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim almamış olanlardan; lisans ve lisansüstü düzeyde eğitimi olan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim almamış olanlar ile

ortaöğretim düzeyinde eğitim almış olanlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur

Elde edilen bu sonuçlara göre; bireylerin yaşlarının, eğitim düzeylerinin, mesleklerinin, aylık ortalama gelirlerinin ve aldıkları finansal eğitim düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde belirleyici etkilerinin olduğu, daha küçük yaştaki bireylerin daha yüksek finansal okuryazarlığa sahip oldukları, daha yüksek düzeyde eğitimi olan bireylerin daha fazla finansal okuryazarlığa sahip oldukları, kamu çalışanlarının özel sektöre çalışanlarına, özel sektör çalışanlarının ise çalışmayanlarla öğrencilere göre daha fazla okuryazar oldukları, daha yüksek gelire sahip bireylerin daha fazla finansal okuryazar oldukları ve daha yüksek düzeyde finansal eğitim alan bireylerin daha fazla finansal okuryazar oldukları söylenebilir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda, çalışmada kurulan hipotezlerin kabul ve reddedilme durumları Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. Araştırma hipotezlerinin kabul/red durumu

Araştırma Hipotezi	Kabul /Red Durumu
H1= Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul
- H1.1=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.	Red
- H1.2=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, yaşlarına göre farklılaşmaktadır.	Kabul
- H1.3=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır.	Red
- H1.4=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, eğitim seviyelerine göre farklılaşmaktadır.	Kabul
- H1.5=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, meslek gruplarına göre farklılaşmaktadır.	Kabul
- H1.6=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, aylık gelir miktarlarına göre farklılaşmaktadır.	Kabul
- H1.7=Konya ilindeki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyleri, finans alanındaki eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır	Kabul

KAYNAKÇA

- Agarwal, S., Amromin, G., Ben-David I, Chomsisengphet, S, Evanoff, DD. (2015). Financial literacy and Financial Planning: Evidence from India. *Journal of Housing Economics*, 27, 4-21.
- Agarwalla, SK., Barua, S., Jacob, J., Varma, JR. (2012). A survey of Financial Literacy among Students, Young Employees and the Retired in India. *Indian Institute of Management Ahmedabad*, 1-32.
- Agnew, JR., Bateman, H., Thorp, S., (2013). Financial Literacy and Retirement Planning in Australian. *UNSW Australian School of Business Research Paper*, 2012ACTL16.
- Ahmetoğulları, K., & Öcel, Y. (2021). Finansal Okuryazarlık İle Yaşam Tarzı Arasındaki İlişkinin İrdelenmesi. *Third Sector Social Economic Review*, 56(4), 2477-2497.
- Akın, D. (2021). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma: Dicle Üniversitesi Akademisyenleri Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Diyarbakır
- Aksoylu, S., Boztosun, D., Altınışik, F., & Baraz, E. H. (2017). A Baseline Investigation Of Financial Literacy Levels: The Case Of Kayseri Province. *Journal Of Accounting & Finance*, (75).
- Aktaş, B. (2011). Finansal Farkındalık ve Finansal Eğitim Hazine Perspektifi. *International Conference on Financial Education and Financial Awareness.*, İstanbul.
- Altun, A. (2005). *Gelişen Teknolojiler Ve Yeni Okuryazarlıklar*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Arrondel, L. (2020). Financial literacy and French behaviour on the stock market.
- Arrondel, L., Debbich, M., Savignac, F. (2013). Financial Literacy and Financial Planning in France. 6, 2.
- Askar, MW., Bazoumana, O., Zhang, Y-F. (2020). Financial Literacy and Poverty Reduction: The Case of Indonesia.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7, 17, 9-26.
- Atkinson, A., Messy, F-A. (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) pilot study. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, 15.

- Australian and New Zealand Bank (ANZ), (2018), ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia, https://www.anz.com/Documents/AU/Aboutanz/AN_5654_Adult_Fin_Lit_Report_08_Web_Report_full.pdf .(Erişim Tarihi; 10.11.2021)
- Australian and New Zealand Bank (ANZ), (2011), Adult Financial Literacy In Australia, <https://www.anz.com/resources/f/9/f9fc9800493e8ac695c3d7fc8cff90cd/2011-Adult-Financial-Literacy-Full.pdf.pdf?CACHEID=f9fc9800493e8ac695c3d7fc8cff90cd>.(Erişim Tarihi; 10.11.2021)
- Australian and New Zealand Bank (ANZ), (2014), Adult Financial Literacy In Australia, Anz Survey Of Adult Financial Literacy In Australia, <https://www.anz.com/resources/3/1/31cbc1fd-9491-4a22-91dc-4c803e4c34ab/adult-financial-literacy-survey-full-results.pdf> . (Erişim Tarihi; 14.11.2021)
- Awais, M., Laber, MF., Rasheed, N., Khursheed, A. (2016). Impact of financial literacy and investment experience on risk tolerance and investment decisions: Empirical evidence from Pakistan. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6, 1.
- Babiarz, P., Robb, CA. (2014). Financial literacy and emergency saving. *Journal of Family and Economic Issues*, 35, 1, 40-50.
- Bagwell, S., Hestbaek, C., Harries, E., Kail, A. (2014). Financial capability outcome frameworks. NPC, <http://www.thinknpc.org/publications/financial-capabilityoutcome-frameworks>. (Erişim Tarihi: 04.06.2021)
- Barmaki, N. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği. Doktora Tezi. Ankara
- Bayram, S. S. (2015). Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Uluslararası İşletme Ve Yönetim Dergisi*, 2(2), 105-135.
- Bayrı, O. (2006). Paranin Gelecekteki Değeri: Fiyatlar Genel Seviyesi, Faiz Oranları Ve Döviz Kurları Future Value Of Money: General Level Of Prices. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi*, 11, 2, 283-304.
- Bell, CJ., Gorin, DR., Hogarth, JM., (2009). “Does Financial Education Affect Soldiers’ Financial Behavior? Networks Financial Institute Working Paper.
- Biçer, E. B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1519-1533.

- Bodie, Z. (2006). A Note on Economic Principles and Financial Literacy. Networks Financial Institute Policy Brief, 2006-PB, 07.
- Boisclair, D., Lusardi, A., Michaud, P-C. (2017). Financial literacy and retirement planning in Canada. *Journal of Pension Economics & Finance*, 16, 3, 277-96.
- Bovenberg, L., Koijen, R., Nijman, T., Teulings, C. (2007). Saving and Investing Over The Life Cycle and The Role of Collective Pension Funds. *De Economist*, 155, 4, 347-415.
- Bowen, CF. (2002). Financial Knowledge Of Teens And Their Parents. *Financial counseling and planning*, 13, 2, 93-102.
- Bozkurt, E., Toktaş, Y., Altın, A. (2019). Türkiye’de Tasarruf Ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 72, 1580-605.
- Braunstein, S., Welch, C. (2002). Financial literacy: An Overview of Practice, Research, and Policy. *Fed. Res. Bull.*, 88, 445.
- Bruine de Bruin, W., Vanderklaauw, W., Downs, JS., Fischhoff, B., Topa, G., Armantier, O. (2010). Expectations of Inflation: The role of Demographic Variables, Expectation Formation, and Financial Literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44, 2, 381-402.
- Bucher-Koenen, T., Lusardi, A. (2011). Financial literacy and Retirement Planning in Germany. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10, 4, 565-84.
- Capuano, A., Ramsay, I. (2011). What causes suboptimal financial behaviour? An exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics. *An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics* (March 23, 2011). U of Melbourne Legal Studies Research Paper, 540.
- Chen, H., Volpe, RP. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial services review*, 7, 2, 107-28.
- Choudhary, K., Kamboj, S. (2017). A study of financial literacy and its determinants: Evidence from India. *Asian Journal of Accounting Perspectives*, 10, 1, 52-72.
- Cihangir, M., Gemici, E. (2017). *Finansal Cehaletten Finansal Okuryazarlığa*, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Cole, S., Sampson, T., Zia, B. (2011). Prices or knowledge? What drives demand for financial services in emerging markets? *The journal of finance*, 66, 6, 1933-67.
- Comisión Nacional Bancaria y de Valores. (2019). *Alfabetización Financiera en México. Serie Estudios de inclusión financiera*. México.

- Commission Of The European Communities, (2007). ‘Communication From The Commission Financial Education’. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0808:FIN:EN:PDF>
Erişim Tarihi: (12.07.2021)
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5, 7, 2247-58.
- Dağdelen, T. (2017). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Danes, SM., Haberman, H. (2007). Teen Financial Knowledge, Self-Efficacy, and Behavior: A Gendered View. Journal of Financial Counseling and Planning, 18, 2.
- Dare, SE., van Dijk, WW., van Dijk, E., van Dillen, LF., Gallucci, M., Simonse, O. (2020). The effect of financial education on pupils’ financial knowledge and skills: Evidence from a Solomon four-group design. The Journal of Educational Research, 113, 2, 93-107.
- De Galhau, F. V. (2017). François Villeroy de Galhau, Governor of the Bank of France, at the 4th OECD/GFLEC global policy research symposium to advance financial literacy ‘The French National Strategy for Financial Education’. https://www.citeco.fr/sites/default/files/documents/presentation_ocde_educfi_24052017.pdf , (Erişim Tarihi: 25.07.2021)
- Di Salvatore, A., Franceschi, F., Neri, A., Zanichelli, F. (2018). Measuring the financial literacy of the adult population: the experience of Banca d’Italia. Bank of Italy Occasional Paper, 435.
- Doğan, M. (2019). Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması 1. Third Sector Social Economic Review, 54, 4, 1602-20.
- Duca, JV., Kumar, A. (2014). Financial literacy and mortgage equity withdrawals. Journal of Urban Economics, 80, 62-75.
- Duman, Y. (2014). Dünyanın En Yaşlı İkinci Ülkesi Almanya’da Riester Emeklilik Sistemi İle Zorunlu Emeklilik Sigortası Arasındaki İlişkinin Analizi. Sosyal Güvence, 5.
- Eagly, AH., Chaiken, S. (1993). The psychology of attitudes, Harcourt brace Jovanovich college publishers, p.
- Emmons, WR. (2005). Consumer-Finance Myths and Other Obstacles to Financial Literacy. Louis U. Pub. L. Rev., 24, 335.

- Fernandes, D., Lynch Jr, JG., Netemeyer, RG. (2014). Financial Literacy, Financial Education, and Downstream Financial Behaviors. *Management Science*, 60, 8, 1861-83.
- FIELD, (2011). 'Facilitating Client Protection, Financial Literacy, and Consumer Awareness', Expanding Access to Sustainable Finance in the West Bank and Gaza, https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/FIELD%20Brief%20No%2016_Facilitating%20Client%20Protection,%20Financial%20Literacy,%20and%20Consumer%20Awareness.pdf, (Erişim Tarihi: 27.07.2021).
- Financial Industry Regulatory Authority (FINRA), (2016). Financial Capability in the United States 2016, https://www.usfinancialcapability.org/downloads/NFCS_2015_Report_Natl_Findings.pdf, (Erişim Tarihi: 14.09.2021)
- Financial Industry Regulatory Authority (FINRA), (2019). The State of U.S. Financial Capability: The 2018 National Financial Capability Study, https://www.usfinancialcapability.org/downloads/NFCS_2018_Report_Natl_Findings.pdf, (Erişim Tarihi: 20.09.2021).
- Fisch, JE., Hasler, A., Lusardi, A., Mottola, G. (2019). New Evidence on the Financial Knowledge and Characteristics of Investors. *GFLEC*, octobre.
- Fornero, E., Monticone, C., (2011). Financial literacy and Pension Plan Participation in Italy. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10, 4, 547-64.
- Fox, J., Bartholomae, S., Lee, J. (2005). Building the Case for Financial Education. *Journal of consumer affairs*, 39, 1, 195-214.
- Freire, P., Macedo, D. (1998). *Okuryazarlık Sözcükleri ve Dünyayı Okuma*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
- Furnham, A. (1984). Many Sides of The Coin: The Psychology of Money Usage. *Personality and individual Differences*, 5, 5, 501-9.
- Gallery, G., Gallery, N. (2010). Rethinking financial literacy in the aftermath of the global financial crisis. *Griffith Law Review*, 19, 1, 30-50.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference* (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10.
- Gudmunson, CG., Danes, SM. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. *Journal of family and economic issues*, 32, 4, 644-67.
- Güler, E. (2015). *Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

- Güneş, E. (2019). Bireylerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kayseri Ve Sivas İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri
- Hall, K. (2008). The Importance of Financial Literacy. Reserve Bank Of Australia.
- Hastings, JS. Madrian, BC., Skimmyhorn, WL. (2013). Financial literacy, financial education, and economic outcomes. *Annu. Rev. Econ.*, 5, 1, 347-73.
- Hilgert, MA., Hogarth, JM., Beverly, SG. (2003). Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior. *Fed. Res. Bull.*, 89, 309.
- Hung, A., J. Yoong and E. Brown. (2012), "Empowering Women Through Financial Awareness and Education", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 14, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9d5v6kh56g-en>
- Huston, SJ. (2010). Measuring Financial Literacy. *Journal of consumer affairs*, 44, 2, 296-316.
- Iglesias, M., Mejía, D. (2018). Encuesta de medición de capacidades financieras en Argentina: 2017.
- Jappelli, T. (2010). Economic literacy: An International Comparison. *The Economic Journal*, 120, 548, F429-F51.
- Johnson, E., Sherraden, MS. (2007). From Financial Literacy to Financial Capability Among Youth. *J. Soc. & Soc. Welfare*, 34, 119.
- Karasar, N. (2001). Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Ankara.
- Kayacan, E.N. (2019). Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetme Becerisinin Ölçülmesi: Zonguldak İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya
- Kefela, G, (2011). Implications of financial literacy in developing countries. *African Journal of Business Management*, 5, 9, 3699-705.
- Keown, L-A. (2011). The financial knowledge of Canadians. *Canadian Social Trends*, 91, 30-9.
- Khan, MN., Rothwell, DW., Cherney, K., Sussman, T. (2017). Understanding the Financial Knowledge Gap: A new Dimension of Inequality in Later Life. *Journal of gerontological social work*, 60, 6-7, 487-503.
- Kıran, F., & Bozkurt, Ö. Ç. (2019). Finansal Okuryazarlık Seviyesinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Batı Akdeniz Girişimcileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal Of Entrepreneurship And Innovation Management*, 8(2), 68-96.

- Klapper, LF., Lusardi, A., Panos, GA. (2012). Financial literacy and the financial crisis, National Bureau of Economic Research.
- Kocabıyık, T., & Teker, T. (2018). Finansal Okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Stratejik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117-144.
- Köseoğlu, SD. (2010). 1997-2010 Dönemi Türk Bankacılık Sektörü Risk Analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 2, 119-34.
- Kul, S. (2021). Korelasyon Analizi, <http://www.p005.net/analiz/korelasyon-analizi>, Erişim tarihi: 13.12.2021.
- Kurudayıoğlu, M., Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algisi Ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Arastirmalari*, 15, 28.
- Küçükaskan, A. (2017). Finansal Okuryazarlık: Kayseri İli Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane.
- Le Fur, E. ve Outreville, J.F. (2020), L'education financiere en France, https://www.researchgate.net/publication/343219149_L%27_education_financiere_en_France, DOI: 10.13140/RG.2.2.16250.31684, (Erişim Tarihi: 07.08.2021).
- Literacy UF, Commission E, (2020). U.S. National Strategy for Financial Literacy 2020. Washington, DC: US Financial Literacy and Education Commission. September.
- Lusardi, A. (2006). Financial literacy and Financial Education: Review and Policy Implications. NFI Policy Brief, 2006-PB, 11.
- Lusardi, A. (2008). Financial Literacy: An Essential Tool For İnformed Consumer Choice?, National Bureau of Economic Research.
- Lusardi, A. (2010). Financial Capability in the United States: Consumer Decision-Making and the Role of Social Security. Michigan Retirement Research Center Research Paper, 2010-226.
- Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 155, 1, 1-8.
- Lusardi, A., Mitchell, OS. (2007). Baby Boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy, and housing wealth. *Journal of monetary Economics*, 54, 1, 205-24.
- Lusardi, A., Mitchell, OS. (2011), (a). Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing, National Bureau of Economic Research.

- Lusardi, A., Mitchell, OS. (2011), (b). Financial Literacy and Retirement Planning in The United States. *Journal of pension economics & finance*, 10, 4, 509-25.
- Lusardi, A., Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14, 4, 332-68.
- Mason, C., Wilson, R. (2000). Conceptualising Financial Literacy. Occasional paper, 7.
- Mireku, K., (2015). Financial Literacy Among University Students: Evidence from Ghana.
- Mudzingiri, C., (2021). The impact of financial literacy on risk seeking and patient attitudes of university students. *Development Southern Africa*, 38, 5, 845-61.
- Muizzuddin, T., Ghasarma, R., Putri, L., Adam, M. (2017). Financial Literacy; Strategies and Concepts in Understanding the Financial Planning With Self-Efficacy Theory and Goal Setting Theory of Motivation Approach. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7, 4, 182-8.
- Nababan, D., Sadalia, I. (2013). Analisis personal financial literacy dan financial behavior mahasiswa strata I fakultas ekonomi Universitas Sumatera Utara. *Jurnal Media Informasi Manajemen*, 1, 1.
- NAFI. (2018). Financial Literacy Rating of Russian Regions – 2018. <https://nafi.ru/en/projects/finansy/rejting-finansovoy-gramotnosti-regionov-rossii-2018/>, (Erişim Tarihi:09.09.2021)
- Nanziri, LE., Olckers, M. (2019). Financial literacy in South Africa.
- Nicolini, G., Cude, BJ., Chatterjee, S., (2013). Financial literacy: A comparative study across four countries. *International Journal of Consumer Studies*, 37, 6, 689-705.
- Niu, G., Zhou, Y., Gan, H., (2020). Financial literacy and retirement preparation in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 59, 101262.
- Noctor, M., Stoney, S., Stradling, R., (1992). Financial literacy: a discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people's learning. National Foundation for Educational Research.
- OECD, (2005). Improving financial literacy: Analysis of issues and policies, Organisation for Economic Cooperation and Development.
- OECD, (2016). "OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies", OECD, Paris, www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf.

- OECD, (2020). OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy.
- Oktay, M. (2019). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Bireylerin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Kırıkkale Üniversitesi Akademik Ve İdari Personeli Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale.
- Öndes, H., & Arlı, N. B. (2020). Üniversite Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(Armağan Sayısı), 101-116.
- Özdemir, F.S. (2011). Finansal Raporlama Sistemlerinin Bilginin İhtiyaca Uygunluğu Açısından Değerlendirilmesi: İMKB Şirketlerinde Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle Bir Uygulama. Doktora Tezi. Ankara
- Özen, E., & Kaya, Z. (2015). Finansal Okuryazarlık Seviyesinin Ölçülmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. 19. Finans Sempozyumu. Çorum.
- Özgüler, İ. (2013). Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları Ve Türkiye Karşılaştırması. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir
- Öztürk, M.E. (2021). TRB1 Bölgesi Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Tunceli
- PACFL, (2008). 2008 Annual Report To The President Of The President's Advisory Council On Financial Literacy, Washington, Dc: U.S. Department Of The Treasury.
- Pankow, D. (2003). Financial Values, Attitudes and Goals.
- Programme for International Student Assessment (PISA), (2021), Financial literacy analytical and assessment framework, <https://www.oecd.org/pisa/sitedocument/PISA-2021-Financial-Literacy-Framework.pdf> (Erişim Tarihi: 28.05.2022)
- Potrich, ACG., Vieira, KM., Coronel, DA., Bender Filho, R. (2015), (a). Financial literacy in Southern Brazil: Modeling and invariance between genders. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 6, 1-12.
- Potrich, ACG., Vieira, KM., Kirch, G., (2015), (b). Determinants of Financial Literacy: Analysis of the Influence of Socioeconomic and Demographic Variables. Revista Contabilidade & Finanças, 26, 362-77.
- Prasad, GR., John, B. (2021). An Analysis of Financial Knowledge and Financial Behaviour of Teachers Working in Higher Learning Institutions in Hyderabad. Revista Geintec-Gestao Inovacao E Tecnologias, 11, 4, 1869-83.

- Remund, DL. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case For a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of consumer affairs*, 44, 2, 276-95.
- Roberts, B., Struwig, J., Gordon, S., (2013). Financial literacy in South Africa: Results of a 2012 national survey update.
- Rutledge, SL., (2010). Consumer Protection and Financial Literacy: Lessons from Nine Country Studies. The World Bank Policy Research Working Paper 5326.
- Sandi, K., Worokinasih, S., Darmawan, A. (2020). Pengaruh Financial Knowledge Dan Financial Attitude Terhadap Financial Behavior Pada Youth Entrepreneur Kota Malang. *Profit: Jurnal Administrasi Bisnis*, 140-50.
- Schagen, S., Lines, A. (1996). Financial Literacy in Adult Life: A Report to the Natwest Group Charitable Trust, NFER, p. 36-45.
- Shockey, SS. (2002). Low-wealth adults' financial literacy, money management behaviors, and associated factors, including critical thinking, The Ohio State University.
- Starček, S., Trunk, A. (2013). The Meaning and Concept of Financial Education in The Society of Economic Changes. international conference "Active Citizenship by Knowledge Management & Innovation ", held in Zadar, Croatia in.
- Stella, GP., Filotto, U., Cervellati, EM., Graziano, EA. (2020). The Effects of Financial Education on Financial Literacy in Italy. *International Business Research*, 13, 4, 1-44.
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E., & Bağcı, H., (2016). Finansal Okuryazarlık Araştırması: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 12(12), 308-318.
- Şengüloğlu, H. (2019). Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Düzce İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Düzce.
- Tabachnick, B.G. & Fidel, L.S. (2014). *Using Multivariate Statistics*. (Sixth Edition). Pearson Education Limited, USA.
- TCMB, (2011). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim.
- TCMB, (2017). Finansal Okuryazarlık: Bireysel ve Toplumsal Faydaları. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bülten, 48.

- Temizel, F., Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12, 1, 73-86.
- Tuncel, F.B. (2021). Aracıların Finansal Okuryazarlıklarının Belirlenmesi: Bingöl Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Bingöl.
- Uppal, S. (2016). Financial literacy and retirement planning, Statistics Canada.
- Ünlüönen, K., & Tayfun, A. (2015). Ekonomi 7. Basım, Seri:3, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Van Rooij, M., Lusardi, A., Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. Journal of Financial economics, 101, 2, 449-72.
- Worthington, AC. (2006). Predicting financial literacy in Australia. Financial Services Review, 15, 1, 59-79.
- Xiao, JJ. (2008). Applying behavior theories to financial behavior. In: Handbook of consumer finance research. Eds: Springer, p. 69-81.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36(36), 59-75.
- Yıldız, M., & Bozkurt, İ. (2020). Finansal Okuryazarlık Seviyesi İle Mobil Bankacılık Kullanımı Arasındaki İlişkinin Tespiti: Türkiye Örneği. Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi, 12(23), 693-709.
- Yoshino, N., Morgan, PJ., Trinh, LQ. (2017). Financial literacy in Japan: Determinants and impacts, ADBI Working Paper.
- Yücel, K.O. (2021). Finansal Okuryazarlık Ve Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi Üzerine Kırıkkale İlinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale

İnternet Kaynakları

- <http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 02.02.2020)
- <https://en.unesco.org/themes/literacy> (Erişim Tarihi: 19.02.2020)
- <https://en.yna.co.kr/view/AEN20190128004600320> (Erişim Tarihi: 21.08.2021)
- <https://foy.tbb.org.tr/finansal-okuryazarlik-nedir> (Erişim Tarihi: 13.02.2021)
- <https://uabonline.org/wp-content/uploads/2020/06/English-Financial-Literacy-Study.pdf> (Erişim Tarihi: 01.09.2021)
- <https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.11.2021)

<https://www.bankofengland.co.uk/news/2020/july/learning-about-money-and-financial-literacy-needs-jokes-and-games-say-children> (Erişim Tarihi: 08.10.2021)

<https://www.bankrate.com/finance/smart-spending/money-management-101-1.aspx> (Erişim Tarihi: 22.05.2021)

<https://www.bankrate.com/investing/saving-vs-investing/> (Erişim Tarihi: 03.06.2021)

<https://www.economie.gouv.fr/michel-sapin-comite-national-education-financiere#> (Erişim Tarihi: 16.07.2021)

<https://www.fo-der.org/foder-visa-turkiye-1-finansal-okuryazarlik-arastirmasi/> (Erişim Tarihi: 22.11.2021)

<https://www.ifop.com/publication/education-financiere-connaissances-et-pratiques-des-francais/> (Erişim Tarihi: 14.10.2021)

<https://www.jstor.org/stable/pdf/1807115.pdf> (Erişim Tarihi: 26.03.2022)

<https://www.mevzuatdergisi.com/2000/12a/02.htm> (Erişim Tarihi: 19.05.2020)

<https://www.ucl.ac.uk/ioe/news/2018/mar/england-has-one-lowest-levels-financial-literacy-study-says>. (Erişim Tarihi: 11.09.2020)

<https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2018/06/21/financial-literacy-helping-citizens-make-smart-financial-choices> (Erişim Tarihi: 28.03.2020)